

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Natalia Peltokangas

0–6-vuotiaiden lasten kehotunnekasvatus

Video-oppaan kehittäminen vanhemmille

Opinnäytetyö
Syksy 2022
Sosionomi (AMK)

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Tutkinto-ohjelma: Sosionomi

Suuntautumisvaihtoehto: Varhaiskasvatuksen opettaja

Tekijä: Natalia Peltokangas

Työn nimi: 0–6-vuotiaiden lasten kehotunnekasvatus: Video-oppaan kehittäminen vanhemmille

Ohjaaja: Lehtori, YTM, AmO, Sosionomi (AMK), Aino Alaverdyan

Vuosi: 2022

Sivumäärä: 78

Liitteiden lukumäärä: 3

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli edistää kehotunnekasvatuksen toteutumista kotona. Toisena tarkoituksena oli edistää pienten lasten seksuaalioikeuksien toteutumista. Työn tavoitteena oli tuottaa informatiivinen videosarja, joka auttaisi 0–6-vuotiaiden lasten huoltajia lasten kehotunnekasvatuksessa. Tavoitteena oli myös tuottaa tietoa vanhemmille 0–6-vuotiaiden lasten kehotunnekasvatuksen toteuttamiseksi kotona.

Tutkimuksen aineistonkeruumenetelmänä oli Webropol-kysely, jolla selvitettiin, mitä asioita 0–6-vuotiaiden lasten huoltajat kokevat kehotunnekasvatuksen haasteiksi, ja mistä he arvioivat tarvitsevansa lisää tietoa. Tutkimukseen osallistui 90 henkilöä, ja osallistujat saatiin Facebook-ryhmien kautta. Kysely toteutettiin aikavälillä 18.–31.3.2022, ja dokumentoitua kirjallista materiaalia saatiin 270 sivua.

Tutkimuksen tuloksia analysoitiin teorialähtöisellä sisällönanalyysillä. Tulokset osoittivat, että huoltajilla on laajasti tietoa kehotunnekasvatuksesta, mutta osa heistä tarvitsee kuitenkin sitä lisää. Tutkimuksessa kävi ilmi, että huoltajat tarvitsevat eniten tietoa turvataidoista ja tunnetaidoista. Myös seksuaalisesta identiteetistä, kehosta ja kehityksestä sekä Internetistä ja sosiaalisesta mediasta tarvitaan lisää tietoa.

Kyselyn pohjalta tehtiin informatiivinen opasvideosarja, jossa käydään läpi tärkeiden aiheiden ja havainnollistavien esimerkkien kautta kehotunnekasvatusta. Aiheet ja osa esimerkeistä päätettiin suoraan kyselyn tulosten perusteella. Videot jaetaan laajasti Väestöliiton sivustolla vaestoliitto.fi ja Nokian kaupungin sivustolla nokiankaupunki.fi sekä sosiaalisessa mediassa.

¹ Asiasanat: kehotunnekasvatus, seksuaalikasvatus, seksuaalioikeudet

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Degree programme: Social Services

Author: Natalia Peltokangas

Title of thesis: Body-emotion education for 0–6-year-old children: Producing an informative video series for guardians.

Supervisor: Lecturer, MSS, Professional Teacher, Aino Alaverdyan

Year: 2022

Number of pages: 78

Number of appendices: 3

The purpose of the thesis was to promote the realization of body-emotion education at home. The aim was also to increase knowledge of the sexual rights of young children. The thesis includes an informative video series that was developed to assist the guardians of children aged 0–6 years in the body emotion education for children at home.

The data collection method for the study was a Webropol survey. The aim of the survey was to research how the guardians of children between the ages of 0–6 experience body-emotion education and if they think they need more information on the phenomenon. The study involved 90 people and participants were found through Facebook groups. The survey was carried out over the period from the 18th to the 31st of March 2022. In addition, 270 pages of documented written interview material were obtained.

The results were analyzed by using theory-based content analysis. The results showed that guardians had extensive knowledge of body emotion education, but some of the participants needed more information. According to the results, guardians need more information about safety skills and emotional skills. More information is needed even on sexual identity, body and development as well as the Internet and social media.

Based on the survey, an informative video series was assembled to introduce body-emotion education through important topics and illustrative examples. Topics and some examples were decided based on the results of the survey. The videos were publicly shared in the websites vaestoliitto.fi and nokiankaupunki.fi as well as in social media.

¹ Keywords: body emotion education, sexual education, sexual rights

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä	2
Thesis abstract	3
SISÄLTÖ	4
Kuvio- ja taulukkoluetelo	6
1 JOHDANTO	7
2 KEHITTÄMISTYÖN LÄHTÖKOHDAT	8
2.1 Aiheen valinta	8
2.2 Työn tarkoitus ja tavoitteet	9
2.3 Tilaajan ja yhteistyötahojen esittely	10
2.3.1 Nokian kaupungin varhaiskasvatus	10
2.3.2 Väestöliitto	11
2.4 Aiemmat tutkimukset	11
3 SEKSUAALIOIKEUDET	13
3.1 Seksuaali- ja lisääntymisterveys ja -oikeudet	13
3.2 Sukupuolten ja seksuaalisuuden moninaisuus	15
3.3 Moninaiset perheet	17
3.4 Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus	18
4 KEHOTUNNEKASVATUSTA 0–6-VUOTIAILLE KOTONA	20
4.1 Kehotunnekasvatuksen käsite	20
4.2 Tunne- ja turvataidot	21
4.2.1 Grooming-ilmiö	22
4.2.2 Tunnetaidot	23
4.3 Huoltajan rooli kehotunnekasvattajana	24
5 KEHO JA KEHITYS	25
5.1 Yksilöllinen kehitys	25
5.1.1 0–2-vuotiaat	25
5.1.2 2–4-vuotiaat	26
5.1.3 4–6-vuotiaat	28
5.2 Läheisyys, hyvä olo ja itsetunto	28

5.3	Normit ja tavat	29
5.4	Lisääntyminen	29
6	TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ.....	31
6.1	Toiminnallinen opinnäytetyö	31
6.2	Kyselyn suunnittelu ja toteutus	33
6.3	Kyselyn analysointi.....	35
6.4	Videoiden suunnittelu ja toteutus.....	37
6.5	Arviointi ja levitys.....	40
6.6	Eettisyys ja luotettavuus	42
7	TULOKSET	44
7.1	Mitä kehotunnekasvatus on huoltajien mielestä	45
7.2	Huoltajien arvio omasta tietämyksestä kehotunnekasvatuksesta.....	51
7.3	Miten huoltajat toteuttavat kehotunnekasvatusta.....	52
7.4	Onko kehotunnekasvatus haastavaa ja mikä siitä tekee sellaista	53
7.5	Mistä asioista tarvitaan lisätietoa ja millä tavoin	55
8	VIDEOTUOTOKSET	57
8.1	Osa 1.....	57
8.2	Osa 2.....	59
8.3	Osa 3.....	61
9	JOHTOPÄÄTÖKSET	65
9.1	0–6-vuotiaiden lasten kehotunnekasvatuksessa olevat ongelmakohdat ja haasteet huoltajien näkökulmasta.....	65
9.2	Kehotunnekasvatuksen toteuttaminen 0–6-vuotiaille lapsille kotona.....	66
10	POHDINTA.....	69
	LÄHTEET	72
	LIITTEET	78

Kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuvio 1. Seksuaalioikeudet ihmisoikeuksissa (Ihmisoikeusliitto, i.a.).....	14
Kuvio 2. Vastaajien ikä (Webropol).....	44
Kuvio 3. Kehotunnekasvatus huoltajien näkökulmasta (Webropol)	46
Kuvio 5. Mistä kehotunnekasvatukseen liittyvistä asioista huoltajat haluavat saada lisätietoa (Webropol).....	55
Taulukko 1. Mitä huoltajien mielestä 0–6- vuotiaiden kehotunnekasvatus on ja mitä sen toteuttamisessa tulee ottaa huomioon (Webropol).....	36
Taulukko 2. Neuvoja kyselyn vastausten perusteella (Webropol).....	37

1 JOHDANTO

Jo syntymästä lähtien seksuaalisuus on osana ihmisen hyvinvointia (Kihlström, 2020, s. 95). Seksuaalikasvatus edistää seksuaalista hyvinvointia ja ehkäisee seksuaalista väkivaltaa (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL), 2021). Siksi on tärkeää, että huoltajat saavat tietoa siitä, miten seksuaalikasvatusta toteutetaan. Kun on kyse pienistä lapsista, huoltajien rooli seksuaalikasvattajina on merkittävä.

Yhteiskunnassa on paljon erilaisia seksuaalisuuden suuntauksia, kulttuureja, perhemuotoja ja sukupuoliä. On tärkeää, että jokainen tulee kuulluksi ja ymmärretyksi juuri sellaisena kuin on. Kun vanhemmat ymmärtävät lastaan paremmin, heidän on helpompi hyväksyä hänet sellaisena kuin hän on. Myös lapsi oppii arvostamaan itseään ja muita huoltajiensa tukemana.

Seksuaalikasvatus on osa seksuaalioikeuksia ja laajemmin ihmisoikeuksia (Ihmisoikeusliitto, i.a.). Jokaisella ihmisellä on oikeus omaan seksuaalisuuteen ja tietoon seksuaalisuudesta (mt.). Opinnäytetyön tarkoituksena oli edistää kehotunnekasvatuksen toteutumista kotona ja seksuaalioikeuksien toteutumista. Tavoitteena oli tuottaa tietoa huoltajille 0–6-vuotiaiden lasten kehotunnekasvatuksen toteuttamiseksi kotona. Kehittämistehtävänä oli tehdä informatiivinen videosarja, joka auttaisi 0–6-vuotiaiden lasten huoltajia lasten kehotunnekasvatuksessa.

Opinnäytetyössä käsitellään ensin kehittämistyön lähtökohtia eli sitä, kuinka aihe on valittu ja mitä yhteistyötahoja opinnäytetyössä on ollut, sekä aiempia aiheeseen liittyviä tutkimuksia. Luvuissa 3–5 käsitellään erilaisia kehotunnekasvatuksen aiheita teorian kautta, ja luvussa kuusi keskitytään toiminnalliseen opinnäytetyöprosessiin. Kehittämisprosessin avaamisen jälkeen luvussa kerrotaan alkukartoituskyselystä ja sen toteutuksesta sekä analysoinnista. Tutkimus toteutettiin Webropol-kyselynä, ja vastaajat siihen saatiin Facebook-ryhmien kautta. Opinnäytetyön kyselyllä kerättiin tietoa siitä, mitä vanhemmat kokevat haluavansa oppia kehotunnekasvatuksesta. Tällöin he saavat juuri heille kohdennettua tietoa ja tukea kehotunnekasvatuksen toteuttamiseen. Kyselyn esittelyn jälkeen kerrotaan videosarjan suunnittelusta ja toteutuksesta sekä arvioinnista ja levityksestä. Toiminnallisen opinnäytetyön viimeisessä kappaleessa käsitellään opinnäytteen eettisyyttä ja luotettavuutta. Tuloksia esitellään luvussa seitsemän. Opinnäytetyön tuotokset eli informatiiviset opasvideot, joiden pohjana toimi teoria ja kyselyn tulokset, esitellään kuvina luvussa kahdeksan. Opinnäytetyön lopussa kerrotaan johtopäätöksistä, sekä reflektoidaan kehittämistyön prosessia pohdinnassa.

2 KEHITTÄMISTYÖN LÄHTÖKOHDAT

Tämä luku kertoo kehittämistyön lähtökohdista. Kappaleessa 2.1 perustellaan aiheen valintaa henkilökohtaisin perustein sekä teorian avulla. Kappaleesta 2.2 puolestaan löytyy työn tarkoitus ja tavoitteet sekä tutkimuskysymykset. Opinnäytetyön yhteistyötahot ovat Nokian kaupunki ja Väestöliitto, ja niistä kerrotaan kappaleessa 2.3. Nokian kaupungin yhteistyöstä puhutaan kappaleessa 2.3.1 ja Väestöliiton yhteistyöstä kappaleessa 2.3.2. Aiemmista tutkimuksista, jotka liittyvät tähän opinnäytetyöhön, mainitaan tärkeimpiä tämän työn rajaukseen liittyviä näkökulmia kappaleessa 2.4.

2.1 Aiheen valinta

Opinnäytetyön aihe valikoitui kesällä 2021. Olin oman lapsen syntymän myötä alkanut pohtia enemmän pienten lasten seksuaalikasvatusta, ja halusin ottaa selvää huoltajien näkökulmasta. Minulla oli siinä mielessä hyvä lapsuus, että minulla ei ole seksuaalisuuteen liittyviä traumoja. Kaikilla tilanne ei kuitenkaan ole yhtä hyvin. Toivon, että opinnäytetyöni ja videoiden avulla mahdollisimman monen lapsen seksuaalioikeudet toteutuvat, ja he saavat ilmaista itseään juuri niin kuin itse haluavat.

Kun aloin pohtia aihetta, selasin netistä erilaisia sivustoja, joilla puhuttiin pienten lasten seksuaalikasvatuksesta. Löysin hyviä lähteitä paljon. Niinpä päätin, että haluan auttaa 0–6-vuotiaiden lasten huoltajia tuottamalla tietoa seksuaalikasvatuksesta mahdollisimman helposti ymmärrettävästi sekä mielenkiintoa herättävästi. Halusin, että mahdollisimman moni ihminen hyötyy opinnäytetyöstäni, ja siksi päätin tehdä helposti saatavilla olevan opasvideosarjan.

Aihe on erittäin tärkeä ja ajankohtainen, koska seksuaalisuudesta puhutaan liian vähän. Seksuaalikasvatusta annetaan kyllä kouluissa jonkin verran, mutta se alkaa vanhempien mielestä usein liian myöhään (Väestöliitto, i.a.-a, s.3). Osa varhaiskasvattajistakaan ei ole saanut tietoa seksuaali- ja kehotunnekasvatuksesta. Aihe on tärkeä myös, koska lapsille on annettava tietoa seksuaalisuuden riskeistä ja hyvistä puolista, jotta he oppivat suhtautumaan seksuaalisuuteen vastuullisella ja positiivisella tavalla (Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL), 2010, s.1). Kun he saavat tietoa, he oppivat toimimaan vastuullisesti itseään ja muita yhteiskunnan jäseniä kohtaan. Opinnäytetyö tukee huoltajia antamaan tätä hyvin tärkeää tietoa.

On tärkeää ymmärtää, miksi seksuaalikasvatusta tulee antaa myös 0–6-vuotiaille eikä vasta myöhemmin koulussa. Tämä perustuu YK:n ihmisoikeuksiin. Jokaisella ihmisellä on oikeus olla vapaa ja tasavertainen; tämä pätee myös vastasyntyneisiin lapsiin (Ihmisoikeusliitto, 1948, 1. artikla). Turvallisuus ja tasavertaisuus ovat osa kehotunnekasvatusta ja täten myös osa ihmisoikeuksien toteutumista (Ihmisoikeusliitto, 1948, 3. artikla). Seksuaalisuus on osa kokonaisvaltaista hyvinvointia, ja vain siitä huolehtimalla voi voida kokonaisvaltaisesti hyvin. Tutkimuskysymysten kannalta on oleellista kertoa ensin, miksi tätä työtä ylipäättään tehdään ja miksi se on merkittävää. Koko tutkimuksella pyritään vaikuttamaan siihen, että jokaisella lapsella olisi yhdenvertaiset mahdollisuudet ihmisoikeuksien ja etenkin seksuaalioikeuksien toteutumiselle.

2.2 Työn tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyön tarkoituksena on edistää yhteiskunnallisesti kehotunnekasvatuksen toteutumista kotona. Seksuaalikasvatuksen saaminen on yksi Ihmisoikeuksista, ja siksi opinnäytetyön tarkoitus on edistää seksuaalioikeuksien toteutumista (Ihmisoikeudet, i.a.). Jokaisella ihmisellä on oikeus omaan seksuaalisuuteen ja tietoon seksuaalisuudesta.

Työn tavoitteena oli tuottaa tietoa huoltajille 0–6-vuotiaiden lasten kehotunnekasvatuksen toteuttamiseksi kotona. Kehittämistehtävänä oli tuottaa informatiivinen videosarja, joka auttaisi 0–6-vuotiaiden lasten huoltajia lasten kehotunnekasvatuksessa. Ennen oppaan tekoa toteutettiin alkukartoituskysely siitä, mitä asioita varhaiskasvatusikäisten lasten vanhemmat kokevat kehotunnekasvatuksen haasteiksi. Kyselyn tavoitteena oli selvittää, millaisia kokemuksia 0–6-vuotiaiden lasten vanhemmilla on kehotunnekasvatuksesta, ja mitä asioita he kokevat haastavana. Kyselyn pohjalta oli tavoitteena tehdä informatiivinen opasvideosarja, jossa käydään läpi tärkeiden aiheiden ja havainnollistavien esimerkkien kautta kehotunnekasvatusta.

Opinnäytteessä käsiteltiin seuraavia tutkimuskysymyksiä:

- Mitä ongelmakohtia ja haasteita on 0–6-vuotiaiden lasten kehotunnekasvatuksessa huoltajien näkökulmasta?
- Miten toteuttaa kehotunnekasvatusta 0–6-vuotiaille lapsille kotona huoltajien toimesta?

2.3 Tilaajan ja yhteistyötahojen esittely

Tälle opinnäytetyölle etsittiin yhteistyötahoja, jolla olisi ammattitaitoa kommentoida materiaaleja. Tavoite oli saada myös videoita levitettyä valmistumisen jälkeen mahdollisimman laajasti. Videoiden tilaajaksi saatiin Nokian kaupungin varhaiskasvatus, koska heillä oli tarvetta tällaiselle tuotokselle. Koettiin, että videoille tarvitaan myös toinen kommentoiva ja arvioiva taho, joka tietää enemmän kehotunnekasvatuksesta. Siksi kysyttiin myös Väestöliittoa mukaan ja kehotunnekasvatuksen tiimistä maahanmuuttajavanhemmille kohdennettua materiaalia suunnitteleva työryhmä liittyi yhteistyöhön.

2.3.1 Nokian kaupungin varhaiskasvatus

Nokian kaupungin varhaiskasvatukseen kuuluu 18 kaupungin ylläpitämää päiväkotia ja kaupungilla on myös perhepäivähoitajia (Nokian kaupunki, i.a.). Tarjolla on lisäksi vuorohoitoa ja tilapäishoitoa. Yksityisellä puolella Nokialla on päiväkoteja, perhepäivähoitoa ja hoitaja voi tulla myös lapsen kotiin.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on valtakunnallinen määräys, joka on suunniteltu varhaiskasvatustilain perusteella (Opetushallitus, 2022, s. 1). Paikalliset ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmat laaditaan sen mukaan. Varhaiskasvatus perustuu Suomessa aina varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. Siinä määritellään varhaiskasvatuksen sisältöä ja laatua. Lisäksi jokaisella kunnalla on oma varhaiskasvatussuunnitelmansa, joka ohjaa sen paikkakunnan varhaiskasvatusta. Jokaiselle lapselle tehdään myös oma vasu, jossa käsitellään lapsen yksityiskohtaisia tarpeita ja vahvuuksia.

Nokian kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmasta käy ilmi, että lapsilla on oltava mahdollisuus tehdä valintoja sukupuolesta, kulttuuritaustasta ja muista henkilöön liittyvistä syistä riippumatta. (Nokian kaupunki, 2022, s. 17). Lisäksi siinä painotetaan yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja moninaisuuden merkitystä. Nämä kaikki ovat myös tämän opinnäytetyön keskeisiä teemoja, ja siksi opinnäytetyö sopii hyvin Nokian kaupungin varhaiskasvatukseen. Nokian varhaiskasvatussuunnitelmassa sanotaan varhaiskasvatuksesta myös seuraavaa:

Lasten ikätasoista uteliaisuutta seksuaalisuuteen ja kehoon ohjataan kunnioittavasti (Nokian kaupunki, 2022, s. 54).

2.3.2 Väestöliitto

Väestöliitto on järjestö, jonka tarkoitus on edistää hyvinvointia ja ihmisoikeuksia (Väestöliitto, i.a.-h). He haluavat mahdollistaa turvallisten ihmissuhteiden muodostumisen. Väestöliitolla on tarjolla monenlaisia palveluita, ja lisäksi he tekevät jatkuvasti tutkimustyötä hyvinvoinnin ja ihmisoikeuksien edistämiseksi. Väestöliiton kehotunnekasvatustyöryhmään kuuluu suuri joukko ihmisiä, ja heidät on jaettu tiimeihin, jotka tuottavat sisältöä eri kohderyhmille. Yksi tiimi esimerkiksi tuottaa materiaalia vanhemmille, yksi ammattilaisille ja yksi maahanmuuttajavanhemmille. Maahanmuuttajavanhemmille oli suunnitteilla kehittää tälle vuodelle visuaalista materiaalia kehotunnekasvatuksesta (A. Novitsky, henkilökohtainen tiedonanto, 14.6.2022). Koska video-oppaat ovat videomuodossa ja niihin piirrettiin havainnollistavia kuvia, sopivat ne hyvin juuri maahanmuuttajavanhemmille materiaaliksi. Videoista pyrittiin tekemään mahdollisimman selkeitä.

2.4 Aiemmat tutkimukset

Väestöliitto on tehnyt Laseke-tutkimuksen ”Pusuhippaa, lääkärireikkejä ja haikaravauvoja – tavallista arkea tai tarua päivähoiton arjesta” (Väestöliitto, i.a.-a, s. 1.). Se on kartoittava tutkimus alle kouluikäisten lasten seksuaaliterveydestä, ja se on toteutettu verkossa varhaiskasvatuksen ammattilaisille keväällä 2013. Laseke-tutkimuksen pilottitutkimus ”Pusuhippaa, lääkärireikkejä ja haikaravauvoja – tavallista arkea tai tarua lasten perheen arjesta” toteutettiin verkossa keväällä 2014, ja siinä tutkittiin alle kouluikäisten lasten seksuaalisuutta ja seksuaalikasvatusta kodeissa (mts. 2).

Sekä ammattilaisten että vanhempien tutkimuksesta käy ilmi, että sanat ja termit aiheuttavat hämmennystä (Väestöliitto, i.a.-a, s. 2). Seksuaalikasvatus koettiin tutkimuksessa liian aikuisävytteiseksi termiksi. Tämä on yksi syy, miksi tässä opinnäytetyössä tehtävässä tutkimuksessa käytettäväksi termiksi valittiin kehotunnekasvatus. Vanhempien tutkimuksessa kävi myös ilmi, että he tiedostavat sen, että lapsuuden, nuoruuden ja aikuisuuden seksuaalisuus

ovat hyvin erilaisia (mts. 2). Vanhemmat olivat myös pilottitutkimuksessa sitä mieltä, että seksuaalikasvatus alkaa liian myöhään, jos se alkaa vasta koulussa (mts. 3).

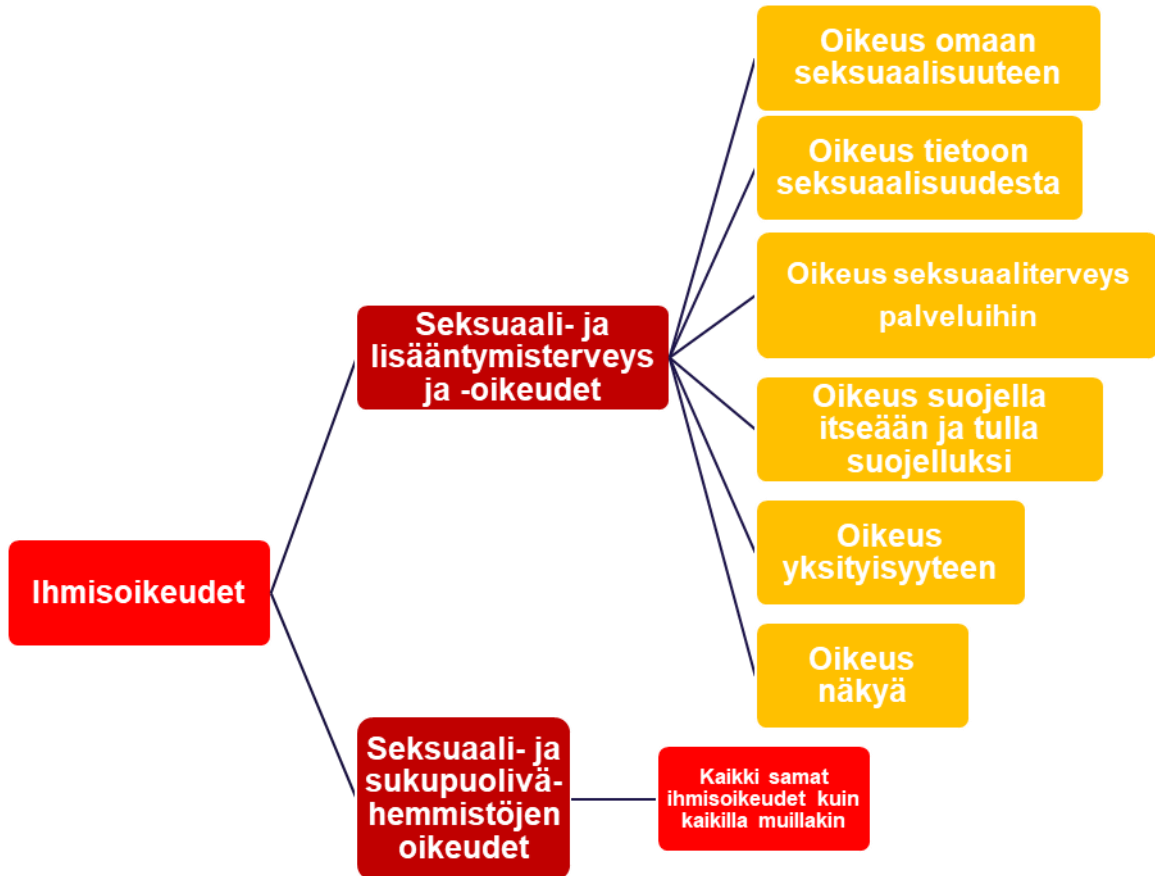
Väestöliiton tutkimusten ja hankkeiden lisäksi ei löydy paljoa tutkimuksia kehotunnekasvatuksesta. Tämä johtunee siitä, että kehotunnekasvatus on uusi termi, jonka Väestöliitto on esitellyt. Korvakangas ym. (2021) tutki huoltajien ajatuksia kehotunnekasvatuksesta varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyöstä löytyy tietoa huoltajien näkökulmasta kehotunnekasvatuksesta. Lisäksi siinä on tutkittu, miten huoltajat kokivat kehotunnekasvatuksen näkyvän varhaiskasvatuksen arjessa. Opinnäytetyön tuloksista käy ilmi, että huoltajat toivovat lisää tietoa kehotunnekasvatuksesta, ja heidän mielestään olisi tärkeää antaa kehotunnekasvatusta jo varhaisessa vaiheessa.

3 SEKSUAALIOIKEUDET

Tämä luku sisältää tietoa Ihmisoikeuksista, joihin pohjautuu myös oikeus seksuaali- ja kehötunnekasvatukseen. Kappaleessa 3.1 käsitellään seksuaali- ja lisääntymisterveyttä ja -oikeuksia. Kappaleessa 3.2 puolestaan kerrotaan sukupuolten ja seksuaalisuuden moninaisuudesta. Sukupuoli-identiteetti alkaa muodostua jo varhaislapsuudessa ja pienen lapsen on tärkeää ymmärtää, että on olemassa hyvin monenlaisia ihmisiä. Samalla lapsi oppii arvostamaan sekä itseään, omaa sukupuoltaan ja seksuaalista suuntautumistaan, että myös muita ihmisiä ja heidän erilaisia ominaisuuksiaan. Kappaleessa 3.3 käsitellään moninaisia perheitä. Nykyään perhemuotoja on laidasta laitaan, ja siksi on tärkeää muistaa opettaa lapselle myös, että jokaista perhetaustaa tulee arvostaa samalla tavalla. Kappaleessa 3.4 puolestaan kerrotaan ihmisten tasa-arvoisuudesta ja yhdenvertaisuudesta.

3.1 Seksuaali- ja lisääntymisterveys ja -oikeudet

Seksuaalikasvatus kokonaisuudessaan kuuluu laajemmin ihmisoikeuksiin kuuluviin seksuaalioikeuksiin. Kuvio 1 tehtiin kuvaamaan, mitä kaikkea kuuluu seksuaali- ja vähemmistöoikeuksiin sekä seksuaali- ja lisääntymisterveys ja -oikeuksiin.

Kuvio 1. Seksuaalioikeudet ihmisoikeuksissa (Ihmisoikeusliitto, i.a.)

Seksuaali- ja lisääntymisterveys ja -oikeudet sisältävät yksilön oikeuden päättää omaan seksuaalisuuteensa liittyvistä asioista (Ihmisoikeusliitto, i.a.). Ihminen tarvitsee seksuaalioikeuksia hyvinvointinsa ja tasapainoisen elämän kannalta. Jokainen ihminen saa siis määrätä itse omasta kehostaan ja toteuttaa seksuaalista suuntautumistaan. Jos seksuaalioikeudet eivät toteudu, muutkaan oikeudet eivät toteudu täysin. Turvallisen ja tyydyttävän seksuaalisuuden toteuttamiseksi täytyy perusehdot riittävästä terveydenhoidosta, ravinnosta ja asunnosta sekä turvallisesta elinympäristöstä toteutua. Vanhemmilla ja huoltajilla on siis erittäin suuri vastuu lapsen perusoikeuksien toteutumisesta. Heidän on huolehdittava lapsen terveydestä ja turvallisuudesta.

Seksuaalioikeuksia ei voida täysin jaotella tiettyihin lokeroihin ja määritellä yksiselitteisesti. Seksuaalioikeuksia on seitsemän, jotka tulisi joka tapauksessa toteutua kaikkien ihmisten, myös seksuaalivähemmistöjen, kohdalla (Ihmisoikeusliitto, i.a.). Ensimmäisen oikeuden perusteella jokaisella ihmisellä on oikeus nauttia seksuaalisen suuntautumisensa mukaisesta seksuaalisuudesta sekä ilmaista sukupuolensa ja seksuaalisen suuntautumisensa, miten haluaa. Jokaisella on myös oikeus nautintoon, turvallisuuteen ja tasapainoiseen seksielämään.

Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että myös lapsilla on oikeus nauttia kehostaan omalla tavallaan ja määrittellä oma sukupuoliensa.

Toisen kohdan mukaan seksuaalikasvatuksen pitää käsitellä monipuolisesti seksuaalisuutta, sukupuoliä ja ihmissuhteita, ja seksuaalikasvatuksen pitää olla eri ikä- ja kehitystasojen mukaisia (Ihmisoikeusliitto, i.a.). Tieto auttaa ihmistä tekemään itsenäisiä ja vastuullisia valintoja ja kunnioittamaan muidenkin seksuaalioikeuksia. Tämän mukaan myös pienillä lapsilla on oikeus ikätasonsa mukaiseen seksuaalikasvatukseen. Kolmannen kohdan mukaan lapsella on myös oikeus siihen, että häntä suojellaan seksuaaliväkivallalta ja sukupuoleen liittyvältä väkivallalta.

Neljäs oikeus kertoo, että jokaisella ihmisellä on oikeus seksuaaliterveyspalveluihin (Ihmisoikeusliitto, i.a.). Viides oikeus puolestaan antaa jokaiselle oikeuden tulla nähdyksi ja kuulluksi niin, ettei häntä mielipiteiden takia syrjitä, häiritä tai kohdisteta väkivaltaa häneen. Kuudes oikeus on oikeus yksityisyyteen, ja seitsemäs on oikeus vaikuttaa omien ja muiden seksuaalioikeuksien toteutumiseen.

3.2 Sukupuolten ja seksuaalisuuden moninaisuus

Sukupuoli on yksi tapa määrittellä lasta, ja usein se halutaan tietää jo raskausaikana (Saloheimo, 2016, s. 147). Lapsen sukupuoli on kuitenkin paljon enemmän kuin syntymän jälkeen määriteltä sukupuoli. Seksuaalioikeuksista puhuttaessa on tärkeää puhua myös sukupuolten moninaisuudesta ja muistaa, että seksuaali- ja sukupuolivähemmistöillä on samat oikeudet, kuin kaikilla muillakin ihmisillä (Ihmisoikeusliitto, i.a.).

Valitettavan usein sukupuoliä määritellään maskuliinisuuden ja feminiinisuuden stereotyyppien avulla (Miani ym., 2021). Setan (i.a.-b) sivustolla pohditaan, kuinka sukupuolen moninaisuutta voidaan tarkastella yksilötasolla eri tavoin. Esimerkiksi jokaisen ihmisen sukupuoli koostuu ainutlaatuisista ja yksilöllisistä piirteistä, ja on siksi moninainen. Toisaalta sivustolla kerrotaan, että sukupuolen moninaisuudella voidaan tarkoittaa myös jotakin ominaisuutta, joka on sukupuolivähemmistöille tyypillinen.

Saloheimo (2016, s. 148) kirjoittaa, että joskus aikuiset hämmentyvät, kun lapsi ei sovi aikuisen oletuksiin ja stereotyyppioihin lapsen sukupuolesta. Hän toteaa, että pienetkin lapset voivat kokea olevansa toista sukupuolta kuin biologisesti määriteltä sukupuoliensa. Onkin

tärkeää kiinnittää erityistä huomiota siihen, että lapsi saa tietoa eri sukupuolista ja aikuiset pohtivat tarkasti omia ennakkoluulojaan ja asenteitaan, etteivät siirtäisi niitä lapsille.

Sukupuolen määrittelyssä huomioon on otettava biologisen sukupuolen lisäksi sukupuolen ilmeneminen sosiaalisesti, kulttuurisesti ja rakenteellisesti (Saloheimo, 2016, s. 148). Sukupuolella voidaankin tarkoittaa geneettisistä, kehityksellisistä, hormonaalisista, fysiologisista, psykologisista, sosiaalisista ja kulttuurisista ominaisuuksista koostuvaa jatkumoa (Seta, i.a.-b). Ihminen voi olla mies tai nainen, molempia yhtä aikaa, jotain niiden väliltä tai hänellä ei ole sukupuolta ollenkaan.

Myös seksuaalisia suuntautumisia on monenlaisia. Seksuaalinen suuntautuminen on ihmisen ominaisuus, joka määrittelee sen, kehen ihminen ihastuu, rakastuu ja tuntee vetovoimaa emotionaalisesti ja/ tai eroottisesti (Seta, i.a.-a). Seksuaalisen suuntautumisen käsitteellä tarkoitetaan koko suuntautumisten kirjoa, mitä ihmisillä on. Jokaisella ihmisellä on oikeus määrittellä oma seksuaalisuutensa, niin kuin jo aiemmin viitattiin seksuaalioikeuksissa. Seksuaalinen suuntautuminen on siis jokaisen ihmisen itse määrittelemä.

Erlaisia seksuaalisia suuntautumisia ovat esimerkiksi heteroseksuaalisuus, homoseksuaalisuus, biseksuaalisuus, panseksuaalisuus, queer sekä aseksuaalisuus (Seta, i.a.-a). Setan sivuilla määritellään heteroseksuaalisuus siten, että henkilö tuntee vetoa eri sukupuolta olevaan henkilöön kuin mitä itse on. Homoseksuaali ihminen puolestaan tuntee vetoa samaa sukupuolta edustavaan henkilöön.

Biseksuaalit ja panseksuaalit henkilöt ihastuvat ihmiseen sukupuolesta riippumatta ja termit ovatkin osittain päällekkäisiä (Seta, i.a.-a). Yleensä biseksuaaleista sanotaan, että he ihastuvat sekä miehiin, että naisiin, eli silloin sukupuolia määritellään kuitenkin enemmän. Panseksuaalit kokevat, että heidän termsä ikään kuin vapauttaa luokittelemasta seksuaalisen kiinnostuksen kohteita sukupuolen mukaan.

Queer ihmiset eivät halua tulla määritellyiksi millään tavalla, eikä heistä voida sanoa, miten he identiteettinsä kokevat (Seta, i.a.-a). Aseksuaalisuus puolestaan tarkoittaa yleensä sitä, että ihminen ei tunne romanttista vetoa muihin ihmisiin. Setan sivustolla mainitaan kuitenkin, että osa aseksuaaleista ihmisistä kokee olevansa jotain muuta seksuaalista suuntautumista ja kykenee tuntemaan romanttista vetoa ihmisiin. Tällöin hän ei kuitenkaan halua seksuaalista kanssakäymistä.

Niin kuin aiemmin jo mainittiin, on myös pienillä lapsilla oikeus ilmaista itseään ja seksuaalista suuntautumistaan haluamallaan tavalla (Ihmisoikeusliitto, i.a.). Aikuisten positiivinen suhtautuminen sukupuolten ja seksuaalisuuden moninaisuuteen auttaa myös lasta kokemaan kaikki ihmiset saman arvoisina, ja on todella tärkeää lapsen oikeuksien toteutumiseksi.

3.3 Moninaiset perheet

Nykyään myös perheitä on monenlaisia. Jotta lapsi voi ymmärtää omaa alkuperäänsä tai erilaisessa tilanteessa olevaa kaveriaan, hänen täytyy saada tietoa eri perhemuodoista ja kulttuureista. Kauppinen (2016, s. 168) pohtii, ettei lapsi pysty vaikuttamaan oman perheensä tilanteisiin eikä häntä saa tuomita tai halveksia perhetaustansa takia. Kauppinen toteaaakin, että lapset vasta opettelevat sääntöjä ja tapoja toimia ja uskovat herkästi kaiken, mitä heille sanotaan (mts. 169). Siksi on erityisen tärkeää, että lapsen kanssa toimivat aikuiset puhuvat asioista kunnioittavasti, eivätkä liikaa yksinkertaista asioita.

Kauppinen (2016, s. 171) painottaa, että lapset saavat paremmin eväitä yhteiskunnassa toimeen tulemiseen, kun he oppivat myönteisen asenteen monenlaisiin perheisiin jo pienestä. Hän muistuttaa, että lapset voivat olla myös jonkun muun ihmisen, kuin biologisen vanhemman, huollettavana (mts. 172). Huoltajia voivat olla esimerkiksi isovanhemmat, sedät, tädit tai sijaisvanhemmat.

Suomessa oli vuoden 2020 lopussa 3 740 saman sukupuolen parin perhettä, jossa puoliset olivat joko avioliitossa, rekisteröidyssä parisuhteessa tai avoliitossa, jossa puolisoilla oli yhteisiä lapsia (Lahtela ym., 2021). Näistä perheistä 24 prosenttia oli saman sukupuolen parin ja alaikäisten lasten muodostamia lapsiperheitä. Tällaisia perheitä kutsutaan sateenkaariperheiksi. Lahtela ym. muistuttavat, että edelleen suuri osa sateenkaariperheistä ja muista monimuotoisista perheistä tilastoidaan väärin. Monimuotoisia perheitä on siis todennäköisesti enemmän, kuin tilastoissa väitetään.

Vuoden 2020 lopussa Suomessa oli 1020 884 alaikäistä lasta, jotka asuivat perheissä (Lahtela ym., 2021). Lapsista 1492 asui sateenkaariperheessä, ja myös yhden vanhemman perheissä asui paljon lapsia. Yli kolmasosa perheistä on siis jollain tavalla monimuotoisia (Kauppinen, 2016, s. 172). Yhden vanhemman perheiden ja sateenkaariperheiden lisäksi Kauppinen (mts. 172–173) muistuttaa monikkoperheiden, kahden kulttuurin perheiden,

uusperheiden, adoptioperheiden ja sijaisperheiden olemassaolosta. Kaikki perheet ovat yhtä arvokkaita ja tärkeintä on, että jokaisella lapsella on turvallisia aikuisia ympärillään.

Uusperhe tarkoittaa tilastoidessa perhettä, jossa on ainakin yksi alaikäinen vain toisen puolison lapsi (Supli, i.a.). Arkikielessä termiä käytetään kuitenkin laajemmin. Sillä voidaan tarkoittaa perheitä, joissa aikuisilla on ollut aiempia liittoja tai parisuhteita, joihin on syntynyt lapsia.

Monikkoperheillä tarkoitetaan perheitä, joihin on syntynyt tai syntymässä kaksi tai useampi lapsi yhtäaikaisesti (Suomen Monikkoperheet ry, i.a.). Kahden kulttuurin perheet puolestaan ovat perheitä, joissa puolisoilla on toisistaan poikkeava kulttuuritausta (Monimuotoiset perheet, i.a. -a). Usein vanhemmat ovat tällöin syntyneet eri maissa ja heillä on eri äidinkieli. Lapsiperheitä, jotka ovat kaksikulttuurisia, asuu Suomessa noin 37 000.

Kuten aiemmin mainittiin, voi lapsi asua myös sijaisperheessä. Lapsi voidaan sijoittaa sijaisperheeseen, eli lapselle perhehoitoa antavaan perheeseen, lastensuojelun tukitoimien kautta (Monimuotoiset perheet, i.a. -b). Suomessa on noin 10 000 lasta ja nuorta, jotka asuvat huostaanotettuina jossain muualla kuin biologisten vanhempiensa luona. Osa niistä lapsista on sijoitettu perhehoitoon ja osa lastensuojelulaitoksiin.

Adoptio tarkoittaa sitä, että lapsi siirtyy uuden perheen jäseneksi (Perhekeskus, i.a.). Usein lapsia adoptoidaan ulkomailta, jolloin lapsi siirtyy samalla myös uuteen kulttuuri- ja kieliympäristöön. Adoption lopputuloksena on, toisin kuin sijaisvanhemmuudessa, aina omia lapsia.

3.4 Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Jokainen ihminen on saman arvoinen taustoistaan riippumatta. Yhdenvertaisuuslaissa (Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014, 3 luku 8 §) mainitaan syrjinnän kiellosta, jonka mukaan ketään ei saa syrjiä muun muassa perhesuhteiden takia. Kaikkia ihmisiä on siis Suomessa kohdeltava tasa-arvoisesti. Yhdenvertaisuuden toteutuminen voidaan ajatella siis olevan myös seksuaalikasvatuksen perustana. Kun lapsia ohjataan leikkitalanteissa tai heille puhutaan erilaisista ihmisistä, on aikuisen puhuttavasti kunnioittavasti eri kulttuureista ja erilaisista perhe-taustoista tulevista ihmisistä. Myös erilaiset seksuaaliset suuntautumiset ovat osa lapsen identiteettiä, ja ne tulee huomioida lasten kanssa toimimisessa.

Viranomaisten, koulutuksen järjestäjien ja muiden koulutusta tai opetusta järjestävien yhteisöjen sekä työnantajien tulee ennaltaehkäistä sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvaa syrjintää tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti. (Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta, 609/1986, 6 c §)

Varhaiskasvatuksen ollessa opetusta järjestävä yhteisö, tulee sen ennaltaehkäistä syrjintää tasa-arvolain nojalla. Kehotunnekasvatuksen tavoite on myös ehkäistä sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolen ilmaisuun perustuvaa syrjintää. Siksi kehotunnekasvatus edistää samalla tasa-arvolain toteutumista. Vaikka tämä laki ei koske perheitä eikä uskonnollisia yhteisöjä, on silti varhaiskasvatuksella velvollisuus toimia lain mukaan.

4 KEHOTUNNEKASVATUSTA 0–6-VUOTIAILLE KOTONA

Tässä luvussa käsitellään kehotunnekasvatusta kokonaisuutena ja perustellaan sen kotona antamisen tärkeyttä. Kappaleessa 4.1 kerrotaan, mitä termi kehotunnekasvatus tarkoittaa. Tunne- ja turvataitoja käydään läpi 4.2 kappaleessa, ja sen lisäksi pohditaan grooming-ilmiötä ja sen näkymistä nykypäivänä. Kappale 4.3 puolestaan käsittelee huoltajien merkittävää roolia kehotunnekasvattajina.

4.1 Kehotunnekasvatuksen käsite

Seksuaalikasvatus antaa ihmiselle tietoja ja taitoja, joiden avulla hän tekee itselleen parhaita mahdollisia valintoja oman seksuaalisuutensa toteuttamisessa (Väestöliitto, i.a.-d). Seksuaaliterveys ja seksuaalinen hyvinvointi ovat myös kehotunnekasvatuksessa tavoitteena. Seksuaalikasvatuksen ja kehotunnekasvatuksen avulla tuetaan jokaisen seksuaalista itsemääräämisoikeutta ja oikeutta kokea oma seksuaalisuus hyvänä ja arvokkaana asiana.

Pienten lasten seksuaalisuus on erilaista kuin nuorten tai aikuisten, ja siksi myös heidän seksuaalikasvatuksensa on oltava erilaista. Väestöliitto (i.a.-f) määrittelee kehotunnekasvatuksen olevan 0–8- vuotiaiden lasten seksuaali- ja turvataitokasvatusta. Kehotunnekasvatus tähtää voimaantumiseen, ja kun lapselle opetetaan esimerkiksi kehonosia niiden oikeilla nimillä, hän oppii samalla arvostamaan itseään ja kehoaan (Pastila, 2017). Kehotunnekasvatus on lapsen hyvinvointiin tähtäävä laaja kokonaisuus, joka sisältää lapsen tasoista tietoa kehosta, tunteista ja oikeuksista (Väestöliitto, i.a.-b). Opinnäytetyössä käytetään pääasiassa termiä kehotunnekasvatus, ja sillä tarkoitetaan 0–6-vuotiaiden seksuaalikasvatusta.

Väestöliiton kehotunnekasvatus-oppaan (Väestöliitto, i.a.-g) mukaan kehotunnekasvatus on laaja ja kokonaisvaltainen kokonaisuus. Kokonaisuuteen kuuluu WHO: n määrittelemät aiheet: keho ja kehitys, tunteet, läheisyys, hyväolo ja itsetunto, ympäristö ja muut ihmiset, hyvinvointi ja terveys, lisääntyminen, normit ja tavat sekä oikeudet. Kun lapsen kehotunnekasvatuksessa käsitellään näitä kaikkia aiheita monipuolisesti, kasvatus on riittävän kokonaisvaltaista.

Lapsen kehoa ei pitäisi koskaan arvostella, koska se on aina hyvä sellaisenaan (Väestöliitto, i.a.-c). Lapsi opettelee käyttämään kehoaan monin tavoin esimerkiksi liikkumiseen ja esineisiin ja asioihin tarttumiseen. Hän suhtautuu kehoonsa luonnostaan avoimesti ja on ylpeä

siitä. Moni lapsi oppii jo pienenä, että sylissä oleminen, helliminen, keinuminen ja syöminen tuntuvat hyvältä. He myös harjoittelevat toimimaan toisten ihmisten kanssa yhdessä. Lapset ovat uteliaita ja tarkastelevat omaa ja toisten ihmisten kehoja, ja huomaavat eroavaisuuksia erilaisten kehojen välillä. On tärkeää, että lapsi oppii arvostamaan sekä omaansa, että muiden ihmisten erilaisia kehoja.

4.2 Tunne- ja turvataidot

Tunne- ja turvataidot ovat sellaisia taitoja, jotka auttavat lasta toimimaan vaaratilanteissa (Turvallinen Oulu- hanke, i.a.). Näitä taitoja opettamalla pystytään ennaltaehkäisemään lapsiin kohdistuvaa häirintää, kiusaamista ja väkivaltaa. Tunne- ja turvataitoja tarvitaan niin lasten kuin myös aikuisten välisissä suhteissa. Tunne- ja turvataitokasvatus ovat osa seksuaalikasvatusta ja kehotunnekasvatusta, ja niillä tuetaan seksuaalisuudesta ja kehosta avoimesti puhumista.

Tunne- ja turvataitokasvatuksen avulla lapsi oppii puolustamaan itseään ja omia rajojaan erilaisissa häirinnän tilanteissa (Turvallinen Oulu- hanke, i.a.). Hän oppii, että hän saa ja hänellä on oikeus kasvaa ja elää turvassa. Hänen itsetuntonsa vahvistuu ja hän oppii tunnetaitoja, vuorovaikutustaitoja, selviytymistaitoja sekä digiturvataitoja. Lapsella on oikeus tietää ja tuntea olevansa tärkeä ja arvokas. Turvataitoja opetellessaan lapsi oppii esimerkiksi tunnistamaan turvallisuutta uhkaavia tilanteita, millaista on hyvä ja huono kosketus sekä mitä eroa on hyvällä ja huonolla salaisuudella. Taito kunnioittaa omia ja toisten rajoja on myös tärkeä osa turvataitoja. Nykyään sosiaalinen media ja Internet sisältävät paljon kaikkea, mikä ei sovellu lasten nähtäväksi. Siksi turvataitokasvatuksen on tärkeää sisältää myös sellaisten taitojen opettelemista, että lapsi oppii toimimaan Internetissä turvallisesti.

Lapsilla on oikeus tulla suojelluksi seksuaaliväkivallalta (Pelastakaa lapset ry, i.a., s. 1). Vuonna 2019 Pelastakaa Lapset ry teki tutkimuksen, jossa selvitettiin lapsiin kohdistunutta seksuaaliväkivaltaa. Seksuaaliväkivaltaa kohdanneista lapsista seitsemän prosenttia oli alle kolmevuotiaita. Turvataitojen opettaminen jo alle kouluikäisille lapsille on siis erittäin tärkeää lapsen kasvun turvaamisen ja suojelemisen kannalta. Lapselle pitää antaa tietoa seksuaaliväkivallasta ikä- ja kehitystasoonsa soveltuvalla tavalla (mt.). Tällöin lapsi pystyy tunnistamaan häneen kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa ja kertomaan siitä saadakseen apua

luotettavalta aikuiselta. Lapsi ei tule suojelluksi seksuaaliväkivallalta, jos ympärillä olevat aikuiset vaikenevat aiheesta.

4.2.1 Grooming-ilmiö

Covid-19 on auttanut omalta osaltaan tehostamaan kaiken siirtymistä Internetiin. Se on kuitenkin tuonut mukanaan myös paljon haittailmiöitä itse viruksen lisäksi. Aikuiset, jotka työskentelevät etänä, eivät pysty valvomaan lasten toimintaa Internetissä ja sosiaalisessa mediassa tai seuraamaan stressin ja yksinäisyyden merkkejä (Europol, 2020, s. 9). He ovat myös alttiimpia tietojenkäsitteilyyrityksille, jolloin rikolliset voivat käyttää heidän tietojensa heitä ja heidän lapsiaan vastaan. Rikolliset yrittävät hyödyntää myös emotionaalisesti haavoittuvia ja eristettyjä lapsia groomingin ja seksuaalisen pakottamisen sekä kiristyksen kautta.

Grooming-ilmiö on nykyään valitettavan yleinen ja yhä pienempien lasten käyttäessä älylaitteita, he ovat vaarassa. Rinkinen jne. (2020) mukaan grooming tarkoittaa sitä, että aikuinen yrittää luoda lapseen luottamuksellisen ja näennäisesti vapaaehtoisen suhteen Internetin avulla. Aikuisen tavoitteena on olla seksuaalisessa kontaktissa lapsen kanssa. Prosessi voi edetä hitaasti tai aikuinen saattaa saavuttaa haluamansa jo ensimmäisien yhteydenottojen jälkeen. Rinkinen jne. muistuttaa, että grooming ei edellytä fyysistä kontaktia vaan koko prosessi voi myös tapahtua verkossa.

Grooming-ilmiön ennaltaehkäisyssä tärkeintä on aloittaa turvataitokasvatus mahdollisimman ajoissa (Rinkinen jne., 2020). Perinteisesti opetetut turvataidot eivät ole tarpeeksi vahva suoja lapselle digitaalisessa maailmassa. Lapsille onkin opetettava toimintaohjeita, joilla he osaavat toimia, jos tuntemattomat ottavat yhteyttä tai pyytävät lähettämään kuvia. Tuntemattomat saattavat ottaa yhteyttä esimerkiksi sosiaalisen median sovelluksissa tai digitaalisissa peleissä.

Cacciatore ym. (2016, s. 105) pohtivat, että monille aikuisille on vaikeaa puhua vaarallisista aikuisista lapsille. He arvelevat, että aikuinen pelkää sitä, että lapsi alkaa pelätä hänelle kerrottaessa, että jotkut aikuiset saattavat olla pahoja ja vaarallisia. Tämä ei kuitenkaan oikeuta olemaan kertomatta lapselle vaarallisista aikuisista. Lasta ei silti tarvitse pelotella. Aikuisen tulisi yrittää asettaa sanansa niin, että asia saisi mahdollisimman ymmärrettävän muodon eikä jäisi lapselle epäselväksi. Lapselle täytyy myös antaa tietoa, kuinka tilanteessa kannattaa toimia, jotta lapselle ei jää tunne avuttomuudesta. Lapselle on hyvä toistaa esimerkiksi,

että jos alkaa pelottaa, niin muista nämä kolme kohtaa ja tee niiden mukaan: sano ei, poistu paikalta ja kerro turvalliselle aikuiselle. Cacciatore ym. painottavat, että on tärkeää myös muistuttaa lapselle, että hän saa huutaa kovaa, olla nopea ja tarvittaessa lyödäkin.

Turvasäännöt ovat usein tavallisia arjen sosiaalisia taitoja eivätkä enimmäkseen edes liity todella vaarallisiin hetkiin (Cacciatore ym., 2016, s. 106). Toisten lasten ja tuttujen aikuisten kanssa lapsi saattaa joutua vetämään rajoja sille, miten hänen kehoaan saa koskettaa, miltä se hänestä tuntuu ja haluaako hän, että sitä kosketetaan ylipäätään. Silloin lapsi tarvitsee taitoja väistää, kieltää ja puhua asiasta.

4.2.2 Tunnetaidot

Tunnetaitojen opettelu tukee lapsen kasvua ja kehitystä kokonaisvaltaisesti. Tunteet ovat näkymättömiä, kehossa ja mielessä tunteita ja itselle todellisia (Cacciatore ym., 2016, s. 107). Tunteet ohjaavat toimintaa ja osoittavat elimistön psyykkisille ja fyysisille voimavaroille olennaisen kohteen tilanteen vaatimalla tavalla (Sandberg, 2021, s. 122). Tunteet voivat olla lyhytkestoisia ja kestää vain muutamia sekunteja tai pitkäkestoisia, jolloin ihminen voi jäädä kiinni tunteeseen muutamiksi tunneiksi. Sandberg sanoo, että tunteet säätelevät hermostojen tilaa ja ihmisten käyttäytymistä, eikä niitä koskaan saa suljettua kokonaan pois. Hän muistuttaa, että tunteet suojelevat ja parantavat ihmisten suorituskykyä.

Tunnetaidot ovat osa turvataitokasvatusta ja kehotunnekasvatusta, koska tunteet suuntaavat toimintaa ja käyttäytymistä siten, että voimme suojella hyvinvointiamme uhkaavissa tilanteissa (Sandberg, 2021, s. 122). Kun emme vielä pysty järkevään ja rationaaliseen päätöksentekoon, tunteet voivat auttaa jo tekemään päätöksiä. Lapselle kannattaakin opettaa, että mikäli hänestä tuntuu kurjalta, on hänellä oikeus lopettaa leikki kaverin kanssa ja sanoa myös aikuiselle ei (Cacciatore ym., 2016, s. 107).

Tunnetaidot ovat myös osa lapsen sosioemotionaalaisia taitoja (Sandberg, 2021, s. 133). Sandberg kertoo, että sosiaaliemotionaaliset taidot auttavat lasta olemaan vuorovaikutuksessa muiden lasten ja aikuisten kanssa, ja pitämään myönteiset suhteet heihin. Hän muistuttaa, että jokaisen lapsen tunnesäätelytaidot kehittyvät omaa tahtiaan (mts. 118). Taito tunnistaa ja huomioida muiden ihmisten tunteita kehittyy tunnetaitojen kehittyessä (mts. 133).

Aikuisen tulisi aina kuulla ja hyväksyä lapsen tunteet ja ottaa ne tosissaan (Cacciatore ym., 2016, s. 108). Lapselle muotoutuu luottamus aikuisiin ja siihen, että hänestä huolehditaan ja hänen tarpeistaan ollaan kiinnostuneita, jos aikuiset pysähtyvät kuulemaan ja ymmärtämään lapsen viestin. Vaikeistakin asioista, kuten seksuaalisuudesta ja turvataidoista, kannattaa puhua avoimesti.

4.3 Huoltajan rooli kehotunnekasvattajana

Jokainen aikuinen, joka toimii lapsen kanssa, on seksuaalikasvattaja ja kehotunnekasvattaja vaikkei sitä itse haluaisi (Väestöliitto, i.a.-d). Siksi jokaisen aikuisen olisi hyvä kiinnittää huomiota omiin arvoihinsa ja asenteisiinsa ja pohtia, mitä niistä välittää eteenpäin lapsille. Lapsen tulisi saada kokonaisvaltaista ja tutkittuun tietoon perustuvaa seksuaalikasvatusta. Jos hän ei sitä saa, oppii hän käyttäytymis- ja ajatusmallit sekä arvot kuitenkin jostain. Kokonaisvaltainen kehotunnekasvatus antaa lapselle mahdollisuuden tutustua omaan seksuaalisuuteensa omia ja muiden rajoja kunnioittaen.

Cacciatore ja Ingman-Friberg (2016, s. 64) muistuttavat, että kehotunnekasvatus on osa arkea ja ihmiseksi kasvamista, ja tapahtuu joka päivä jollain tavalla. He kertovat, että kehotunnekasvatuksen päävastuu on lapsen huoltajilla. Muu kasvatus ei voi korvata lapsen kotoa saamia arvoja ja asenteita sekä turvallista läheisyyttä ja rakkautta (mts. 67).

Lapset oppivat paljon matkimalla ja leikkivät roolileikkejä. Siksi on tärkeää, että vanhemmat luovat kotona ilmapiirin, jossa on helppoa puhua asioista eikä lasta väheksytä mistään. Esimerkiksi vanhempien tai vanhemman parisuhde vaikuttaa lapsen elämään pikkuvauvasta asti (Kihlström, 2020, s. 96). Jatkuvat riidat tai toistensa väheksyminen luovat perheeseen epävakautta ja negatiivista ilmapiiriä, vaikka suhde lapseen olisi turvallinen. Sinkkonen (2020, s. 41) sanoo, että hyvä parisuhde on sellainen, että kaikesta saa puhua, muttei ole pakko. Hänen mielestään on tärkeää, että huoltajilla on yhteisymmärrys esimerkiksi kasvatuseroista, jotta ne eivät muodostu riidan aiheeksi kesken kasvatustilanteen. Lapsi alkaa esittää paljon erilaisia kysymyksiä, kun hän oppii puhumaan, ja aikuisen tehtävänä on vastata niihin (Kihlström, 2020, s. 96). Kihlström sanoo, että lapset eivät kuitenkaan ymmärrä monimutkaisia vastauksia. Siksi heille on kerrottava lyhyesti ja pelottelematta asioista, mutta kuitenkin niiden oikeilla nimillä.

5 KEHO JA KEHITYS

Kappaleessa 5.1 esitellään lapsen seksuaalista kehitystä. Jokainen lapsi on yksilöllinen, ja kasvaa ja kehittyy omaa tahtiaan, eikä sen takia alempia ikämääreitä voida pitää tarkkoina rajoina. Jollekin lapselle johonkin ikävaiheeseen yleisesti liitetty asia voikin tapahtua eri ikävaiheessa, ja sekin on ihan normaalia. Esimerkiksi jotkut lapset ovat valmiita aloittamaan pot-taharjoittelun jo yksivuotiaana ja toiset puolestaan mieluummin nelivuotiaana. Tärkeintä lap-sen ikävaiheita pohtiessa on, että otetaan huomioon myös lapsen yksilölliset tarpeet ja vah-vuudet. Lisäksi monet alempana mainitut neuvot sopivat kaikenikäisten lasten kanssa toimi-miseen. Kappaleessa 5.2 kerrotaan, miten läheisyys, hyvä olo ja itsetunto liittyy kehotunne-kasvatukseen. Kappaleessa 5.3 puolestaan pohditaan normeja ja tapoja, jotka ovat osa ke-hotunnekasvatusta. Viimeinen kappale 5.4 kertoo lisääntymisen merkityksestä pienten lasten kehotunnekasvatuksessa.

5.1 Yksilöllinen kehitys

5.1.1 0–2-vuotiaat

Vauvan seksuaalikasvatus alkaa heti vauvan synnyttyä, ja tavallaan sen voidaan ajatella al-kavan jopa sikiöaikana (Kihlström, 2020, s. 95). Kihlström muistuttaakin, että alusta asti vauva tutustuu oman kehonsa osiin, ja voi kokea mielihyvää. Vastasyntynyt vauva tarvitsee hoivaa ja luotettavan aikuisen lähelleen. Kihlströmin mukaan pienen lapsen seksuaalikasva-tus on sitä, että lapsi saa olla vanhemman tai muun turvallisen aikuisen iholla ja saa nauttia läheisyydestä, aikuisen lempeästä äänestä ja kosketuksista.

Kun vauvan tarpeisiin vastataan, luodaan perusluottamusta ja rakennetaan turvallisuuden tunnetta, mikä auttaa myös myöhempien ihmissuhteiden luomisessa (Kihlström, 2020, s. 95). Se antaa myös pohjan hyvän itsetunnon, minäkuvan ja empatiakyvyn kehittämiseksi (Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL), 2021). Kaikessa tässä on kyse varhaisesta vuorovaikutuk-sesta. Varhainen vuorovaikutus on kaikkea yhteistä tekemistä ja olemista lapsen ja huoltajan välillä ensivuosina. Sensitiivisen varhaisen vuorovaikutuksen avulla pienelle lapselle on tar-koitus rakentaa mielikuva siitä, että hän on tarpeeksi hyvä, rakas ja tärkeä omana itsenään. Jotta lapsi voi oppia rakastamaan itseään ja muita, on hänen saatava se malli huoltajiltaan.

Kihlströmin (2020, s. 95–96) mukaan vauva tutkii maailmaa ihmettelemällä kaikkea aistiensa avulla. Kun lapsi tutkii kehoaan, on aikuisen tehtävänä nimetä kehon eri osia. Hän kertoo, että hyvä tapa nimetä pienen lapsen kehonosia on tehdä se esimerkiksi kylvyssä tai vaippaa vaihtaessa. Kihlström neuvookin, että kehonosien nimeämisessä on tärkeää, että lapsi oppii asioille oikeat nimet ja tarkoitukset, eikä hänelle valehdella asioista. Joskus aikuiset saattavat hämmentyä pienen lapsen seksuaalisuudesta (mts.96). Onkin tärkeää muistaa, ettei esimerkiksi pienen lapsen itsensä koskettelu ole sama asia kuin aikuisen itsetyydytys.

Unnutus tarkoittaa lapsen itsetyydytystä eli sitä, että lapsi hakee hyvän olon tunnetta sukupuolielimiensä avulla (Väestöliitto, i.a.-e, s. 2). Lapsi silloin painelee, hieroo tai koskettaa sukupuolielimiään omilla käsillään tai jotain vasten. Lapsen tavoitteena on tuottaa itselleen mielihyvää, lohtua, rauhoittumista tai mitä tahansa lapselle miellyttävää oman kehon kokemusta. Joskus hän kuluttaa aikaansa unnuttamalla ilman sen suurempaa tarkoitusta. Unnutuksen tulisi aina olla lapsen oma yksityinen asia.

Itsensä tutkiminen, koskettelu ja hyväily on tavallista minkä tahansa ikäisillä lapsilla eikä lapsi yhdistä siihen häpeää (Väestöliitto, i.a.-e, s. 3). Lapselle korvan tai varpaiden koskettelu on yhtä luonnollista ja ihmeellistä kuin pimpin tai pippelin. Jokainen tarvitsee turvallista kosketusta kehityksensä ja kasvamisensa edellytyksenä. Lapsi oppiikin jo pienenä, millaisesta kosketuksesta nauttii. Hänelle koskettelu on eri asia kuin aikuisille, koska häneltä puuttuu aikuisen ajattelutavat. Lapselle seksuaalisuus on omatahtista kehollista mielihyvää, tutkiskelua ja hyvää oloa. Aikuisen ei tarvitse puuttua lapsen unnutukseen, mutta hänen tehtävänä on neuvoa, missä ja milloin jotakin voi tehdä. Esimerkiksi ruokapöytä ei ole oikea paikka koskettella itseään, mutta potalla käydessä, kylvyssä tai omassa sängyssä niin voi tehdä (Kihlström, 2020, s.99). Jos lapsen unnutus kuitenkin rajoittaa hänen normaalia arkeaan, siihen liittyy ahdistusta, kipua tai se häiritsee toisia lapsia, täytyy tutkia, onko lapsella jokin hätä (Väestöliitto, i.a.-e, s. 3).

5.1.2 2–4-vuotiaat

Usein lapset oppivat hallitsemaan pissaamista ja kakkaamista 2–4-vuotiaana ja pottahetkiin onkin hyvä yhdistää arkista seksuaalikasvatusta (Kihlström, 2020, s. 97). On tärkeää kiinnittää huomiota siihen, kuinka aikuiset reagoivat piissaamis- ja kakkaamisasioihin. Kun lapsi kokee onnistuneensa ja häntä kehuaan pottatreeneissä, hän saa kokemuksia itsenäistymisestä

ja usko omiin kykyihin kasvaa. Lapsen kasvoilta voi nähdä sen aidon riemun, kun häntä keuhataan pottaan tulleesta pissasta tai kakasta.

Lapset alkavat ihmetellä erilaisia kehoja leikkiessään toisten lasten kanssa ja nähdessään arjessaan erilaisia ihmisiä (Kihlström, 2020, s. 98). Kehonosia kannattaakin nimetä erilaisissa tilanteissa, piirtämällä tai lastenkirjojen avulla. Jo pienet lapset vertailevat itseään muihin ja siksi on tärkeää, että he saavat tietoa omasta kehostaan. On tärkeää opettaa pienille lapsille, kuinka omasta ja muiden kehoista puhutaan kunnioittavasti.

Erilaisten roolileikkien avulla lapsi oppii tunnetaitoja sekä omien ja toisten rajojen kunnioittamista (Kihlström, 2020, s.100). Roolileikkien avulla lapsi saa käsityksen siitä, miten eri ihmiset toimivat, puhuvat ja näyttävät tunteitaan erilaisissa tilanteissa. Aikuisen on hyvä pohtia tunteitaan itsekseen siirtämättä niitä lapseen, jos hän ei uskalla antaa lapsen rikkoa stereotyyppisiä sukupuolirooleja leikeissä tai muutenkaan.

Lapset esittävät paljon kysymyksiä ja hyvä niin. Kun lapsi tietää, että saa kysyä mistä vain mitä vain eikä häntä tuomita, hän ei jää yksin ihmettelemään uusia asioita (Kihlström, 2020, s. 98). Luottamus aikuisiin on tärkeää, jotta lapsi uskaltaa kysyä ja kertoa hänelle vaikeistakin asioista. Kihlström painottaa, että vaikka aihe tuntuisi aikuisen mielestä vaikealta, ei lapselle kannata valehdella tai käyttää kehonosista keksittyjä nimiä. Hän muistuttaa, että on erittäin tärkeää vastata lapselle kunnioittavasti. Lapsen ei pitäisi koskaan kokea, että hänen kysymyksensä olisivat tyhmiä tai huonoja. Tämän ikäisten ja nuorempien lasten kysymyksiin vastatessa täytyy pitää vastaukset lyhyinä ja melko yksinkertaisina. Perussääntönä voidaan pitää, että jos lapsi kysyy jotain, pitää hänelle aina vastata (Väestöliitto, 2018).

Lapselle kannattaa opettaa jo pienenä, että hänen kehonsa on hänen omansa, ja kukaan ei saa siihen koskea ilman lupaa (Kihlström, 2020, s.101). Joskus kiukutteleva lapsi pitää kantaa kotiin eli poikkeustilanteitakin on. Kihlström ehdottaa, että lapselle kannattaa kertoa jokin esimerkki hänen omasta elämästään, jotta hän ymmärtää, mitä tarkoitetaan. Kun puhutaan kehonosista, voi aikuinen kertoa lapselle, että kukaan aikuinen ei saa koskea hänen pimpliinsä, pippeliinsä tai peppuunsa muulloin kuin pesutilanteissa ja tarvittaessa lääkärissä.

5.1.3 4–6-vuotiaat

4–6-vuotiaana lapset jatkavat tunnetaitojen opettelua ja leikkeihin alkaa tulla sääntöjä (Kihlström, 2020, s. 101). Aikuisen on hyvä muistuttaa, että jokainen saa päättää itse kehostaan. Leikkiessään lapsi oppii lisää kosketukseen liittyviä sääntöjä, ja miltä kosketus itsestä tuntuu. Tunnetaitojen opetteluun lapsi tarvitsee aikuista sanoittamaan tunteita (mts. 102).

Lasten lääkrileikit kuuluvat normaaliin seksuaalikehitykseen ja ovat osa arkea (Kihlström, 2016). Leikit liittyvät ylpeyteen ja uteliaisuuteen omaa kehoa kohtaan eikä niistä tarvitse yleensä huolestua. Toisen kehon koskettelu ja uteliaisuus ovat osa luonnollista leikki-ikäisen seksuaalikehitystä (Kihlström, 2020, s. 102). Lääkrileikki voi olla lasten mielestä jännittävä ja mielenkiintoinen, ja heillä on oikeus nauttia siitä. Kihlström kuitenkin painottaa, että aikuisen tehtävä on tarkistaa, että ketään ei ole pakotettu leikkiin mukaan. Lääkrileikkiin osallistumisen tulisi aina olla vapaaehtoista eikä leikkijöitä saa olla liikaa (mts. 103). Hän pohtii, ettei lasten välillä saa myöskään olla liian suurta ikäeroa. Jos jokin ei tunnu hyvältä, on siitä lupa sanoa. Myös toisen lapsen kehon rajat tulee ottaa huomioon leikeissä ja kunnioittaa, jos toinen ei halua leikkiä. Kihlström muistuttaa, että lapselle kannattaa kertoa, kenelle turvalliseen aikuiselle hän voi puhua kodin ulkopuolella. Aikuisen tulee kuitenkin huomioida oma suhtautumisensa lapsen leikkeihin, jotta lapsi ei ahdistu mukavan tuntuista leikeistä ja ala pelätä aikuisten reaktioita niihin.

5.2 Läheisyys, hyvä olo ja itsetunto

Läheisyys, hoivaaminen ja hellät kosketukset edistävät lapsen hyvän itsetunnon kehittymistä ja tukevat myönteisen kehonkuvan muodostumisessa (Väestöliitto, i.a.-g). Läheisyydestä nauttiminen myös edistää lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja tukee oppimista ja kehitystä. Kun lapsi oppii, mistä asioista hän nauttii ja mikä tuo hyvää oloa, hänen myönteinen kehonkuvansakin kehittyy.

Itsetunto on lyhyesti kerrottuna sitä, että tuntee itsensä ja hyväksyy itsensä sellaisena kuin on (Mannerheimin lastensuojeluliitto (MLL), 2017). Sillä tarkoitetaan esimerkiksi myönteistä ja totuudenmukaista käsitystä itsestään, taidoistaan ja omista ominaisuuksistaan. Itsetuntoa voi kehittää läpi koko elämän. Huoltajilta saadun hoivan kokemukset vaikuttavat pienen lapsen ajatuksiin ja mielikuviin omasta itsestään. Siksi on tärkeää, että huoltajat panostavat pienen lapsen myönteiseen ja arvokkaaseen kohtaamiseen arjessa. Huoltajien tulee kiinnittää

huomiota siihen, mitä he viestittävät lapselle äänellään sekä erilaisin ilmein, kosketuksin ja katsein. Jotta lapsen itsetunto voi vahvistua, pitää hänen pystyä luottamaan, että myös hänen perustarpeensa tulevat kuulluksi ja hoidetuksi. Tällöin lapsi pystyy luottaa myös siihen, että hänestä huolehditaan, eikä häntä jätetä yksin.

5.3 Normit ja tavat

On olemassa kaikenlaisia sääntöjä ja tapoja toimia. Osa on lakiin kirjoitettuja virallisia ohjeita, osa yhteisön ylös kirjoittamia ja suurin osa sellaisia yleistyneitä normeja, ettei niitä välttämättä edes sanota ääneen. Lapsi on tarkka ja huomaa yllättävän paljon asioita, joita ei sanota ääneen. Lapset oppivat muiden ihmisten puheesta, eleistä ja ilmeistä, mitkä asiat sallitaan ja mitkä ei (Väestöliitto, i.a.-g). Näin lapsi oppii, millainen oma kulttuuri on ja mitä siihen kuuluu.

Jotta lapsi pärjäisi mahdollisimman hyvin yhteiskunnassa, on hänen tärkeää osata hyvät sosiaaliset taidot (Väestöliitto, i.a.-g). Lapsi on vasta opettelemassa käyttäytymissääntöjä ja sopevuussääntöjä, ja tarvitsee siihen paljon asiallista ja hellää tukea sekä ohjausta. Aikuisten tehtävänä on opettaa lapselle hyvät tavat liittyen alastomuuteen ja kehon koskettamiseen sekä asialliset kehoon ja eritteisiin liittyvät sanat. Lapselle kannattaa myös opettaa, että eri perheissä on erilaisia tapoja ja käytäntöjä, ja esimerkiksi eri kulttuureissa toimitaan eri tavoin. Jokainen on tasa-arvoinen yksilö, jota tulee kunnioittaa, iästä, sukupuolesta, uskonnosta, kielestä ja kaikista muista ominaisuuksista riippumatta.

5.4 Lisääntyminen

Pienten lasten ei tarvitse tietää vielä yksityiskohtaisesti, miten seksiä harrastetaan. Heitä kiinnostaa kuitenkin tietää, kuinka vauvat tulevat maailmaan. Osa lapsista haluaa myös leikkiä raskaana olemista, raskaaksi tulemistä, vauvan syntymää ja hoitamista, ja se on ihan normaalia (Väestöliitto, i.a.-g).

Monesti lapsen lähipiirissä on sellaisia lapsia, jotka ovat tulleet perheeseen tai syntyneet eri tavoilla kuin lapsi itse (Väestöliitto, i.a.-g). Siksi on tärkeää puhua ja opettaa erilaisista tavoista arvostavasti lapselle. Selitykset on pidettävä pienelle lapselle hyvin yksinkertaisina ja

lyhyinä. Niin kuin jo aiemmin mainittiin, on lapsilla aina oikeus saada kysymyksiinsä vastaus (Väestöliitto, 2018).

6 TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ

Toiminnallisessa opinnäytteessä raportoidaan lopputuloksen lisäksi myös koko kehittämisprosessi. Opinnäytetyön täytyy aina täyttää opinnäytetyölle annetut kriteerit ja sillä osoitetaan opiskelijan asiantuntijuutta ja korkeakoulutasoista osaamista. Tässä luvussa kerrotaan opinnäytetyöprosessista.

Kappaleessa 6.1 kerrotaan opinnäytetyön luonteesta teorian avulla. Kappaleessa 6.2 esitellään kyselyn suunnittelua ja toteutusta, kun puolestaan kappaleessa 6.3 kerrotaan kyselyn analysoinnista. Kappaleessa 6.4 avataan videoiden suunnittelua ja toteutusta, ja kappaleessa 6.5 niiden arviointia ja levitystä. Viimeinen kappale 6.6 kertoo opinnäytetyöprosessin eettisyydestä ja luotettavuudesta.

6.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallinen opinnäytetyö voidaan määritellä toiminnallisen kehittämistyön kautta. Kehittämällä tarkoitetaan toimintaa, joka on tavoitteellista ja tähtää muutokseen (Toikko & Rantanen, 2009, s. 14–15). Nykyisen tilanteen tai toiminnan ongelmat tai jonkin uuden tavoittelu ovat lähtökohtina kehittämistoiminnalle. Kehittämistoiminnan kohde, laajuus ja organisointitapa voivat olla hyvin monenlaisia. Kehittämällä voidaan esimerkiksi pyrkiä jonkin toimintatavan kehittämiseen. Tämän kehittämistyön tavoitteena oli tuottaa tietoa huoltajille 0–6-vuotiaiden lasten kehotunnekasvatuksen toteuttamiseksi kotona. Kehittämistyön lähtökohtana oli se, että vanhemmilla ei ole tarpeeksi helposti saatavilla olevaa tietoa 0–6-vuotiaiden lasten kehotunnekasvatuksesta. Opinnäytetyö pyrkii antamaan heille neuvoja siihen, miten he voisivat kehotunnekasvattaa lapsia kotona.

Kehittämisprosessi alkaa toiminnan lähtökohtien perustelulla ja määrittelyllä (Toikko & Rantanen, 2009, s. 56). Kehittämistä perustellaan useimmiten ongelmien ja visioiden kautta. Tavoite perustellaan mahdollisimman konkreettisesti. Perustelun jälkeen seuraava vaihe on organisointi (mts. 57). Käytännön toteutusta suunnitellaan ja valmistellaan ja toimijat määritellään. Kehittämistoiminta perustuu aina dokumentaatioon (mts. 80–82). Tätä opinnäytetyötä dokumentoitiin sähköpostein ja epävirallisesti kirjallisina muistiinpanoina niin tietokoneella kuin käsin kirjoitettunakin.

Tässä opinnäytetyössä lähtökohdat on perusteltu heti työn alussa. Toiminnallinen opinnäytetyö perustuu yleensä myös toimeksiantoon, joka on työelämälähtöinen (Tutkimuksellinen kehittämishanke opinnäytetyönä vs. projektityö, i.a.). Työtä on organisoitu ja suunniteltu yhdessä työelämätahon, eli Nokian kaupungin varhaiskasvatuksen, sekä opinnäytetyön ohjaajan kanssa. Opinnäytettä alettiin suunnitella jo alkusyksystä 2021 ja alustava suunnitelma esiteltiin aloitusseminaarissa loppusyksystä. Tämän jälkeen työlle hankittiin yhteistyötaho. Yhteistyötahoksi valikoitui tässä vaiheessa Nokian kaupungin varhaiskasvatus. Tilaajan nimemänä yhteyshenkilönä toimi varhaiskasvatuksen suunnittelija Anette Lehtonen, joka oli mukana koko opinnäytetyöprosessissa arvioimassa työn eri vaiheita. Videoiden lataamisessa YouTubeen oli mukana myös Nokian kaupungin kulttuurikoordinaattori.

Nokian kaupungilla on ollut alusta asti toiveena, että videosta tehtäisiin saavutettavissa oleva eli se tekstitetäisiin. Työn toteutusta on suunniteltu teorian hahmottumisen yhteydessä ja on pohdittu, mitä aiheita työhön valitaan. Kehotunnekasvatuksen voi määrittellä monella eri tavalla ja päädyimme yhdessä opinnäytetyön ohjaajan kanssa valitsemaan Väestöliiton (i.a.-g) määrittelyn ohjaamaan tätä opinnäytetyötä.

Kehittämisen prosessin toteutusvaiheessa toteutetaan konkreettisesti suunnitellut ideat ja mallinnukset, joita voidaan tarvittaessa keksiä lisää (Toikko & Rantanen, 2009, s. 59). Kaikkia ideoita ei pystytä toteuttamaan, joten toimijoiden täytyy priorisoida asioita ja tehdä tärkeimmät. Tässä opinnäytetyössä kirjoitettiin ensin teoriaosuutta tutkimuskirjallisuuden avulla, sitten toteutettiin alkukartoituskysely Webropolilla ja analysoitiin sitä. Sen jälkeen suunniteltiin ja tehtiin video-opassarja. Video-opassarjan suunnitteluvaiheessa mukaan tuli Väestöliiton työtiimi. Myöhemmissä kappaleissa kuvataan erikseen kyselyn ja videon toteutusta. Kappaleessa 6.2 kuvataan kyselyn suunnittelua ja toteutusta, ja kappaleessa 6.4 kuvataan videoiden suunnittelua ja toteutusta.

Väestöliiton yhteyshenkilöksi valikoitui Anita Novitsky. Muita maahanmuuttajille materiaalia suunnittelevassa tiimissä olleita ja opinnäytetyötä arvioivia henkilöitä olivat Sanni Pulma ja Rozjin Rokhzad. He antoivat yhdessä vinkkejä videoiden suunnitteluun ja arvioivat videoiden käsikirjoitusta sekä valmiita videoita. Novitsky jäi pois yhteistyöstä ennen kuin videot valmistuivat, minkä vuoksi Pulma ja Rokhzad arvioivat lopulta lähes valmista ja valmista työtä.

Opinnäytetyön toiminnallisuudella viitataan siihen, että kehittämistyötä toteutetaan jonkin toiminnan kautta. Toiminnallisen kehittämishankkeen tuotoksena syntyy uuden tiedon lisäksi

esimerkiksi palvelu, tuote tai opas, joka on aikaisempaa parempi tai kokonaan uusi (Salonen, 2013, s. 19). Tämän opinnäytetyön toiminnallinen tuotos on videosarja, johon kuuluu kolme videota.

6.2 Kyselyn suunnittelu ja toteutus

Tässä opinnäytetyössä toteutettiin kehittämistyön tukena kysely, joka tehtiin Webropol-ohjelmalla. Alkukartoituskyselyllä selvitettiin, miten 0–6-vuotiaiden lasten huoltajat kokevat kehotunnekasvatuksen sekä mistä kehotunnekasvatukseen liittyvistä asioista huoltajat haluavat ja tarvitsevat lisätietoa. Kyselyä suunniteltiin samaan aikaan, kun teoriaosuutta kirjoitettiin, jotta kyselyyn tulisi mahdollisimman kuvaavat ja tutkimuksen kannalta oleelliset kysymykset. Kyselyä oli arvioimassa yhteistyötaho Nokian kaupunki, ohjaava opettaja sekä useat mahdolliset kyselyyn vastaajat eli 0–6-vuotiaiden lasten huoltajat. Lisäksi kyselyä arvioi myös varhaiskasvatuksen opettaja ja varhaiskasvatuksen opettajaopiskelija. Kyselyä siis pilotoitiin tarkasti ennen sen varsinaista julkaisemista.

Kysely jaettiin keväällä 2022 Internetissä Facebook-sovelluksessa Webropol-kyselylinkkinä. Kysely jaettiin Facebookiin viiteen eri ryhmään, joissa oli pienten lasten vanhempia, sekä opinnäytetyön tekijän omalle Facebook-sivustolle. Kyselyyn pystyi vastaamaan aikavälillä 18.–31.3.2022, ja kyselystä lähetettiin muistutuskommentti alkuperäiseen julkaisuun kaksi päivää ennen vastaamisajan päättymistä. Kielivaihtoehtoina kyselyssä oli suomi ja englanti. Tällä pyrittiin takaamaan se, että mahdollisimman moni pystyisi kyselyyn vastaamaan eikä vastaaminen vaatisi suomen kielen taitoa. Kyselyyn vastasi 90 henkilöä ja dokumentoitua kirjallista materiaalia saatiin kyselyyn vastaajien vastauksista 270 sivua.

Webropol-kysely löytyy kokonaisuudessaan opinnäytetyön liitteenä suomeksi (liite 1) ja englanniksi (liite 2). Kyselyssä kerrottiin ennen kysymysten alkua kyselyn taustatiedoista ja tarkoituksesta. Tämän jälkeen oli kehotunnekasvatuksen termi avattuna ennen ensimmäisiä kysymyksiä, jotta vastaajat tietävät, mistä puhutaan:

Kyselyssä käytetään termiä "kehotunnekasvatus", joka tarkoittaa alle 8-vuotiaiden lasten seksuaalikasvatusta. Kehotunnekasvatus lapselle on lyhyesti selitetynä omaan kehoon tutustumista, omien ja muiden ihmisten rajojen tunnistamista, tunne- ja turvataitojen opettelua, perheiden ja sukupuoli-

identiteettien moninaisuutta, läheisyyttä sekä normien ja tapojen opettelua. Jokaisella lapsella on oikeus saada seksuaalikasvatusta/kehotunnekasvatusta ikätasoisesti.

Ensimmäiseksi kysyttiin taustatietoina vastaajien ikää ja sukupuolta. Lisäksi kysyttiin, onko vastaajalla huollettavanaan lapsia, ja jos on, niin montako lapsia on ja minkä ikäisiä he ovat. Kuudennes kysymys oli avoin, ja siinä selvitettiin, mitä huoltajien mielestä 0–6-vuotiaiden kehotunnekasvatus on ja mitä sen toteuttamisessa tulee ottaa huomioon. Seitsemännessä kysymyksessä kysyttiin, miten huoltaja arvioisi omaa tietämystään kehotunnekasvatuksen toteuttamisesta. Lisäselitteeksi oli laitettu ”Eli tietämystä siitä, miten opetat lapselle näitä asioita”. Valmiit vastausvaihtoehdot olivat: Turvataidot, Ihmisoikeudet, Seksuaalinen identiteetti, Tunnetaidot, Keho ja kehitys, Läheisyys, hyvä olo ja itsetunto, Internet ja sosiaalinen media, Lisääntyminen, Normit ja tavat, Monenlaiset perheet ja Muu, mikä. Kysymykset olivat pakollisia viimeistä kohtaa lukuun ottamatta. Vastausvaihtoehtoina olivat: Tiedän erittäin vähän, Tiedän melko vähän, En osaa sanoa, Tiedän melko paljon ja Tiedän erittäin paljon.

Kahdeksas kysymys selvitti, miten tärkeänä huoltajat pitävät 0–6-vuotiaiden lasten kehotunnekasvatusta. Vastausvaihtoehtoina olivat: Erittäin tärkeänä, Melko tärkeänä, Jokseenkin tärkeänä, En lainkaan tärkeänä ja En osaa sanoa. Yhdeksännellä kysymyksellä puolestaan tutkittiin, miten huoltajat toteuttavat kehotunnekasvatusta huollettavilleen lapsille. Kysymyksen alla oli vastausvaihtoehdot: Päivittäin arkisten askareiden lomassa, Erikseen suunniteltuna hetkenä esim. kirjojen avulla, En ollenkaan, mutta luotan, että varhaiskasvatuksessa asiaa opetetaan, En ollenkaan, enkä halua kehotunnekasvatusta annettavan huollettavilleni myöskään muiden toimesta ja Muuten, miten.

Kymmenes kysymys oli: ”Miten koet 0–6-vuotiaiden kehotunnekasvatuksen toteuttamisen?” Vastausvaihtoehtoina oli: Todella vaikeaksi, Vaikeaksi, Melko vaikeaksi, Melko helpoksi, Helpoksi, Todella helpoksi ja En osaa sanoa. Kyselyyn vastaajan piti valita yksi vaihtoehto. Yhdestoista kysymys oli avoin, ja sillä selvitettiin, mitkä asiat huoltajat kokevat kehotunnekasvatuksen toteuttamisessa haastavana. Kahdennelatoista kysymyksellä puolestaan tutkittiin, mistä 0–6-vuotiaiden kehotunnekasvatukseen liittyvistä asioista vastaajat haluaisivat saada lisätietoa. Tähän kysymykseen sai valita niin monta vaihtoehtoa kuin halusi. Vaihtoehdot olivat samat kuin kysymyksessä seitsemän.

Kyselyn lopussa kysyttiin, kuinka paljon vastaajat kokisivat hyötyvänsä siitä, että saisivat kuulla esimerkkejä kehotunnekasvatuksellisista tilanteista ja kuinka niissä tulisi toimia. Tähän kysymykseen sai valita yhden näistä vaihtoehdoista: Erittäin paljon, Paljon, Melko paljon, Melko vähän, Vähän tai Erittäin vähän.

Kysymyksellä neljätoista tutkittiin, onko vastaajilla mielessään jokin 0–6-vuotiaiden kehotunnekasvatukseen liittyvä esimerkkitapahtuma, johon toivoisi saavansa neuvoja. Heitä pyydettiin kertomaan tapahtuma. Tämän kysymyksen avulla saatiin esimerkkitilanteita videosarjaan. Toiseksi viimeinen kysymys oli vapaaehtoinen, ja siinä sai vapaasti kertoa mitä tahansa muuta aiheeseen liittyen. Viimeinen kysymys oli kyselyn arviointia varten, ja sillä selvitettiin, kuinka mielekkääksi kyselyyn vastanneet kokivat siihen vastaamisen.

6.3 Kyselyn analysointi

Aineistoa analysoidessa täytyy aineistosta tutkimuksen kannalta merkitykselliset asiat löytää, kerätä ja merkitä, ja jättää kaikki ylimääräinen tieto analysoimatta (Tuomi & Sarajärvi, 2006, s. 94). Muuten tutkimuksesta tulisi liian rönsyilevä. Tätä kyselyaineistoa analysoitiin siten, että ensin luettiin materiaalia läpi sellaisenaan. Webropolista sai avattua erilaisissa muodoissa vastauksia, ja ensimmäisen vaiheen lukemisen jälkeen avattiin Word-tiedostoon koosteet kaikista vastauksista.

Määrällisiä vastauksia analysoitiin kuvioiden ja taulukoiden avulla. Webropolista sai valmiita taulukoita ja kuvioita, jotka ladattiin Word-tiedostoksi analysoimista varten. Yksi kuvio muutettiin toisenlaiseen muotoon suoraan Word-tiedostoon ja käytettiin opinnäytetyön tuloksissa. Ikäkuvio (kuvio 2) tehtiin Excelin avulla.

Tässä tutkimuksessa avoimia vastauksia analysoitiin laadullisesti sisällönanalyysin avulla (mts. 64). Teorialähtöisessä sisällönanalyysissä lähiluetaan aineistoa, ja analyysiyksiköt valitaan aineistosta teorian mukaan; tässä opinnäytetyössä analyysin yläteema nousi esille teoriasta. Vastaukset koodattiin siten, että K1 on ensimmäinen kyselyyn vastaaja ja K90 on viimeinen, ja muut siltä väliltä ovat numerojärjestyksessä.

Avoimia vastauksia teemoiteltiin (ks. taulukko 1) ylä- ja alateemoihin. Alkuperäinen taulukko on seitsemän sivun mittainen, joten sitä ei ollut mahdollista liittää valmiiseen

opinnäytetyöhön. Alkuperäiset ilmaisut pelkistettiin, ja niistä sai suoraan vinkkejä video-opas-sarjan neuvojen suunnitteluun. Valitut neuvot löytyvät lopullisesta videosta.

Taulukko 1. Mitä huoltajien mielestä 0–6-vuotiaiden kehotunnekasvatus on ja mitä sen toteut-tamisessa tulee ottaa huomioon (Webropol)

Yläteema	Alateema	Pelkistetty ilmaisu
Turvataidot	Omat rajat	Tärkeää on huomioida "turvataidot" eli kertoa lapselle, että kenenkään muun ei saa antaa koskea "uimapuku-alueelle". Rajojen ja oikeuksien opettelu. Ettei kukaan saa koskea ikävällä tavalla.
	Kunnioitus	Se, että on kunnioittava, kun vaihtaa esim. vaippoja. Pyrkii opettamaan, ettei muut saa käskää kehosta, esim. ei pakollisia haleja tai pusuja, ei tarvitse istua su-kulaisten sylissä jne.
	Ei pelottelua, muistutus turvalli-sista aikuisista	Ei pelottele turhaan mutta kertoo riskeistä, ja sen että on turvallisia aikuisia, joiden kanssa on turvallista ju-tella.
	Ei salaista koske-tusta	Lisäksi lapsen tulee tietää, että minkään kosketuksen ei koskaan tarvitse olla salaista, ja jos joku sellaista vaatii, niin sitä vaatimusta ei tarvitse noudattaa. Miten toiseen ihmiseen saa koskea ja miten ei.
Tunnetaidot	Muiden rajat	
	Kaikenlaisten tun-teiden hyväksy-minen	Salliva ja utelias suhtautuminen omaan kehoon ja ke-hollisiin tunnetiloihin kuten ahdistukseen, pelkoon, hä-peään, toisaalta myös positiivisiin kuten iloon, onnistu-miseen, innostumiseen. Kaikki tunteet ovat sallittuja, mutta niihin voi valita rea-goida eri tavoilla.
Oikeudet	Tunteisiin reagoi-minen	
	Seksuaalioikeu-det	Lasten oikeus omaan kehoon, sen rajoihin ja rakkau-teen. Oma itsemääräämisoikeus.
	Itsemääräämisoi-keus	

Vastauksista sai kattavaa tietoa huoltajien tietämyksestä kehotunnekasvatuksesta. Koska huoltajat tiesivät jo paljon kehotunnekasvatuksesta, oli helppo heidän vastaustensa perus-teella koostaa opasta varten ohjelauseita. Tässä vaiheessa koodaamalla teemoitteleminen

auttoi myöhemmin jäsentämään myös opasvideon teemoja. Alla esimerkki opasvideota varten koostetusta neuvosta, joka on muodostettu pelkistetyistä ilmaisuista (taulukko 2).

Taulukko 2. Neuvoja kyselyn vastausten perusteella (Webropol).

<i>Yläteema</i>	<i>Alateema</i>	<i>Neuvo</i>	<i>Pelkistetty ilmaisu</i>
Turvataidot	Ei salaista kosketusta	Kerro lapselle, että kosketuksen ei koskaan tarvitse olla salaista. Jos joku niin vaatii, ei sitä tarvitse noudattaa.	Lisäksi lapsen tulee tietää, että minkään kosketuksen ei koskaan tarvitse olla salaista, ja jos joku sellaista vaatii, niin sitä vaatimusta ei tarvitse noudattaa.

6.4 Videoiden suunnittelu ja toteutus

Lehtosen kanssa sovittiin työn alkaessa, että videoista tehdään saavutettavia, jotta ne voidaan jakaa Nokian kaupungin nettisivuilla. Videoiden saavutettavuudella tarkoitetaan tässä yhteydessä sitä, että ne on tekstitetty. Muuten Lehtonen antoi opinnäytetyön tekijälle vapaat kädet aiheiden rajaamisessa sekä videoiden toteutuksessa. Aihe oli Lehtosen mielestä hyvä ja sopi hyvin juuri tähän ajankohtaan ja tälle kohderyhmälle. Videot oli tarkoitus jakaa Nokian kaupungin varhaiskasvatuksessa huoltajille ja varhaiskasvattajille.

Aluksi ajatuksena oli, että yritettäisiin saada kulttuurituottajaopiskelija yhteistyöhön mukaan. Hän olisi tehnyt videoiden editoinnin osana omia opintojaan, ja tämän opinnäytetyön tekijä olisi suunnitellut videot. Tätä varten tehtiin infoposteri (liite 3), jota jaettiin opiskelijoille sähköpostin välityksellä. Kukaan opiskelija ei kuitenkaan kiinnostunut yhteistyöstä, joten opinnäytetyön tekijän oli editoitava itse videot.

Video-oppaita alettiin suunnitella alkukesästä 2022. Tässä vaiheessa saatiin mukaan myös Väestöliiton kehotunnekasvatuksen työryhmä, joka suunnittelee materiaalia maahanmuuttajavanhemmille. He arvioivat videoiden käsikirjoitusta ja videoita yhdessä vastaavan opettajan ja Nokian kaupungin yhteishenkilön kanssa. Videoiden suunnittelu toteutettiin kahdessa erillisessä Teams-palaverissa sekä sähköpostin välityksellä.

Alkuperäisen suunnitelman mukaan videoita olisi tullut yhdestä kolmeen kappaletta ja ne olisivat kestäneet viisi minuuttia kukin. Suunnittelun edetessä todettiin, että viisi minuuttia on liian pitkä aika ja tavoiteaikaa kavennettiin kahteen minuuttiin ja kolmeenkymmeneen

sekuntiin. Päätettiin, että videot koostetaan esimerkkitilanteista ja neuvoista niihin. Kyselyn perusteella tuli hyviä esimerkkitilanteita, mutta moni oli saman tyyliä tai liittyivät toisiinsa, joten niitä yhdisteltiin. Aiheet valittiin kyselyn vastausten perusteella niin, että eniten toivottuja ja tarvittuja aiheita otettiin mukaan videoihin. Osa aiheista jäi kokonaan pois. Niihin aiheisiin, joihin ei ollut tullut esimerkkejä, keksittiin esimerkkitilanteet. Jokaiseen tilanteeseen koostettiin neuvo, joka antaisi huoltajille keinoja kehotunnekasvattaa ja ymmärtää lastaan. Neuvot koottiin opinnäytetyössä käytettyjen aineistojen, videon loppuun koottujen aineistojen sekä kyselystä esiin tulleiden vinkkien avulla.

Käsikirjoitusta kirjoitettaessa suunniteltiin samalla, millaisia kuvia videoihin tulisi. Olimme sopineet, että videot koostetaan kuvituskuvien avulla ja Jenni Y. piirtää ne. Käsikirjoitukseen tuli lopulta jokaiseen esimerkkiin vähintään yksi kuva ja joihinkin tuli kaksi tai kolmekin kuvaa tilannekohtaisesti. Kuvat suunniteltiin niin, että ne olisivat mahdollisimman sensitiivisiä, monikulttuurisia ja niissä huomioitaisiin myös tunnetilat. Piirtäjälle jätettiin kuitenkin myös paljon omalle mielikuvitukselle tilaa.

Teemasta ”keho ja kehitys” toivottiin lisätietoja. Ensimmäinen ja toinen esimerkki ensimmäisessä videossa ovat siksi kehoon liittyviä. Toinen esimerkki nousi myös vahvasti videon avoimista vastauksista sekä kyselyn alusta, jossa sai kertoa, mitä kehotunnekasvatus omasta mielestä on. Niissä pohdittiin paljon sanojen merkitystä. Moni halusi muistuttaa, että kehosta puhuminen avoimesti on tärkeää kehotunnekasvatuksessa. Siksi kehosta on kaksi esimerkkiä, vaikka varsinaisesti se ei ollut eniten toivottu aihe. Videon toinen esimerkki, kuten kolmaskin, kertoo myös seksuaalisesta identiteetistä. Seksuaalinen identiteetti, oli yksi teema, josta oli kaivattu lisää tietoa. Kolmas esimerkki oli myös kyselyyn vastaajien toive-esimerkki.

Kysymyksessä, jossa pohdittiin, mistä tarvitsee lisätietoja, nousi esiin myös tunnetaidot. Siksi tunnetaidot nostettiin esiin toisessa videossa. Ensimmäinen ja toinen esimerkki ovat molemmat tunnetaitoihin liittyviä. Ensimmäinen esimerkki on kyselyyn vastaajien toive-esimerkki. Kolmas esimerkki on turvataitoesimerkki, ja kertoo oman kehon rajoista. Se on kyselyyn vastaajien toive-esimerkki, ja nousi vahvasti esille avoimissa vastauksissa.

Kolmas video koostuu kolmesta turvataitoesimerkistä, ja yksi niistä on Internetiin liittyvä. Turvataidoista arvioitiin tietävän vähiten ja tarvitsevan eniten tietoa, ja siksi siitä tuli eniten esimerkkejä videoon. Ensimmäinen esimerkki on toive-esimerkki, johon on yhdistelty

useamman kyselyyn vastaajan pohdintoja. Internetistä ja sosiaalisesta mediasta haluttiin myös lisätietoa, ja siksi viimeinen esimerkki on Internetin turvataitoihin liittyvä.

Kyselyn ja opinnäytetyön teorian perusteella videoihin olisi voitu laittaa vielä monta esimerkkiä lisää. Jokainen projekti on kuitenkin rajattava jollain lailla, ja siksi videoihin ei voitu laittaa kaikkea saatavilla olevaa materiaalia. Videoihin valittiin tärkeimmät teemat samalla huomioon ottaen esimerkkitoiveet.

Videot tehtiin Powtoon-ohjelmalla heinä–elo–syyskuun 2022 aikana. Suunnitelmat olivat niin huolellisesti tehtyjä, että niistä pystyi suoraan kopioimaan tekstejä. Teksteihin tehtiin vain muutamia pieniä muutoksia videontekovaiheessa. Videoiden esimerkkien järjestys oli myös hyvin suunniteltu, mikä auttoi siinä, ettei tekstejä tarvinnut siirrellä moneen kertaan. Powtoonissa sai käyttää valmiita videopohjia, joihin pystyi muokkaamaan tekstit ja kuvat kätevästi. Muotoiluja muutettiin ja joitain dioja lisättiin tarvittaessa.

Eräs kyselyyn vastannut toivoi kirjoja ja lähteitä kehotunnekasvatuksesta. Tästä tulikin idea, että opasvideoiden loppuun laitetaan lähdevinkkejä. Loppuun laitettiin Väestöliiton sivuille linkkejä Hyvä kysymys-verkkoalustalle, tietojulisteisiin sekä Vanhemman tietovihkoon. Lisäksi videoihin laitettiin linkit kehotunnekasvatuksen kirjalistaan, josta löytyy Väestöliiton hyväksi toteamia kirjoja pienille lapsille.

Ensimmäiset versiot videoista tehtiin lopulta nopealla aikataululla, koska käytettävissä oli pöytämikrofoni vain yhden viikon ajan, ja tarkoitus oli saada äänitykset tehtyä. Kaikki kolme videota valmistuivat tekstin, muotoilujen ja äänen osalta nopeasti. Piirtäjä sai myös ensimmäisen videon kuvat tehtyä samoihin aikoihin, joten ensimmäinen video lähetettiin yhteistyötahoille ensimmäisiä kommentteja varten. Video sai hyvää palautetta, mutta myös korjattavaa löytyi. Koska videon äänet tehtiin niin kiireellä, jäivät ne hieman kiireisen kuuloiseksi, ja jouduttiin tekemään uudelleen. Myös diojen tekstimäärää vähennettiin, jotta yhdessä diassa ei ole liikaa tekstiä.

Powtoon on ilmainen sovellus, jossa videoiden maksimipituus on kolme minuuttia. Videoiden tavoitepituus oli kaksi ja puoli minuuttia, joten niiden oli tarkoitus sopia kolmen minuutin aikarajaan. Viimeinen video oli kuitenkin sen verran pidempi, että se meni reilusti yli kolmen minuutin, ja siksi jouduttiin Powtoonissa siirtymään maksulliseen Pro-versioon. Tämä mahdollisti sen, että kaikki videot voitiin tehdä hieman pidemmiksi ja kaikki äänitykset pystyttiin tehdä

pidempien taukojen kanssa uudelleen. Myöhemmin tuli haasteita sen suhteen, että Pro-versiossa tehdessä oli sovellus antanut käyttää lisämaksullisia Pro+-version elementtejä. Videota jouduttiin muokkaamaan ja ottamaan elementit pois ja korvaamaan käytettävissä olevilla.

6.5 Arviointi ja levitys

Kun konkreettinen toteutus on tehty, arvioidaan tuotosta ja prosessia (Toikko & Rantanen, 2009, s. 59). Toikon ja Rantasen mukaan kehittämisprosessin toimijat arvioivat myös omaa sekä toistensa toimintaa. Arvioinnissa pohditaan, onko kehittäminen tuottanut toivottuja tuloksia. Jos tuotokseen täytyy tehdä muutoksia, ne tehdään tässä vaiheessa. Kun kehittämisprosessin tuotos on valmis, se levitetään nähtäville. Usein levittämistä edistetään tuotteistamalla tuotos tai järjestämällä koulutuksia.

Arviointi on isoin osa kehittämistoiminnan analysoimista (Toikko & Rantanen, 2009, s. 82–83). Arviointi jatkuu läpi koko kehittämisprosessin. Toikko ja Rantanen kertovat, että arviointiaineistot voivat muodostua esimerkiksi virallisista ja epävirallisista dokumenteista. Kehittämistoiminnan aikana muodostuu useita aineistoja, joita arvioidaan ja analysoidaan koko prosessin ajan. Esimerkiksi kehittämisen tavoitetta arvioidaan prosessin aikanakin.

Tätä opinnäytetyötä ja sen vaiheita arvioitiin aktiivisesti ohjaavan opettajan, yhteistyötahojen ja opinnäytetyön tekijän sekä hänen läheistensä toimesta. Arviointi tapahtui niin puhelimen, Teamsin, sähköpostin kuin WhatsApp-viestienkin välityksellä. Prosessin aikana arvioitiin tavoitteita, käytettyjä lähteitä ja termejä, työn ulkoasua, tuotosten ulkoasua ja sisältöä sekä koko prosessia. Jokainen kommentti otettiin vakavasti ja pohdittiin yhdessä, kuinka asiat voisi tehdä vielä paremmin.

Tuotokset onnistuivat hyvin. Videoista tuli selkeitä ja asianmukaisia, ja myös piirtäjä onnistui todella hyvin kuvaamaan tapahtumia piirroksensa avulla. Kieli oli selkeää ja ymmärrettävää, ja esimerkit etenivät loogisessa järjestyksessä ja selkeästi. Tavoitteena oli tehdä merkityksellinen opinnäytetyö, josta mahdollisimman moni ihminen hyötyisi. Koska yhteistyötahoksi saatiin Väestöliitto, ja he lupasivat jakaa videoita sivustoillaan, saadaan videot todella laajasti niistä hyötyville ihmisille. Vaikka video on suunnattu huoltajille, sopii se myös ammattilaisten katsottavaksi, ja sitä voitaisiin hyödyntää myös esimerkiksi neuvoloissa.

Pieniä virheitä videoon jäi, mutta niitä ei kannattanut lähteä korjaamaan, koska sitten koko videon äänitykset olisi pitänyt tehdä jälleen uudelleen. Yhteistyötahojen kanssa todettiin, että esimerkiksi sana ”päiväkoti” olisi pitänyt vaihtaa sanaksi ”varhaiskasvatus” joissain kohdissa. Päätimme, että se on silti tarpeeksi ymmärrettävästi muotoiltu eikä muuta kokonaissanomaa miksikään. Eräessä kohdassa oli myös käytetty sanaa ”päiväkoti” siksi, että se oli suoraan esimerkkutilanne, johon huoltaja oli toivonut tietoa.

Opinnäytetyö sai paljon hyvää palautetta yhteistyötahoilta. He kehuivat tämän olevan erilainen kuin yleensä, ja se on heidän mielestään hyvä asia. Tuotos oli erittäin tarpeellinen heille, eikä tällaisia videoita muutenkaan aiheeseen liittyen ole tehty. Videot saivat kiitosta niin sisällön puolesta kuin visuaalisestikin. Anette Lehtonen pohti, kuinka hienoja videoista oli saatu ilman tietotekniikan ammattitaitoa. Kuvia kommentoitiin nykyaikaisiksi ja selkeiksi. Opponija oli kommentoinut koko työtä näin:

Reflektointi ja oman työn arviointi koko prosessin läpi oli voimaannuttava. Tieto ja taito kasvanut prosessin aikana. Videot oli hyviä, tykkäsin niiden yksinkertaisuudesta. Kuvat tekivät niistä mielenkiintoisia, ihana et oli ns. piirrettyjä kuvia. Ja musiikki taustalla tekee rennon tunnelman.

Opinnäytetyön tuokset laitettiin YouTubeen 20.9.2022. Linkit jaettiin heti videoiden julkaisemisen jälkeen Facebookiin kaikille niille ryhmille, joihin oli kyselyn linkki laitettu. Myöhemmin tarkoituksena on, että linkit laitetaan Väestöliiton Hyvä kysymys-verkkoalustalle ja he jakavat sen myös neuvoloille uutiskirjeessä loppuvuodesta. Hyvä kysymys-verkkoalustalta videoiden on tarkoitus tavoittaa myös maahanmuuttajavanhempia. Tämän takia videot mahdollisesti käännetään useammalle eri kielelle myöhemmin. Nokian kaupungin on tarkoitus laittaa videot sähköisen Perhekeskuksen sivustolle sekä kaupungin sosiaalisen median kanaviin. Lisäksi he pitävät mahdollisesti jossain vaiheessa vanhempainillan varhaiskasvatuksessa olevien lasten huoltajille, missä videot näytetään paikalle saapuville huoltajille.

Videoiden julkaisemisen jälkeen huomattiin, että videoihin laitettut lähdelinkit eivät toimi halutulla tavalla. Ilmeisesti linkit ovat avattavissa vain Powtoonissa eikä niitä osattu laittaa toimintaan YouTubeessa. Yhteistyötahojen kanssa päätettiin, että videoita ei voida ladata uudelleen,

koska niin moni oli jo nähnyt ne ja linkit oli ehditty jakaa useampaan paikkaan. Linkit laitettiin videoiden kuvaustekstiin.

6.6 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkijan tulee tuottaa kestäväää tietoa ja kohdella tutkimiansa ihmisiä hyvin (Vuori, i.a.). Suomalainen tiedeyhteisö on sitoutunut toimimaan hyvien tieteellisten käytäntöjen mukaisesti, ja tutkimusetiikka on yksi niistä. Hyvä tieteellinen käytäntö tarkoittaa, että tutkimus toteutetaan rehellisesti ja yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta noudattaen (Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK), 2021). Tarkkuutta on noudatettava niin tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa kuin esittämisessäkin sekä tutkimusten ja niiden tulosten arvioimisessa. Toiminnallisessa opinnäytetyössä eettiset kysymykset kulkevat koko tutkimusprosessin rinnalla (Vuori, i.a.). Tässä tutkimuksessa kunnioitettiin tutkittavien ihmisarvoa, yksityisyyttä, itsemääräämisoikeutta sekä muita ihmisoikeuksia koko tutkimusprosessin ajan. Samalla vältettiin myös aiheuttamasta tutkittaville merkittäviä riskejä, vahinkoja ja haittoja.

Tutkimus on tehty rehellisesti, huolellisesti ja avoimesti, niin kuin eettisen tuotoksen kuuluukin (Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene (ARENE), i.a., s. 8). Samalla pidettiin huolta vastaajien anonymiteetistä ja siitä, että tutkimuksessa saatuja aineistoja käytettiin tarkoituksenmukaisesti (mts. 9). Tutkimuksen alkukartoituskyselyyn osallistuminen oli vapaaehtoista, ja tutkimuksen pystyi halutessaan keskeyttää. Kyselyn kysymykset muotoiltiin mahdollisimman neutraaleiksi ja ystävällisiksi, ettei kukaan kyselyyn vastaaja koe tulleen syrjityksi tai loukatuksi esimerkiksi jonkun ominaisuutensa takia. Työssä kunnioitettiin myös kirjallisia lähteitä, joita tarvittiin läpi koko prosessin. Tekstiä ei plagioitu tai loukattu muutoin lähteiden kirjoittajien oikeuksia. Ammatillista harkintaa käytettiin lähteiden valinnassa, jotta opinnäytetyö tuottaa vain asianmukaista tietoa.

Reliabiliteetilla tarkoitetaan sitä, kuinka hyvin käytettyä menetelmää voidaan käyttää uudelleen ja kuinka luotettava se on (Tilastokeskus, i.a.-a). Tutkimuksen toistettavuutta edistää tässä tutkimuksessa tutkimusprosessin tarkka kuvaus. Luotettavaa tutkimusta pyrittiin toteuttamaan läpi koko tutkimusprosessin. Tutkimuksen luotettavuuden arvioiminen on osaa hyvää tutkimuskäytäntöä (Aaltio & Puusa, 2011, s. 153). Luotettavuus tarkoittaa sitä, että pystyy perustelemaan tutkimuksen, ja että tutkimustulos on riippumaton satunnaisista ja epäoleellisista

tekijöistä. Opinnäytetyön tekijä piti myös huolen, että omat asenteet, ennakkoluulot ja tekemiset eivät vaikuttaneet tutkimuksen aikana tutkittavien ihmisten tutkimustuloksiin (mts. 155).

Validiteetti puolestaan kertoo, miten hyvin tutkimuksessa käytetyllä menetelmällä mitataan sitä tutkittavan ilmiön ominaisuutta, mitä on tarkoituskin mitata (Tilastokeskus, i.a.-b). Tämän tutkimuksen aihe on sensitiivinen, ja siksi tähän on valikoitu kysely tavaksi kerätä tietoa. Tutkimuksessa validiteetti pyrittiin toteuttamaan siten, että tutkimuskysymykset mietittiin tarkoin ennen kyselyn julkaisua. Haluttiin, että jokainen vastaaja ymmärtää kysymykset, ja että kysymykset vastaavat opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin. Kysymykset rajattiin tarkasti, jotta on pienempi todennäköisyys ymmärtää ne väärin. Prosessissa auttoi se, että kyselyä koetettiin useampaan kertaan, ja testaajat saivat kertoa, miten ymmärsivät kysymykset. Kyselyä oli mukana testaamassa opinnäytetyöntekijän läheiset, joilla ei ole alan ammattipätevyyttä. Tällöin saatiin myös tavallisten ihmisten näkökulmasta tietoa. Kysymyksiä muokattiin tarpeen mukaan ja niihin lisättiin selitetekstejä, jotta tutkimukseen osallistuvat ymmärtävät varmasti kaikki kyselyn kysymykset ja termit. Ennen kysymysten alkua kyselyssä oli esimerkiksi lyhyt selitys siitä, mitä kehotunnekasvatus on.

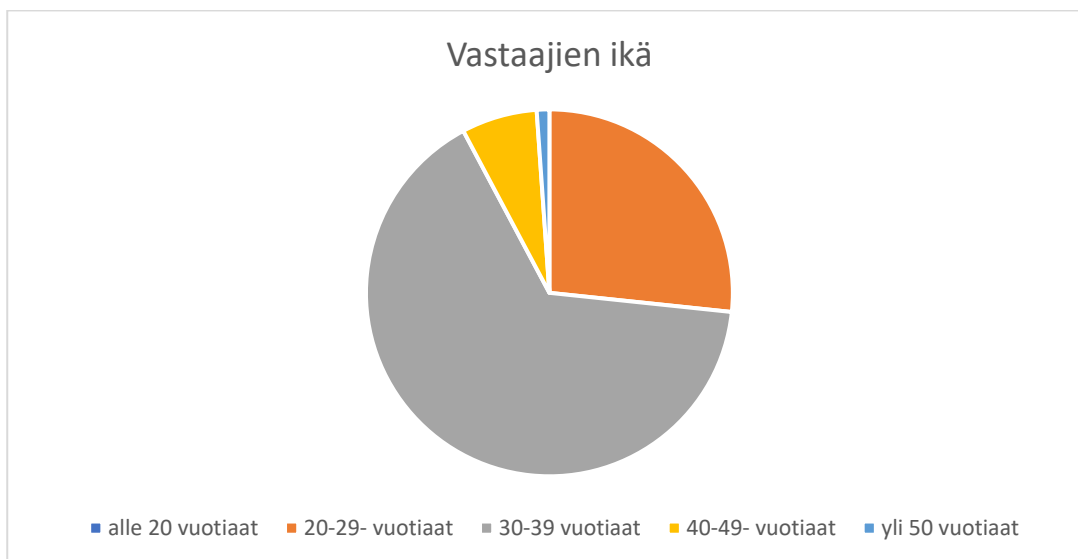
Kysely jaettiin Facebookissa vauvaryhmissä, joissa suurimmalla osalla oli itsellään 2020 syntynyt lapsi. Todennäköisesti tästä syystä suuri osa vastaajista oli ainakin yhden 1–2-vuotiaan lapsen huoltaja. Jos vastaukset olisi saatu jotain muuta kautta, esimerkiksi esikouluryhmän vanhemmilta, olisivat tulokset voineet olla erilaiset. Kyselyyn myös vastasivat todennäköisesti vain ne, jotka tiesivät jo aiheesta enemmän. Tämän takia tuloksia ei voi yleistää koskemaan koko 0–6-vuotiaiden lasten huoltajien ryhmää. Jos olisi tiedetty kyselyä tehdessä, että tuotos jaetaan maahanmuuttajavanhemmille/huoltajille, olisi kysely kannattanut suunnata heille.

Saadut vastaukset vastasivat esitettyihin tutkimuskysymyksiin hyvin ja vastausten perusteella voi päätellä, että kyselyyn osallistuneet ymmärsivät kysymykset oikein. Kyselytutkimuksella saatiin paljon arvokasta tietoa huoltajien tietämyksestä kehotunnekasvatuksen toteuttamisesta. Tutkimuksella saatiin selville haastavimmat teemat ja kehotunnekasvatuksen esimerkitapaukset, joihin toivottiin lisää tietoa.

Kyselyn viimeisessä kysymyksessä kysyttiin, kuinka mielekkääksi vastaajat kokivat kyselyyn vastaamisen. Keskiarvo oli 7,7/10, eli suurin osa vastaajista piti vastaamista mielekkäänä. Voidaan siis todeta, että kysely oli onnistunut myös vastaajien mielestä.

7 TULOKSET

Tuloksissa käsitellään vanhempien ja huoltajien Webropol-kyselytuloksia. Tuloksiin on valittu tutkimuksen kannalta oleelliset asiat, koska koko aineistoa ei ole mahdollista analysoida. Tutkimustuloksissa kerrotaan siitä, mitä kehotunnekasvatus on huoltajien mielestä ja kuinka paljon he arvioivat tietävänsä teemasta. Lisäksi esitellään kuinka he kehotunnekasvatusta toteuttavat, kuinka tärkeäksi tai vaikeaksi he sen toteuttamisen kokevat, ja mitkä asiat ovat heidän mielestään haastavia teemaan liittyen. Lisäksi kerrotaan, mistä asioista vastaajat toivoivat saavansa lisätietoa. Tuloksissa mainitaan, miten paljon vastaajat arvioivat hyötyvänsä, jos saisivat kuulla esimerkkejä kehotunnekasvatuksellisista tilanteista ja kuinka niissä tulisi toimia. Viimeiseksi avataan myös vastaajien kertomia kehotunnekasvatustilanteiden esimerkkejä, joihin he toivoivat vinkkejä.

Kuvio 2. Vastaajien ikä (Webropol)

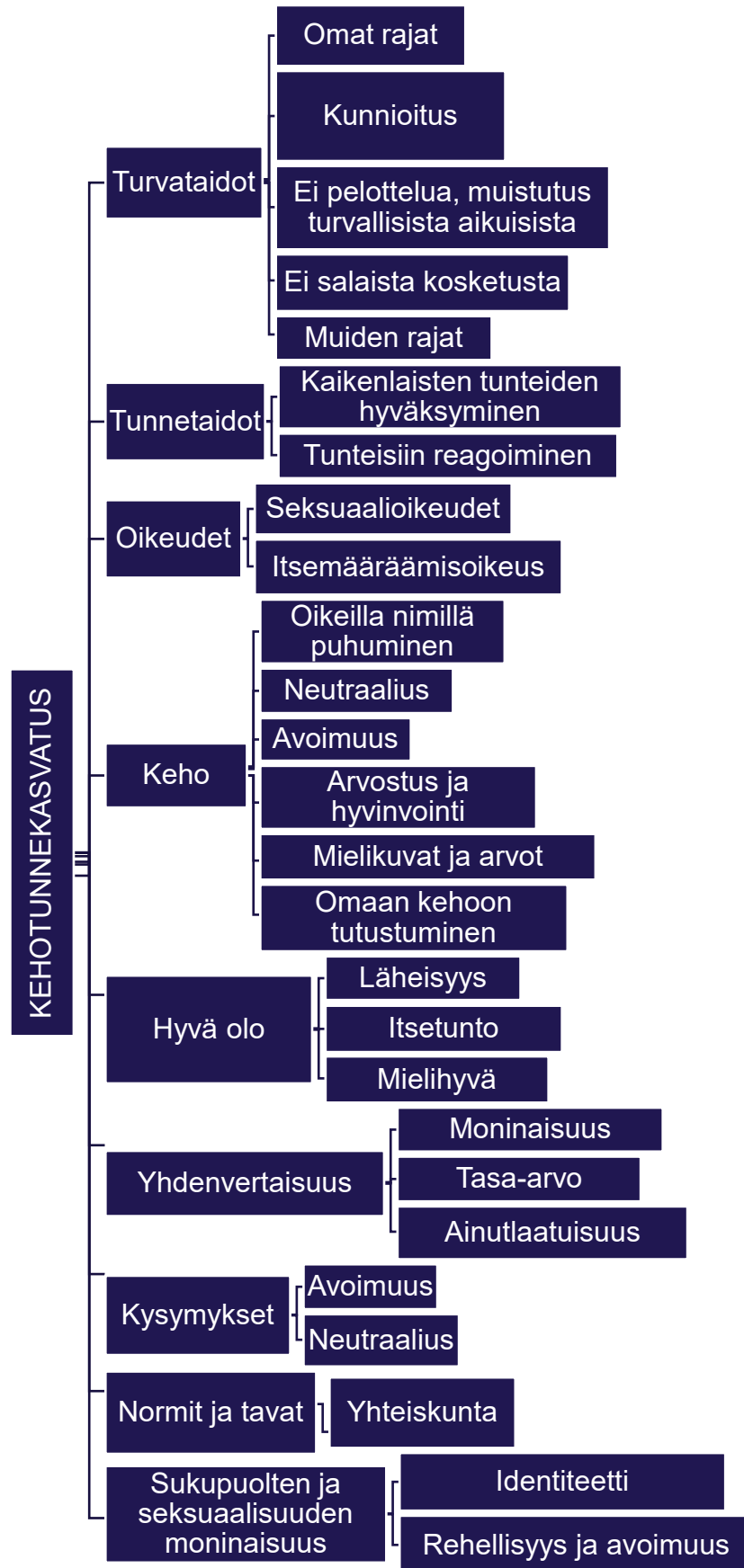
Kyselyyn vastasi yhdeksänkymmentä vastaajaa. Suurin osa kyselyyn vastanneista oli naisia (98 %), mutta myös yksi mies ja yksi muunsukupuolinen olivat vastanneet. Vastaajien ikä jakautui 22- ja 55-vuotiaiden välille ja suurin osa vastaajista, 66 %, oli 30–39-vuotiaita (kuvio 2).

Kaikilla, paitsi yhdellä vastaajista, oli huollettavia lapsia yksi tai useampi. Suurimmalla osalla vastaajista, noin 99 %, oli 0–6-vuotiaita huollettavia lapsia yksi tai useampi, ja yhden vastaajan lapset olivat yli 6-vuotiaita. Tämä tarkoittaa sitä, että lähes kaikilla vastaajilla oli kokemusta huollettavista lapsista ja heidän kasvattamisestaan.

7.1 Mitä kehotunnekasvatus on huoltajien mielestä

Kyselyssä kävi ilmi, että vastaajat tiesivät melko paljon kehotunnekasvatuksesta. Vastaajat olivat osanneet kertoa tarkemmin teemoista, mikä kertoo siitä, että he tiesivät entuudestaan aiheesta jo jonkin verran. Osa vastaajista oli kuitenkin myös jättänyt kysymyksen tyhjäksi tai kertonut, ettei tiedä.

Koko termi oli entuudestaan tuntematon. (K87)

Kuvio 3. Kehotunnekasvatus huoltajien näkökulmasta (Webropol)

Kuvio 3 kertoo siitä, mitä kehotunnekasvatus on huoltajien mielestä. Yläteemat koostuivat melko hyvin opinnäytetyön teemojen mukaan. Oli mielenkiintoista huomata, että vastauksista löytyi samat teemat, vaikka kehotunnekasvatusta ei ollut niin tarkasti heille kerrottu. Kysymyksen yläteemoiksi valikoitui siis vastausten perusteella turvataidot, tunnetaidot, oikeudet, keho, läheisyys, hyvä olo ja itsetunto, yhdenvertaisuus, kysymykset, sukupuolten ja seksuaalisuuden moninaisuus, identiteetti ja normit.

Turvataitojen alateemoiksi muodostui omat rajat, kunnioitus, ei pelottelua; muistutus turvallista aikuisista, ei salaista kosketusta ja muiden rajat. Alla muutamia esimerkkejä, jotka avaavat vastaajien näkökulmaa turvataidoista.

Ei pelottele turhaan mutta kertoo riskeistä, ja sen että on turvallisia aikuisia, joiden kanssa on turvallista jutella. (K26)

Tärkeää on huomioida "turvataidot" eli kertoa lapselle, että kenenkään muun ei saa antaa koskea "uimapukualueelle". (K2)

Rajojen ja oikeuksien opettelua. (K57)

Lisäksi lapsen tulee tietää, että minkään kosketuksen ei koskaan tarvitse olla salaista, ja jos joku sellaista vaatii, niin sitä vaatimusta ei tarvitse noudattaa. (K75)

Toinen yläteema oli tunnetaidot, jonka alateemoiksi koostettiin vastausten perusteella kaikenlaisten tunteiden hyväksyminen ja tunteisiin reagoiminen (kuvio 3). Tunnetaitoja opetellessa on vastaajien mielestä tärkeä hyväksyä kaikenlaiset tunnetilat. Molemmat alateemat ovat erittäin tärkeitä huomioita. Niin kuin teoriassa kerrottiin, on lapsen tärkeää osata ilmaista omia tunteitaan.

Salliva ja utelias suhtautuminen omaan kehoon ja kehollisiin tunnetiloihin kuten ahdistukseen, pelkoon, häpeään, toisaalta myös positiivisiin kuten iloon, onnistumiseen, innostumiseen. (K17)

Muutama vastaaja oli sitä mieltä, että kaikki tunteet ovat sallittuja, mutta muistuttivat siitä, että niihin voi reagoida eri tavalla. Tästä voisi päätellä, että vastaajan mielestä lapsille kannattaisi

opettaa, kuinka tunteisiin olisi järkevää reagoida. Pienet lapset eivät osaa vielä hallita tunteitaan, mutta oppivat vähitellen aikuisten avustuksella.

Kaikki tunteet ovat sallittuja, mutta niihin voi valita reagoida eri tavoilla. (K27)

Seuraava yläteema oli oikeudet ja se koostui alateemoista seksuaalioikeudet ja itsemääräämisoikeus. Molemmat alateemat ovat hyvin oleellinen osa kehotunnekasvatusta. Seksuaalioikeuksiin kuuluu erään vastaajan mukaan lasten oikeus omaan kehoon, rajoihin ja rakkautteen. Toinen vastaaja oli sitä mieltä, että kehotunnekasvatukseen liittyy itsemääräämisoikeus.

Lapselle pitäisi kertoa aina, että lapsella on oikeus omaan kehoon. (K56)

Kehon itsemääräämisoikeus. (K60)

Yksi isoimmista yläteemoista oli keho (kuvio 3). Alateemoja muodostui useampia: oikeilla nimillä puhuminen, neutraalius, avoimuus, arvostus ja hyvinvointi, mielikuvat ja arvot sekä omaan kehoon tutustuminen. Oikeilla nimillä puhuminen oli todella monen vastaajan mielestä osa kehotunnekasvatusta. On mahtavaa huomata, että niin moni vastaaja tiesi tämän.

Myös on tärkeää, että kehonosista ja niiden toiminnoista puhutaan lapselle niiden oikeilla nimillä, ikätaso huomioiden. (K2)

Nimetään lapselle kehon osia ja opetetaan missä on mitäkin, tärkeää puhua oikeilla nimillä/termeillä. (K38)

Neutraaliuden koettiin myös olevan osa kehotunnekasvatusta ja kehoa. Sillä tarkoitettiin sitä, että kaikista kehonosista puhutaan samalla tavalla. Avoimuudella puolestaan tarkoitettiin sitä, että erilaisista kehoista ja niissä tuntuvista asioista puhutaan avoimesti.

Kaikista kehon osista puhutaan samalla tavalla, nimetään pimppi ja pippeli yhtä neutraalisti kuin muutkin kehonosat. (K52)

Puhutaan avoimesti kehosta ja siinä tuntuista asioista, jos lapsi ottaa sellaisia puheeksi. (K20)

Oman kehonsa ja muiden kehojen hyväksymistä pidettiin tärkeänä osana kehotunnekasvatusta, ja se oli osa alateemaa arvostus ja hyvinvointi. Eräs vastaaja kirjoitti, että myös kehon hyvinvointi on osa kehotunnekasvatusta.

Pyritään siihen, että hyväksyy kehonsa. (K29)

Kehon arvostamista (kaikenlaisten, erityisesti oman). (K81)

Myös opettamista siihen, miten keho voi hyvin. (K62)

Mielikuvat ja arvot sekä kehoon tutustuminen olivat myös kehon alateemoja. Alateemoista kehoon tutustuminen oli selkeästi vahvempi, ja siitä oli enemmän mainintoja vastauksissa.

Lapsen tutustumista omaan kehoonsa itsenäisesti. Ei saa syyllistää, jos esim koskettelee itseään. Myös vanhempien esimerkki, ettei esim oteta kaikkia vaatteita pois julkisesti. Vastaavasti uimahallin pukkarissa on ok, mutta toisiin ei kosketa. (K66)

Lapsen ohjaamista, kun lapsi tutustuu omaan kehoon ja kiinnostuu muiden kehoista, miten toiseen ihmiseen saa koskea ja miten ei. (K53)

Hyvä olo oli seuraava yläteema, josta koostui alateemat läheisyys, itsetunto ja mielihyvä (kuvio 3). Halaamista ja silittämistä pidettiin tärkeänä. Lapsen terveen itsetunnon vahvistaminen oli myös vastaajien mielestä tärkeää. Lisäksi vastaajat pohtivat, että lapsen on hyvä tietää, että erilaiset ihmiset nauttivat erilaisista asioista.

Lisäksi halaan ja silitän lapsia paljon, jotta he tietävät, millainen kosketus tuntuu mukavalta. Kannustan myös kertomaan, miten lapsi haluaa, että häntä kosketaan (mistä hän haluaa, että häntä silitetään tai kuinka voimakkaasti tai nopeasti). (K72)

Saada lapselle terve ja vahva itsetunto. (K84)

Miten erilaisista asioista eri ihmiset voivat saada mielihyvää ja miten kaikki ovat yhtä oikeita, kunhan ne eivät satuta tai loukkaa. (K27)

Yläteema yhdenvertaisuus oli yksi tärkeistä teemoista. Sen alateemoiksi saatiin moninaisuus, tasa-arvo ja ainutlaatuisuus. Vastaajat olivat sitä mieltä, että kehotunnekasvatukseen kuuluu moninaisuuden ja tasa-arvon opettamista lapsille. Jokainen ihminen on ainutlaatuinen.

Erilaisista perherakenteista puhuminen, esimerkiksi voi olla kaksi äitiä. (K41)

Jokainen on yksilö. Tasa-arvoisesti kohdeltava jokaista. (K39)

Vastauksissa yksi kehotunnekasvatuksen aihe oli kysymykset. Kysymyksien alateemoiksi muodostuivat avoimuus ja neutraalius. Avoimuuden ja neutraaliuden koettiin olevan tärkeitä asioita lasten kysymyksiin vastaamisessa. Ihmisten yksilöllisyyttä painotettiin useammassakin vastauksessa.

Mieltä askarruttaviin kysymyksiin vastaamista, avoimuutta, hyväksymistä. Huomi-oon tulee ottaa jokaisen yksilöllisyys ja asian sensitiivisyys. (K79)

Normit ja tavat oli seuraava yläteema, joka vastauksista muodostui (kuvio 3). Sen alateema oli yhteiskunta. Vastaajat kokivat tärkeänä, että lapselle selitetään yhteiskunnan sääntöjä ja tapoja. Silloin yhteiskunnassa on helpompi toimia

Lapsen identiteetin ja minäkuvan vahvistamista sekä normien ja tapojen opettamista. (K12)

Yksilön ja maailman selittämistä lapselle: Sitä, millaisia kaikenlaisia ihmisiä voi olla. Millaisia sopimuksia ja normeja yhteiskunnassa on. Mikä on hyväksyttävää käytöstä yksin/perheen kanssa/julkisesti. (K27)

Sukupuolten ja seksuaalisuuden moninaisuus -yläteema oli viimeinen yläteema, jonka alle koostui alateemat identiteetti sekä rehellisyys ja avoimuus. Identiteetti koostuu sekä omista kiinnostuksen kohteista ja persoonallisuuden piirteistä, että yhteiskunnan vaikutusten mukaan. Vastaajat kokivat, että lapset saavat itse tehdä omat valintansa eikä asioita saisi lokeroida liikaa. Avoimuutta ja rehellisyyttä pidettiin myös todella tärkeänä osana kehotunnekasvatusta.

Tietynlainen sukupuolineutraalius ja antaa lapsen itse valita. Eli jos tyttö tykkää vihreästä ja autoista sekä inhoaa mekkoja, niin antaa hänen tehdä omat valintansa eikä leimata asioita ”poikien- jutuiksi” ja täten lokeroida sukupuolta ja vaikuttaa lapsen itse ilmaisuun. (K41)

Ikätasoinen, rehellinen ja avoin keskustelu kehon toiminnasta ja esim. seksuaalisesta moninaisuudesta (erilaiset perheet). (K63)

7.2 Huoltajien arvio omasta tietämyksestä kehotunnekasvatuksesta

Huoltajat arvioivat tietävänsä kehotunnekasvatuksen toteuttamisesta melko paljon, keskiarvo oli 3,8/5. Kyselyssä oli valmiit vastausvaihtoehdot tämän kysymyksen kohdalle. Vastaajat saivat valita jokaiseen kohtaan, kuinka paljon aiheesta tietävät valiten arvon nollan ja viitosen väliltä. Nolla tarkoitti, ettei tiedä mitään ja viitonen tarkoitti, että tietää todella paljon. Eniten he arvioivat tietävänsä lisääntymisen (keskiarvo 4,1) ja toiseksi eniten läheisyyden, hyvän olon ja itsetunnon (keskiarvo 4,1) teemoista. He arvioivat tietävänsä myös ihmisoikeuksista (keskiarvo 3,9), kehosta ja kehityksestä (keskiarvo 3,9) sekä normeista ja tavoista (keskiarvo 3,9) paljon.

Tunnetaidoista ja monenlaisista perheistä arvioitiin tietävän hieman vähemmän ja molempien keskiarvo oli 3,8. Internetistä ja sosiaalisesta mediasta arvioitiin tietävän vähemmän kuin edellisistä teemoista. Sen keskiarvo oli 3,7. Muu, mikä? -kysymyksen keskiarvo oli 3,6. Tämä kohta oli osalla jäänyt tyhjäksi, koska vastaajat eivät olleet huomanneet, ettei se ole pakollinen. Tyhjiä vastauksia oli neljä. Kolme vastauksista oli valideja, ja niissä oli mainittu teemat ”kehorauha”, ”seksuaalinen kehitys ja kasvu” ja ”sukupuolen moninaisuus”. Seksuaalisen identiteetin keskiarvo puolestaan oli 3,5. Vastaajat arvioivat tietävänsä vähiten turvataidoista (keskiarvo 3,2).

7.3 Miten huoltajat toteuttavat kehotunnekasvatusta

Kyselyssä kysyttiin, miten huoltajat toteuttavat kehotunnekasvatusta huollettavilleen. Kyselyyn laitettiin valmiit vastausvaihtoehdot. Melkein kaikki, 90,0 % vastaajista, arvioivat toteuttavansa kehotunnekasvatusta päivittäin arkisten askareiden lomassa. Noin 28 % vastaajista toteuttaa kehotunnekasvatusta erikseen suunniteltuna hetkenä esimerkiksi kirjojen avulla.

Avoimeen vastaukseen Muuten, miten? oli vastannut 17 %. On huolestuttavaa, että eräällä vastaajalla on kokemus, että neuvolassa ei käsitellä kehotunnekasvatukseen liittyviä asioita.

En ole edes ajatellut koko asiaa eikä siitä ole keskusteltu neuvolassakaan. (K76)

Lapsi on vielä niin pieni, että en vielä mitenkään. Vasta opettelemme kehon osia. Niistä puhutaan oikeilla nimillä. (K22)

Jotkut vastaajista pohtivat, että heillä ei kehotunnekasvatusta toteuteta, koska lapsi on niin pieni. Silti muutama listasi samalla eri kehotunnekasvatuksen keinoja, joita heillä on käytössä.

Lapsen kanssa keskustellen ja lapsen kysymyksiin aihetta koskien avoimesti vastaten. Jos en osaa vastata johonkin, pyrin selvittämään asian, jotta voin auttaa lasta lapsen kysymyksen kanssa. (K90)

Noin 6 % vastaajista vastasivat, että eivät toteuta kehotunnekasvatusta, mutta luottavat, että varhaiskasvatuksessa asiaa opetetaan. Iloinen yllätys tutkimuksessa oli, että kukaan ei vastannut, ettei halua muiden kehotunnekasvatavan lastaan.

7.4 Onko kehotunnekasvatus haastavaa ja mikä siitä tekee sellaista

Suurin osa kyselyyn vastaajista, 78 %, piti kehotunnekasvatusta erittäin tärkeänä. Kukaan ei vastannut, että ei pidä lainkaan tärkeänä kehotunnekasvatusta, mutta yksi ei osannut sanoa, mitä mieltä on.

Noin kolmasosa kyselyyn vastaajista, 31 %, piti kehotunnekasvatuksen toteuttamista melko vaikeana. Melkein yhtä moni, 30 %, piti sitä melko helppona. Äänet jakautuivat siis melko hyvin tasan. Kymmenes vastaajista koki, ettei tiedä, miten haastavaa se on. Eräs kommentti oli tähän kohtaan osuva.

Ei kai se oikeasti vaikeaa ole, mutta kun siitä puhutaan hienoilla ja vieraililla nimillä se myös kuulostaa vaikealle. (K49)

Kyselyssä kysyttiin, mitkä asiat huoltajat kokevat kehotunnekasvatuksen toteuttamisessa haastavana. Vastaukset olivat monipuolisia. Selkeästi erottuivat yläteemat yksilön haasteet ja yhteiskunnan haasteet. Yksilön haasteita olivat, miten selittää asioita ymmärrettävästi, yleinen epätietoisuus aiheesta, oikea ajoitus, omat tunteet ja kokemukset ja haastavat kasvatustilanteet.

Se, ettei itselle ole koskaan opetettu näitä asioita ja niistä on kielletty puhumasta. Samalla opetella itse häpeän stigmasta ulos ja opettaa toista, on haastavaa. (K85)

Tämä kyselyyn vastaaja koki haastavana kasvattaa lasta asioissa, joissa itse ei ole saanut kasvatusta. Toinen kyselyyn vastannut oli hieman samoilla linjoilla:

Itse en muista saaneeni tällaista kasvatusta, myös normi seksuaalivalistus teininä oli aivan myöhään, kun olin itse ottanut selvää. Itsetunto oli nuorena huono. Näiden takia toteutuksessa oikea ajoitus on se, mikä mietityttää (ei liian aikaisin, tai myöhään). (K66)

Yhteiskunnallisista haasteista nousi esiin Internet ja sosiaalinen media, ulkoiset tekijät sekä mistä tietoa löytyy. Eräs vastaaja pohti sitä, että vaikka lasta suojelisi Internetin asioilta, saattaa lapsella olla kavereita, jotka ovat nähneet enemmän.

Netti, sosiaalinen media yms. tuovat jo hyvin pienten lasten silmille asioita, joita heidän ei pitäisi nähdä. Vaikka omaa lasta suojelisi tältä, on aina kavereita, jotka ovat nähneet enemmän. (K22)

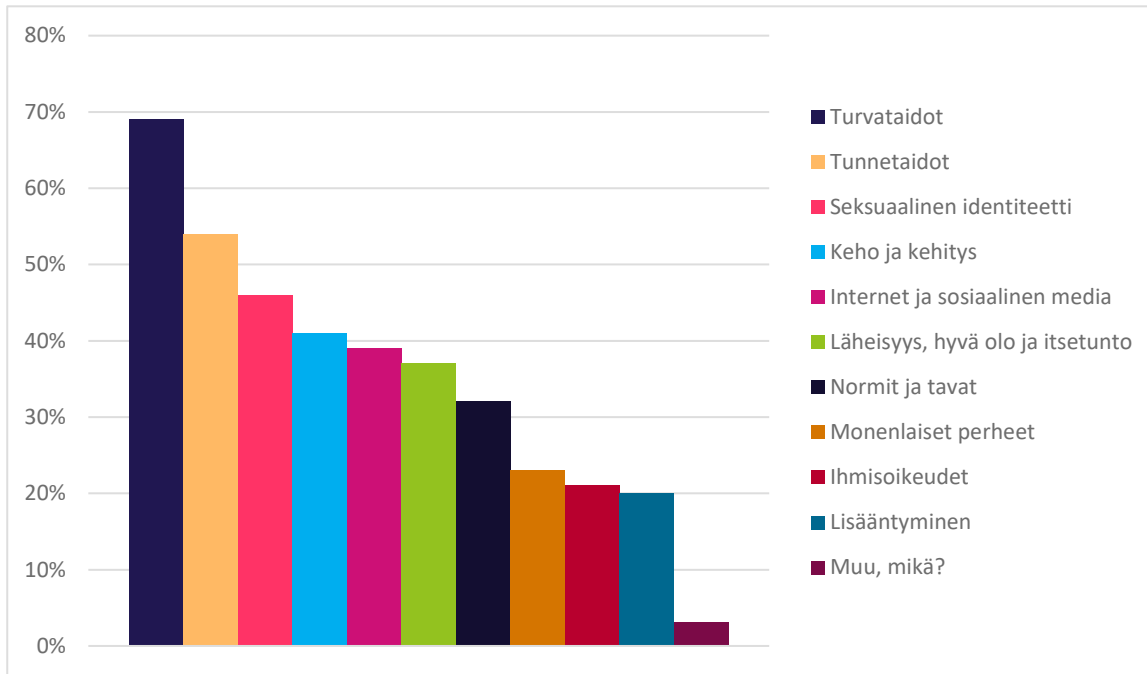
Toinen vastaaja pohti, että haluaisi mahdollisesti löytää erilaisia lähteitä, joista saisi itse tukea kehotunnekasvatukseen.

En ole vielä löytänyt lähteitä, mistä saada parhaat vinkit, miten ottaa asiat esiin tai mitkä kirjat ovat parhaimpia. (K33)

Eräs vastaaja pohti sitä, että vaikka kuinka itse kasvattaisi lasta hyvin, ei pysty silti vaikuttamaan siihen, mitä muut ihmiset tekevät.

Sen, ettei asia ole omissa käsissä vaan nykymaailmassa lapsi joutuu kohtaamaan aiheeseen liittyviä ikätasolleen liian vaikeita asioita liian aikaisin, kavereiden isommat sisarukset ym. (K53)

7.5 Mistä asioista tarvitaan lisätietoa ja millä tavoin

Kuvio 4. Mistä kehotunnekasvatukseen liittyvistä asioista huoltajat haluavat saada lisätietoa (Webropol)

Kyselyssä oli myös kysymys siitä, mistä asioista huoltajat tarvitsisivat lisää tietoa. Kysymyksessä oli valmiit vaihtoehdot. Eniten vastaajat arvioivat tarvitsevansa tietoa turvataidoista (69 %) ja tunnetaidoista (54 %) (kuvio 5). Myös seksuaalisesta identiteetistä (46 %) sekä kehosta ja kehityksestä (41 %) toivottiin lisää tietoa. Vähiten vastaajat arvioivat tarvitsevansa tietoa ihmisoikeuksista (21 %) ja lisääntymisestä (20 %). Muu, mikä? -kohtaan vastasi muutama epätietoinen vastaaja, mutta tarkempia erittelyitä ei ollut, mistä halutaan lisätietoa.

Kyselyn lopussa vastaajat saivat kertoa, paljonko hyötyisivät siitä, että kuulisivat kehotunnekasvatuksen esimerkkitalanteita. Yli puolet vastaajista vastasi hyötyvänsä erittäin paljon (noin 57 %). Paljon hyötyisi 20 %, melko paljon noin 18 %, melko vähän noin 4 % ja vähän noin 1 %. Kukaan ei vastannut hyötyvänsä erittäin vähän (0 %).

Lopuksi kysyttiin vielä, millaisia esimerkkitalanteita kyselyyn vastaajilla olisi, joihin he toivoisivat neuvoja. Tähän kysymykseen tuli neljätoista vastausta. Alla muutamia vastauksia.

Lapselta oli päiväkodissa vedetty leikissä housut pois ja kosketeltu sukupuolieliimiä ja peppua. Miten kyseinen tilanne tulisi hoitaa kasvattajan näkökulmasta, niin että molemmat osapuolet oppisivat ja tilanteesta päästäisiin yli ilman häpeää. (K85)

Poikani leikkii usein pippelillään. En halua sanoa hänelle, ettei niin saisi lainkaan tehdä, mutta eihän se ole kivaa, että ensin räplää pippeliä ja sitten laittaa vähän ajan päästä sormia suuhun tai menee kaverin naamaa silittelemään. Hänellä on myös joskus jäänyt esinahka jumiin, kun hän kylvyssä leikki pippelillään. Miten opettaa lapselle, että on luonnollista ja hyvä tutustua omaan pippeliinsä (tai pimpiinsä), mutta samalla pitää hygieniää yllä ja estää häntä loukkaamasta itseään? (K72)

Kyselyn loppuun jokainen vastaaja sai vielä kirjoittaa halutessaan jotain haluamaansa ja yllättävän moni, kaksikymmentäyksi, siihen kirjoittikin. Vastaajat kommentoivat tähän avoimeen kohtaan yleisesti kyselyä ja aihetta, ja antoivat vielä vinkkejä videon koostamista varten.

Meillä pojalla on ollut kaksi "vaihetta" joihin en osannut heti suhtautua. Toinen oli unuttaminen ja toinen, kun hän eräänä päivänä alkoi sanoa olevansa tyttö. Mut päätin suhtautua neutraalisti, sanoa vaan että "okei". Etsin tietoa ja sitten selvittiin hienosti. Ja sanoisin aika tärkeäksi neuvoksi, että ihan heti ei tarvitse osata tehdä oikein - riittää, kun ei tee mitään kardinaalimunausta kuten et alkaisi huutaa pippelin koskettelusta "hyihyihyi ei saa" tai tytöksi itseään kutsuvalle että "et stna ole mikään neiti" :D et on ok sanoa siinä tilanteessa "okei" ja palata siihen, kun on itse valmis. (K17)

Kolme vastaajaa oli avoimeen kohtaan pohtinut, että neuvolassa täytyisi asiaa ottaa enemmän esille.

Mielestäni asiasta on tärkeä puhua ja pitäisi puhua enemmän esim neuvolassa! Olisi mahtavaa, jos vanhemmille jaettaisiin konkreettista materiaalia aiheesta. (K54)

8 VIDEOTUOTOKSET

Tässä luvussa esitellään kehitetyt video-opastukset kuvankaappauksina; tässä myös video-oppaiden linkki YouTubeen: https://www.youtube.com/watch?v=ykIR_92NJwo&list=PLL-dJCr_tdwgoE_k-GsFxZISZcEcYxVXi

8.1 Osa 1

Mitä kehotunnekasvatus on?

Osa 1

Pohditko lapsen kehotunnekasvatukseen liittyviä asioita?

Niin moni muukin!

Tähän videosarjaan on koostettu toimintatapoja huoltajia askarruttaviin kehotunnekasvatuksen tilanteisiin.

Esimerkki 1

Suihkussa ollessaan Mikko tutkii kehoaan. Mikähän tämä jalkojen välissä oleva on? Tuntuu hyvältä koskettaa sitä.

Anna lapsen tutustua omaan kehoonsa turvallisessa ja hyväksyvässä ilmapiirissä.

Opeta lapselle, milloin, missä ja miten on sopivaa kosketella itseään. Oma huone, vessa tai suihku ovat sopivia paikkoja omassa rauhassa tutustumiseen.

Muistuta siitä, että käsien pitää olla puhtaana ja siitä, ettei kosketuksen kuulu sattua.

Jokaisella kehonosalla on nimi ja niistä tulisi puhua niiden oikeilla nimillä.

Esimerkki 2

Mikko on oppinut uusia sanoja. Hän toistelee "pippeli, pippeli" ja muut hänen sisaruksensa liittyvät mukaan.

Pysy rauhallisena ja neutraalina. Puhu intiimeistä kehonosista lasten kanssa yhtä neutraalisti kuin muistakin. Kaikki kehonosat ovat saman arvoisia.

Puhu lapselle kehonosista ja niiden toiminnoista niiden oikeilla nimillä. Nimeäminen antaa lapselle sanat, joilla osaa kertoa, jos jotain kurjaa tapahtuu. Perheessä ja päiväkodissa on hyvä jutella yhdessä, mitä nimiä käytetään.

Esimerkki 3

Mikko ja Maisa alkavat vertailla kehojaan sanallisesti ja katselevat toisiaan kiinnostuneina uimahallin suihkutiloissa.

Jutelkaa lasten kanssa siitä, että kehoja on monenlaisia. On eri kokoisia ja näköisiä kehoja ja kehonosia. Kerro, että keho muuttuu koko ajan ja kaikenlaiset kehot ovat arvokkaita ja hyviä sellaisenaan.

Esimerkki 4

Mikko pitää pukeutumisleikeistä. Hän pukee äidin hameita ja kysyy isältä, onko kaikilla pojilla pippeli?

Anna lapsen leikkiä pukeutumis- ja roolileikkejä. Hän harjoittelee erilaisia rooleja ja rakentaa vasta identiteettiään. Kerro lapselle, että ulkonäön perusteella ei voi tietää onko joku tyttö vai poika. Kaikki eivät tunne olevansa poikia, vaikka heillä olisi pippeli, tai tyttöjä, vaikka heillä olisi pimppi. Joillain on myös sekä miehen että naisen sukupuolisia ominaisuuksia.

Anna lapsen itse määritellä sukupuolensa, seksuaalisuutensa ja mielenkiinnon kohteensa. Muista, ettei sukupuoli-identiteetti ole ihmisen koko identiteetti.

Lisää tietoa saat Väestöliitosta:

Hyvä kysymys- sivustolta:

Lapsi ja seksuaalisuus

**Vanhemman tietovihko:
Tutkimusmatka upeaan
kehoon. Neuvoja leikki-
ikäisen lapsen
seksuaalikasvatukseen.**

Klikkaa lauseita
niin pääset
suoraan
sivustoille

**KUVAKIRJAT LASTEN
KEHOTUNNEKASVATUKSEEN**

Klikkaa
lausetta niin
pääset suoraan
sivustolle

VIDEOT ON TEHNYT OPINNÄYTETYÖNÄÄN
NATALIA PELTOKANGAS. KEHYSTETYT KUVAT
ON PIIRTÄNYT JENNI YRTTIKOSKI.
YHTEISTYÖSSÄ MUKANA VÄESTÖLIITTO,
NOKIAN KAUPUNGIN VARHAISKASVATUS JA
SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU.

Väestöliitto

SeAMK
SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

**NOKIAN
KAUPUNKI**

8.2 Osa 2

Mitä
kehotunnekasvatus
on?

Osa 2

Pohditko lapsen
kehotunnekasvatukseen
liittyviä asioita?

Niin moni
muikin!

Tähän videosarjaan on
koostettu
toimintatapoja huoltajia
askarruttaviin
kehotunnekasvatuksen
tilanteisiin.

Esimerkki 1

Mikko saa itkupotkuraivarin
ja heittäytyy maahan
makaamaan kaupassa.
Ihmiset tuijottavat ja omakin
ahdistus kasvaa. Voinko
viedä lapsen ulos kaupasta,
vaikka hän ei halua?

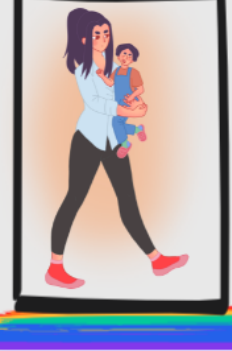
Ole empaattinen ja herkkä. Jokaisella on joskus huono päivä ja harmittaa.

Pysy rauhallisena ja lapsen lähellä, älä jätä lasta yksin haastavan tunnetilan kanssa.

Tunnetila saattaa kestää kauan ja vaatii kovia hermoja.

Siirry tarvittaessa turvallisempaan ja rauhallisempaan tilaan, jossa lapsi voi purkaa kiukkunsa.

Jos lapsi on vaaraksi itselleen tai muille tai muuten arvioit, että hän tarvitsee enemmän tilaa rauhoittuakseen, hänet voi vastustelusta huolimatta ohjata ulos kaupasta.

✓ Voit tarjota lapselle syliä rauhoittumiseen avuksi, jos se tuntuu häntä rauhoittavan.

✓ Kun lapsi on rauhoittunut, sanoita tunnetila.

✓ Voitte keskustella, mistä tunteenpurkaus tuli ja mitä voisitte ensi kerralla tehdä, jos harmittaa.

Miettikää yhdessä, olisiko muita keinoja purkaa tunnetilaa?

Esimerkki 2

Mikko huomaa puistossa, että toinen lapsi on yksin ja näyttää surulliselta. Hän kertoo siitä isälle.

Kiitä lasta siitä, että hän on huomannut asian. Osoita aitoa kiinnostusta lastasi ja hänen huoltaan kohtaan. Keskustelkaa yhdessä, miltä toisesta lapsesta mahtaa tuntua.

Voisitteko helpottaa hänen oloaan jotenkin?

Esimerkki 3

Mikon täti on tullut käymään ja hän on innoissaan nähdessään vihdoin pikkuisen. Mikkoa jännittää ja hän menee isän taakse piiloon. Täti käskee Mikon tulla halaamaan. Mikko pudistaa päätään ja pysyy isän takana.

Lisää tietoa saat Väestöliitosta:

Hyvä kysymys- sivustolta:

Lapsi ja seksuaalisuus

Vanhemman tietovihko: Tutkimusmatka upeaan kehoon. Neuvoja leikkikäikäisen lapsen seksuaalikasvatukseen.

Klikkaa lauseita niin pääset suoraan sivustoille

Anna lapsen tutustua rauhasa uusiin ihmisiin.

Jokainen saa päättää omasta kehostaan.

Sanoita lapselle ja läheiselle, ettei ole pakko halata ketään, jos ei tahdo.

Klikkaa lauseita niin pääset suoraan sivustolle

KUVAKIRJAT LASTEN KEHOTUNNEKASVATUKSEEN

VIDEOT ON TEHNYT OPINNÄYTETYÖNÄÄN NATALIA PELTOKANGAS. KEHYSTETYT KUVAT ON PIIRTÄNYT JENNI YRTTIKOSKI. YHTEISTYÖSSÄ MUKANA VÄESTÖLIITTO, NOKIAN KAUPUNGIN VARHAISKASVATUS JA SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU.

Väestöliitto

SeAMK
SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

NOKIAN KAUPUNKI

8.3 Osa 3

Mitä kehotunnekasvatus on?

Osa 3

Pohditko lapsen kehotunnekasvatukseen liittyviä asioita?

Niin moni muukin!

Tähän videosarjaan on koostettu toimintatapoja huoltajia askarruttaviin kehotunnekasvatuksen tilanteisiin.

Esimerkki 1

Mikko on alkanut käydä päiväkodissa. Hän kertoo, että eräänä päivänä hänetä on vedetty leikkissä housut pois ja kosketettu peppua.

KIINNITÄ HUOMIOTA LAPSEN TUNNETILAAN JA SELVITÄ, MISTÄ ON KYSE. KÄY ASIA RAUHALLISESTI LÄPI LAPSEN KANSSA TEKEMÄTTÄ ASIASTA SUURTA NUMEROA. KYSY TÄRKEITÄ KYSYMYKSIÄ, MUTTA ÄLÄ JONNATTELE.

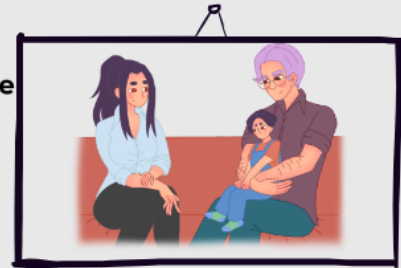
Kehon toimintoihin liittyvät tutustumisleikit kuuluvat lasten seksuaaliseen kehitykseen ja voi olla, että tässä on ollut kyse sen tyyllisestä leikistä.

Kerro, että pimppi, pippeli, tissit ja peppu ovat jokaisen ihmisen yksityisaluetta.

Se tarkoittaa, että niitä ei ole tapana näyttää kaikille. Toisen ihmisen kehonosia ei saa koskea ilman lupaa.

Jos tilanne tulee ilmi vasta jälkikäteen, kannattaa silti keskustella asiasta.

Sinun on hyvä keskustella asiasta myös päiväkodissa työntekijöiden kanssa ja heidän kannattaisi jutella asiasta yleisellä tasolla koko lapsiryhmän kanssa.

1 Sano EI

Opeta lapselle turvataitojen 3 tärkeää kohtaa:

2 Poistu tilanteesta

3 Kerro turvalliselle aikuiselle

Esimerkki 2

Mikko on äidin ja pikkusiskon kanssa bussissa. Äiti on kumartunut juttelemaan vaunussa itkevälle siskolle. Mikon viereen istuu mies, joka laittaa käden Mikon jalalle. Kun äiti kääntyy, on mies lähtenyt jo.

Esimerkki 2

Mikko on kotona vaimu ja poissaoleva.

Ole kiinnostunut lapsen tunnetilojen muutoksista. Kysy lempeästi, mikä lasta mietityttää tai harmittaako jokin.

Tässä tapauksessa Mikko kertoo äidille, että mies on koskettanut häntä, eikä se tuntunut hyvältä.

Kiitä lasta siitä, että hän on kertonut tapahtuneesta.

Kerro vaarallisista aikuisista mahdollisimman neutraalisti. Älä pelottele lasta. Puhukaa ja pohtikaa yhdessä, ketkä ovat turvallisia aikuisia, joiden kanssa voi jutella.

Vastaava tilanne voi tulla kenen tahansa kanssa: toisen lapsen, sisaruksen, ystävän tai jonkun aikuisen kanssa.

Kerro lapselle, että kosketuksen ei koskaan tarvitse olla salaista eikä sen pidä tuntua pahalta. Jos joku vaatii kosketusta tai vaatii saada koskettaa lasta, ei vaatimusta tarvitse noudattaa.

Kerro lapselle, että hän saa aina sanoa, mitä hän haluaa tai ei halua tehdä.

Sano, että aina saa sanoa EI, jos jokin tilanne tai kosketus tuntuu pahalta. Sen jälkeen kannattaa poistua paikalta ja kertoa turvallisuudelle aikuiselle.

Esimerkki 3

Mikon serkku on tehnyt Mikolle Instagram-tilin ja Mikko selaa mielellään kuvia siellä. Tänään hän on saanut viestin joltain.

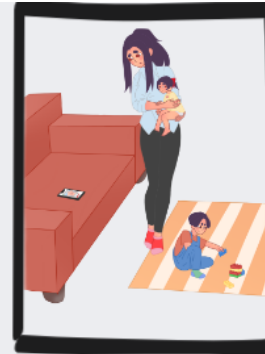

Esimerkki 3

Mikko avaa viestin ja esiin pomppaa kuva, jossa on tissit. "Miksi joku on lähettänyt sellaisen kuvan", Mikko ihmettelee. Hetken päästä hän lähtee leikkimään legoilla ja puhelin jää auki sohvalle.

Äiti tulee vessasta ja huomaa puhelimen ja kuvan.

Älä suutu tai ole vihainen lapselle. Kysy oliko hän nähnyt jotain, joka on jäänyt mietityttämään.

KERRO LAPSELLE, ETTÄ OLIT HUOMANNUT PUHELIMESSA KUVAN TISSEISTÄ. SANO, ETTÄ LAPSEN KANNATTAA KERTOA AIKUISELLE, JOS JOKU LÄHETTÄÄ SELLAISIA KUVIA. TOISILLE IHMISILLE EI SAA LÄHETTÄÄ NAKUKUVIA.

SANO, ETTÄ KETÄÄN EI MYÖSKÄÄN SAA KUVATA ILMAN LUPAA EIKÄ JAKAA KUVIA. KERRO, ETTÄ LAPSEN EI TARVITSE EIKÄ KANNATA LÄHETTÄÄ MYÖSKÄÄN ITSESTÄÄN KUVIA VIERAILLE IHMISILLE.

Myös internetissä pätee ohje: sano Ei, lähe pois eli poistu sivustolta ja laitteelta, ja kerro turvallisuudelle aikuiselle.

Sano lapselle, että hänen kannattaa näyttää aina aikuiselle oudot kuvat ja viestit. Lapsen voi opettaa myös ottamaan niistä kuvankaappauksen.

Sano, että on tavallista pelästyä tai pelätä joskus jotain kuvaa, videota tai ilkeää puhetta. Se ei ole lapsen syy.

Muistuta lasta, että hän voi puhua aikuisille myös tunteista, joita voi digimaailmassa herätä.

Lisää tietoa saat Väestöliitosta:

Hyvä kysymys- sivustolta:

Lapsi ja seksuaalisuus
Jos lapsi on nähnyt pornoa

Turvataitojuliste

Digiturvataitojuliste

Vanhemman tietovihko:
Tutkimusmatka upeaan kehoon.
Neuvoja leikki-ikäisen lapsen seksuaalikasvatukseen.

Klikkaa lauseita niin pääset suoraan sivustoille

Klikkaa lauseita niin pääset suoraan sivustolle

KUVAKIRJAT LASTEN KEHOTUNNEKASVATUKSEEN

VIDEOT ON TEHNYT OPINNÄYTETYÖNÄÄN NATALIA PELTOKANGAS. KEHYSTETYT KUVAT ON PIIRTÄNYT JENNI YRTTIKOSKI. YHTEISTYÖSSÄ MUKANA VÄESTÖLIITTO, NOKIAN KAUPUNGIN VARHAISKASVATUS JA SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU.

Väestöliitto

SeAMK
SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

NOKIAN KAUPUNKI

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä tutkimuksessa tutkittiin huoltajien tietämystä 0–6-vuotiaiden lasten kehotunnekasvatuksesta. Johtopäätöksissä esitellään tutkimuksen tärkeimmät tulokset teorian avulla ja vastataan samalla tutkimuskysymykseen ”Mitä ongelmakohtia ja haasteita on 0–6-vuotiaiden lasten kehotunnekasvatuksessa huoltajien näkökulmasta?”. Lisäksi vastataan tuotoksen ja teorian avulla tutkimuskysymykseen: ”Miten toteuttaa kehotunnekasvatusta 0–6-vuotiaille lapsille kotona huoltajien toimesta?”.

9.1 0–6-vuotiaiden lasten kehotunnekasvatuksessa olevat ongelmakohdat ja haasteet huoltajien näkökulmasta

Turvataitokasvatus koettiin haastavana osa-alueena kehotunnekasvatuksessa. Turvataitokasvatukseen kuului vastaajien mielestä se, että opetetaan lapsille, ettei kosketuksen kuulu olla salaista. Turvallinen Oulu hankkeessa (i.a.) muistutetaankin, että lapsille on tärkeää opettaa, mitä eroa on hyvällä ja huonolla salaisuudella. Koska alle kolmevuotiaitakin hyväksikäytetään seksuaalisesti, on aivan pientenkin lasten tärkeää oppia turvataitoja (Pelastakaa lapset ry, i.a., s. 1). Tämän opinnäytetyön kyselyssä vastaajat olivat myös sitä mieltä, että omien rajojen oppiminen ja muiden ihmisten kunnioittaminen ovat osa turvataitoja.

Tunnetaidot nousivat myös tärkeänä teemana, josta tarvitaan lisää tietoa. Erilaisten tunnetilojen käsitteleminen ja salliminen sekä opetteleminen nousivat kyselyssä esille. Sandbergin (mts. 122) mukaan tunteita ei saa koskaan suljettua kokonaan pois. Ne suojelevat ihmistä. On siksi tärkeää, että huoltajat ymmärtävät tunteiden merkityksen ja saavat niistä lisää tietoa. Kolmas selkeä teema, josta vastaajat tarvitsevat tietoa, on Internet ja sosiaalinen media. Internet ja sosiaalinen media ovat täynnä lapsille sopimatonta materiaalia, ja turvataitokasvatuksen tulisi siksi sisältää myös taitoja, joiden avulla lapsi oppii toimimaan Internetissä turvallisesti (Turvallinen Oulu- hanke, i.a.).

Tuloksissa nousi esille, että osa huoltajista on sitä mieltä, että pienet lapset, esimerkiksi alle yksivuotiaat, eivät tarvitse kehotunnekasvatusta. Tämä osoittaa sen, että huoltajat eivät ole kuulleet esimerkiksi ylempänä mainitusta tutkimuksesta, jossa seksuaalisen hyväksikäytön uhreista alle kolmevuotiaita oli jopa 7 % (Pelastakaa lapset ry, i.a., s. 1). Eräs vastaaja oli kuitenkin silti kertonut kehotunnekasvatuksen keinoja, joita on käytössä. Olisiko tässä

tapauksessa kyse siitä, että vastaaja ei ole tiennyt, että kehon osien opettelu on kehotunnekasvatusta? Video-oppaan teko oli siis aiheellista ja vastasi tähän tarpeeseen.

Seksuaalinen identiteetti oli yksi haastavista teemoista. Saloheimo (2016, s. 147) muistuttaa, että esimerkiksi lapsen sukupuoli on paljon enemmän kuin syntymän jälkeen määritelty sukupuoli. Myös yksi tämän opinnäytetyön kyselyyn vastannut sanoi, että ”seksuaalinen identiteetti ei ole ihmisen koko identiteetti”. Tämä on hyvä muistutus jokaiselle.

Tuloksista kävi ilmi, että kehotunnekasvatuksen toteuttamisen haasteet voidaan jakaa kahteen yläteemaan: yksilön haasteet ja yhteiskunnan haasteet. Yksilön haasteista vastaajat pohtivat, miten voisi selittää asiat ymmärrettävästi ja kuinka ajoittaa asioista puhuminen oikein. Myös epätietoisuus aiheesta sekä omat tunteet ja kokemukset tuovat haasteita kehotunnekasvatukselle. Aikuisen tulisi aina kuulla ja hyväksyä lapsen tunteet ja ottaa ne tosisaan (Cacciatore ym., 2016, s. 108). Seksuaalikasvatuksen antaminen voi kuitenkin tuntua haastavalta, jos oma kasvatusta on ollut niukkaa tai itsellä on traumoja (Väestöliitto, i.a.-i, s. 15). Myös haastavat kasvatustilanteet nousivat kyselyssä esille, ja vastaajat pohtivat, miten niissä tulisi toimia.

Yhteiskunnallisia haasteita ovat vastaajien mielestä ulkoiset tekijät, kuten vaikkapa lapsen kaverit tai muut aikuiset, jotka aiheuttavat haastavia tilanteita puhumalla tai näyttämällä lapselle epäsopivia asioita. Eräs vastaaja pohtikin sitä, että vaikka kuinka itse kasvattaisi lasta hyvin, ei pysty vaikuttamaan siihen, mitä muut ihmiset tekevät. Cacciatore ja Ingman-Friberg (2016, s. 64) muistuttavatkin, että kehotunnekasvatusta tapahtuu joka päivä jollain tavalla. Vaikka kehotunnekasvatuksen päävastuu on lapsen huoltajilla, myös muiden ympärillä olevien ihmisten käytös vaikuttaa. Lisäksi aiemmin mainitut Internet ja sosiaalinen media ovat yhteiskunnallisia haasteita, jotka vaikeuttavat kehotunnekasvatusta. Cacciatore ym. (2016, s. 105) pohtivatkin, että vaarallisista aikuisista puhuminen on monille aikuisille haastavaa. Aikuiset eivät pysty myöskään välttämättä valvomaan lapsia riittävästi Internetissä ja sosiaalisessa mediassa (Europol, 2020, s. 9).

9.2 Kehotunnekasvatuksen toteuttaminen 0–6-vuotiaille lapsille kotona

Kehotunnekasvatusta voidaan toteuttaa monella tavalla. Tässä opinnäytetyössä keskityttiin kyselyn perusteella antamaan vinkkejä juuri niihin aiheisiin ja teemoihin, joista huoltajat tarvitsivat eniten tietoa. Ensimmäisessä videossa on kehoon liittyviä ja seksuaaliseen

identiteettiin liittyviä esimerkkejä. Suihkuesimerkissä muistutetaan, että lapsen tulisi antaa tutustua omaan kehoonsa turvallisessa ja hyväksyvässä ilmapiirissä. Huoltajan kannattaa opettaa lapselle, milloin, missä ja miten on sopivaa kosketella itseään (Väestöliitto, i.a.-e, s. 3). Samalla muistutetaan, että jokaisella kehonosalla on nimi, ja niistä tulisi puhua niiden oikeilla nimillä. Myös toisessa esimerkissä muistutetaan oikeilla nimillä puhumisesta. Kun lapselle opetetaan kehonsa osia niiden oikeilla nimillä, hän oppii samalla arvostamaan itseään ja kehoaan (Pastila, 2017).

Kolmas ensimmäisen videon esimerkki kertoo kehojen vertailemisesta. Lapset alkavat ihmetellä erilaisia kehoja leikkiessään toisten lasten kanssa ja nähdessään arjessaan erilaisia ihmisiä (Kihlström, 2020, s. 98). Videossa muistutetaan, että lasten kanssa kannattaa jutella siitä, että kehoja on monenlaisia. On eri kokoisia ja näköisiä kehoja ja kehon osia. Samalla muistutetaan kertomaan, että keho muuttuu koko ajan ja kaikenlaiset kehot ovat arvokkaita ja hyviä sellaisenaan. Kihlströmin (mt.) mukaan on tärkeää opettaa pienille lapsille, kuinka muiden kehoista puhutaan kunnioittavasti.

Ensimmäisen videon neljäs esimerkki kertoo roolileikeistä ja seksuaalisesta identiteetistä. Roolileikkien avulla lapsi saakin käsitystä siitä, miten eri ihmiset toimivat, puhuvat ja näyttävät tunteitaan erilaisissa tilanteissa (Kihlström, 2020, s. 100). Videossa muistutetaan myös kertomaan lapselle, että ulkonäön perusteella ei voi tietää onko joku tyttö vai poika.

Toisen videon ensimmäinen ja toinen esimerkki ovat molemmat tunnetaitoihin liittyviä. Ensimmäinen esimerkki on kyselyyn vastaajien toive-esimerkki. Siinä pohditaan, saako lapsen viedä väkisin ulos kaupasta, vaikka hän ei halua. Kihlström (2020, s. 101) sanoo, että joskus kiukutteleva lapsi pitää kantaa pois kaupasta. Aikuisen tulisi kuitenkin aina kuulla ja hyväksyä lapsen tunteet ja ottaa ne tosissaan (Cacciatore ym., 2016, s. 108). Silloin lapselle muotoutuu luottamus aikuisiin ja siihen, että hänestä huolehditaan ja hänen tarpeistaan ollaan kiinnostuneita. Videossa neuvotaankin olemaan empaattinen ja herkkä sekä pysymään rauhallisena. Myös toisessa tunnetaitoesimerkissä aikuista neuvotaan osoittamaan kiinnostusta lasta ja hänen huoltaan kohtaan.

Kolmas esimerkki on turvataitoesimerkki ja se kertoo oman kehon rajoista. Myös se on kyselyyn vastaajien toive-esimerkki ja nousi vahvasti esille avoimissa vastauksissa. Siinä läheinen ihminen kääntää halaamaan, vaikka lapsi ei halua. Tällaisessa tilanteessa huoltajan on selitettävä lapselle ja läheiselle, että jokainen saa päättää omasta kehostaan. Lapselle

kannattaakin opettaa jo pienenä, että hänen kehonsa on hänen omansa, eikä kukaan saa siihen koskea ilman lupaa (Kihlström, 2020, s. 101).

Kolmas video koostuu kolmesta turvataitoesimerkistä, ja yksi niistä on Internetiin liittyvä. Ensimmäinen esimerkki on toive-esimerkki, ja siinä toinen lapsi on koskenut lapsen peppuun päiväkodissa. Lääkärileikki voi olla lasten mielestä jännittävä ja mielenkiintoinen, ja heillä on oikeus nauttia siitä (Kihlström, 2020, s. 103). Kihlström kuitenkin painottaa, että aikuisen tehtävä on tarkistaa, että ketään ei ole pakotettu leikkiin mukaan. Videossa kehoitetaan kertomaan lapselle, että pimppi, pippeli, tissit ja peppu ovat jokaisen ihmisen yksityisaluetta. Se tarkoittaa, että niitä ei ole tapana näyttää kaikille (Väestöliitto, i.a.-i, s. 14).

Kolmannen videon toisessa esimerkissä tuntematon mies koskettaa lasta ilman lupaa. Tällainen tilanne voi tulla kenen tahansa kanssa: toisen lapsen, sisaruksen, ystävän tai jonkun aikuisen kanssa (Väestöliitto, i.a.-i, s. 12). Videossa kehoitetaan kertomaan vaarallisista aikuisista mahdollisimman neutraalisti. Cacciatore ym. (2016, s. 105) muistuttaakin, että lasta ei saa pelotella. Videossa muistutetaan kertomaan lapselle, että hän saa aina sanoa, mitä hän haluaa tai ei halua tehdä. Hänelle kannattaa sanoa, että aina saa sanoa EI, jos jokin tilanne tai kosketus tuntuu pahalta. Sen jälkeen kannattaa poistua paikalta ja kertoa turvalliselle aikuiselle.

Viimeinen esimerkki kolmannessa videossa käsittelee digiturvaitoja, jotka ovat myös osa kehotunnekasvatusta. Älylaitteet ovat nykyään osa lasten arkea (Väestöliitto, i.a.-j). Lapsi saattaa tahtomattaan törmätä pornoon tai muuhun materiaaliin, joka ei ole lapsille sopivaa. Videon esimerkissä muistutetaan, että kolmen kohdan sääntö pätee myös Internetissä: sano EI, lähde pois eli poistu sivustolta ja laitteelta, ja kerro turvalliselle aikuiselle.

10 POHDINTA

Sosionomin kompetenssit eli ammattitutkinnon ammatilliset osaamistavoitteet ovat seuraavat:

Sosiaalialalla tarvittavaa osaamista kuvaavat kompetenssit ovat: sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen sekä työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaaminen. (Suomen ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutuksen verkosto, (SOAMK), i.a.).

Tämä opinnäytetyö on yksi osa kompetenssien toteutumista ja on hyvin onnistunut siinä. Opinnäytteen tekeminen kehitti tutkimuksellista kehittämis- ja innovaatio-osaamista. Opinnäytteessä tuotettiin uutta tietoa ja laitettiin se uudelleenlaiseen muotoon. Yhdessä opinnäytteen luvussa käsiteltiin eettistä osaamista, ja se oli mukana ajatuksissa ja toteutuksessa koko prosessin ajan. Asiakasosaamista opinnäytetyö kehitti siten, että siinä tehtiin Webropol-tutkimus ja sen perusteella videosarja vanhemmille ja huoltajille. Palvelujärjestelmäosaamista puolestaan kehitti pohdinta erilaisista yhteistyötahoista ja palveluista, joissa opinnäytteen materiaaleja pystyttäisiin hyödyntämään, mutta myös pohdinta siitä, miten kehotunnekasvatusta toteutetaan lasten ja perheiden palveluissa. Opinnäytetyön tekemisessä tarvittiin johtamisosaamista, jotta työ saatiin suunniteltua ja toteutettua aikataulun mukaisesti ja kaikki arvioijat pysyivät ajan tasalla prosessin aikana.

Tässä opinnäytetyössä tehdyn kyselyn vastaajat olivat melkein kaikki naisia. Jatkotutkimuksena voisi siis tehdä miehille ja muunsukupuolisille tutkimusta, jotta saataisiin vielä kattavampi kuva kehotunnekasvatukseen liittyvistä tiedontarpeista. Koska aiheena on kehotunnekasvatus ja seksuaalisuus, johon kaikilla on oikeus, olisi hyvä, että kaikki sukupuolet ja seksuaaliset suuntautumiset olisi otettu huomioon myös tutkimuksissa. Jatkotutkimusta voitaisiin tehdä myös siitä, kuinka hyvin huoltajat ja etenkin maahanmuuttajavanhemmat kokivat näiden videoiden auttavan heitä kehotunnekasvatuksessa. Lisäksi voitaisiin tutkia, millaisessa muodossa vanhemmat haluaisivat ja pystyisivät helpoimmin vastaanottaa tietoa kehotunnekasvatuksesta. Tutkimuksen avulla saataisiin kohdennettua maahanmuuttajavanhemmille tietoa juuri sillä keinolla, jolla he sitä haluaisivat ja pystyisivät vastaanottaa parhaiten. Samalla pitäisi huomioida kulttuurisensitiivisyys, koska aihe on hyvin herkkä.

Tuloksissa yllätti se, miten paljon vastaajat todella tiesivät aiheesta. Toki varmasti myös ne vastasivat, jotka kokivat aiheen jo entuudestaan tärkeäksi ja tiesivät aiheesta. Vastauksista

nousi esille saman tyyliä kehotunnekasvatuksen aiheita ja teemoja kuin teoriastakin: oikeudet, seksuaalisuuden ja sukupuolten moninaisuus, yhdenvertaisuus, kysymykset, turvataidot, tunnetaidot, keho, hyvä olo sekä normit ja tavat. Myös vastaajien määrä ja mielenkiinto aiheita kohtaan oli yllätys. Muutamat vastaajat laittoivat Facebookissa linkin kommentteihin palautetta kyselyn tekemisestä, ja yksi lähetti jopa yksityisviestiä ja kiitteli tärkeän aiheen tutkimista ja esiin tuomista. Myös kyselyn avoimessa palautekohdassa oli aiheen esilletuontia kiiteltä. Kehotunnekasvatusta pidetään siis selkeästi tärkeänä aiheena, ja siitä halutaan saada lisätietoa.

Tämä kehittämisprosessi on ollut antoisa ja herättänyt mielenkiinnon kehotunnekasvatusta ja seksuaalikasvatusta kohtaan entisestään. Prosessin kautta on opittu paljon teoriaa aiheeseen liittyen, ja videoita ja esimerkkitalanteita pohtiessa on opittu valtavasti teorian käytäntöön soveltamisesta. Prosessin alussa työmäärä ahdisti välillä, ja varsinkin videoiden itse editoiminen hirvitti. Oli epävarmuutta siitä, pystytäänkö tällainen tuotos todella tehdä, ja voiko siitä tulla tarpeeksi hyvä. Työn edetessä luottamus kehittämisprosessiin ja sen onnistumiseen kasvoi, ja lopulta työ alkoi edistyä kuin itsestään. Läheisen sanoin ”opinnäytetyön teko näyttää niin helpolta”. Kyllä prosessi vaati kuitenkin paljon. Haasteita tuotti se, ettei tietotekniikan osaaminen ollut joihinkin tarvittaviin toimenpiteisiin riittävän hyvä.

On aivan eri asia kirjoittaa, miten pitäisi kasvattaa lasta, kuin oikeasti pohtia, miten kasvatustilanteessa tulisi toimia. Vinkkien käytäntöön vieminen on tietenkin vielä oma ulottuvuutensa, eivätkä tässä tai missään muuallakaan annetut vinkit ja neuvot sovellu kaikkiin mahdollisiin tilanteisiin. Jokainen huoltaja joutuu lopulta tekemään omat ratkaisunsa tilanteissa. Aina on mahdollisuus myös palata tilanteisiin jälkikäteen, jos jokin jää mietityttämään.

Yhteistyötahot paransivat kiistatta tämän työn laatua. Isommalla joukolla oli huomattavasti helpompi pohtia asioita ja löytää parannettavat asiat. Koska mukana oli eri alojen ja asioiden asiantuntijoita, pystyttiin moniammatillisessa yhteistyössä saamaan parempi lopputulos. Kiitos kuuluu jokaiselle kehittämisprosessissa mukana olleelle yhteistyötaholle, kyselyyn vastaajalle, läheiselle ja ystävälle. Ilman teitä tämä prosessi olisi ollut hyvin erilainen.

Tuotokset levitetään Väestöliiton ja Nokian kaupungin kautta Internetissä. Väestöliitto jakaa videot Hyvä kysymys -verkkoalustalle sekä neuvoloiden henkilökunnalle uutiskirjeessä marraskuussa 2022. Nokian kaupunki puolestaan jakaa videot sosiaalisessa mediassa Nokian kaupungin sivustoilla ja Perhekeskuksen sivustoilla.

Tätä opinnäytetyötä ja sen tuotoksia saa ja pitää käyttää mahdollisimman paljon hyödyksi. Katsokaa, lukekaa ja kuunnelkaa. Jaetaan yhdessä viestiä lasten oikeuksista ja heidän hyvinvointiaan parantavista asioista ja puhutaan seksuaalisuudesta. Neuvolat, koulut ja päiväkodit ovat erittäin tervetulleita hyödyntämään materiaalia työssään lasten huoltajien kanssa. Myös neuvoloilla ja kouluilla on velvollisuus edistää seksuaaliterveyttä ja tasavertaisuutta. He voisivat pitää teemapäiviä tai vanhempainiltoja, joissa videot voitaisiin näyttää.

Tämän tutkimuksen kyselyrunkoa voisi hyödyntää. Tutkimusta voitaisiin tehdä esimerkiksi neuvoloissa vanhemmille, jolloin saataisiin vielä laajemmin tietoa pienten lasten kehotunnekasvatuksesta ja sen tarpeista kotona. Tällöin saataisiin koko Suomesta kattavaa tietoa, jonka avulla voitaisiin kehittää lisää materiaalia vanhemmille.

LÄHTEET

- Aaltio, I., & Puusa, A. (2011). Laadullisen tutkimuksen luotettavuus. Teoksessa A. Puusa, & P. Juuti (toim.), *Menetelmäviidakon raivaajat*.
- Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene (ARENE). (i.a.). *Ammattikorkeakoulujen opin-
näytetöiden eettiset ohjeet*. <https://moodle.seamk.fi/mod/resource/view.php?id=688342>
- Cacciatore, R., Kauppinen, P., & Ingman-Friberg, S. (2016) Turvataidot ovat lapsen oikeus. Teoksessa S. Ingman-Friberg, & R. Cacciatore (toim.), *Keho on leikki: Avain luonnolli-
seen seksuaalikasvatukseen alle kouluikässä*. Duodecim.
- Europol. (3.4.2020). *Catching the virus cybercrime, disinformation and the COVID-19 pan-
demic*. [https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/cat-
ching_the_virus_cybercrime_disinformation_and_the_covid-19_pandemic_0.pdf](https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/catching_the_virus_cybercrime_disinformation_and_the_covid-19_pandemic_0.pdf)
- Ihmisoikeusliitto. (10.12.1948). *YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus*. [https://ihmis-
oikeusliitto.fi/ihmisoikeudet/ihmisoikeuksien-julistus/](https://ihmis-
oikeusliitto.fi/ihmisoikeudet/ihmisoikeuksien-julistus/)
- Ihmisoikeusliitto. (i.a.) *Mitä seksuaali- ja lisääntymisterveys ja -oikeudet ovat?* [https://ihmisoi-
keudet.net/ihmisoikeudet/seksuaalioikeudet/](https://ihmisoi-
keudet.net/ihmisoikeudet/seksuaalioikeudet/)
- Juhila, K. (i.a) Koodaaminen. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkko-
käsikirja*. [https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-
ja-yleiset-analyysitavat/koodaaminen/](https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-
ja-yleiset-analyysitavat/koodaaminen/)
- Kauppinen, P. (2016) Monenlaiset perheet. Teoksessa Ingman-Friberg, S. & Cacciatore, R. (toim.), *Keho on leikki: Avain luonnolliseen seksuaalikasvatukseen alle kouluikässä*. Duo-
decim.
- Kihlström, M. (19.2.2016). Lasten lääkarileikit hämmentää. *Puhu muru*. [http://puhu-
muru.fi/blog/2016/02/19/lasten-laakarileikit-hammentaa/](http://puhu-
muru.fi/blog/2016/02/19/lasten-laakarileikit-hammentaa/)
- Kihlström, M. (2020). *Oikeilla nimillä; seksuaalikasvatusopas aikuisille*. Kosmos.

- Korvakangas, K. Lähteenmäki, L., & Puronaho, L. (2021). *Huoltajien ajatuksia kehotunnekasvatuksesta varhaiskasvatuksessa*. [AMK-opinnäytetyö, Seinäjoen ammattikorkeakoulu]. Theseus. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2021110719392>
- Lahtela, J. Lipasti, L., & Pietiläinen, M. (30.6.2021). Rekisteröidystä parisuhteesta avioliittoon ja sisäisestä adoptiosta äitiyden vahvistamiseen – lakimuutokset tuovat perheiden moninaisuutta näkyviin tilastoissa. *Tieto & Trendit*. Tilastokeskus. <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2021/lakimuutokset-tuovat-perheiden-moninaisuutta-nakyviin-tilastoissa/>
- Lapsuus.ouka. (i.a.). *Seksuaalisuus*. <https://lapsuus.ouka.fi/lapsen-ikakaudet/esikouluika/seksuaalisuus/>
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL). (2.8.2017). *Lapsen itsetunnon tukeminen*. <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/vanhemmuus-ja-kasvatus/lapsen-itsetunnon-tukeminen/>
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL). (4.3.2021). *Lapsen ja vanhemman varhainen vuorovaikutus*. <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/vanhemmuus-ja-kasvatus/lapsen-ja-vanhemman-varhainen-vuorovaikutus/>
- Miani, C. Wandschneider, L. Niemann, J. Batram-Zantvoort, S., & Razum, O. (3.11.2021). Measurement of gender as a social determinant of health in epidemiology—A scoping review. *Plos One*, 12(11), artikkeli 0259223. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0259223>
- Monimuotoiset perheet. (i.a.-a). *Kahden kulttuurin perheet*. <https://monimuotoisetperheet.fi/ammattilaisille/monimuotoisten-perheiden-kohtaaminen/kahden-kulttuurin-perheet/>
- Monimuotoiset perheet. (i.a.-b). *Sijaisperheet*. <https://monimuotoisetperheet.fi/ammattilaisille/monimuotoisten-perheiden-kohtaaminen/sijaisperheet/>
- Nokian kaupunki. (10.6.2022). *Nokian kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2022*. <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-ylops-service/api/dokumentit/24566473>

- Nokian kaupunki. (i.a.) *Varhaiskasvatuksen toimipaikat ja palvelut*. <https://www.nokiankaupunki.fi/varhaiskasvatus-ja-koulutus/varhaiskasvatuspalvelut/varhaiskasvatuksen-toimipaikat-ja-palvelut/>
- Opetushallitus. (1.3.2022). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022*. <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-service/api/dokumentit/8274670>
- Pastila, K. (7.8.2017). *Lasten seksuaalikasvatus tärkeää*. Lapsen maailma. <https://lapsenmaailma.fi/artikkeli/lasten-seksuaalikasvatus/>
- Pelastakaa lapset Ry. (i.a.). *Kehoni on minun*. <https://www.pelastakaa lapset.fi/ajankohdista/kampanjat/kehoni-on-minun/>
- Perhekeskus. (i.a.). *Adoptioperheet*. <https://www.kymenlaaksonperhekeskus.fi/apua-ja-tukea/monimuotoiset-perheet/adoptioperheet>
- Rinkinen, T. Lehtinen, E. & Mantela, J. (5.11.2020). TURVATAITOKASVATUS EHKÄISEE GROOMINGIA. *Väestöliitto*. <https://vaestoliitonblogi.com/2020/11/05/turvataitokasvatus-ehkaisee-groomingia/?msclkid=0f1c6815a8e911ec93ea459d56f5ef8b>
- Saloheimo, A. (2016). Pitäisikö lapsen sukupuoli salata. Teoksessa S. Ingman-Friberg, & R. Cacciatore (toim.), *Keho on leikki: Avain luonnolliseen seksuaalikasvatukseen alle kouluikässä*. Duodecim.
- Salonen, K. (2013). *Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön- Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle*. Turun ammattikorkeakoulu. isbn9789522163738.pdf (turkuamk.fi)
- Sandberg, E. (2021). *Pedagoginen tuki varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa*. <https://seamk.finna.fi/Search/Results?lng=fi&filter%5B%5D=%7Ebuilding%3A%22%2FSEAMK%2F%22&lookfor=Pedagoginen+tuki+varhaiskasvatuksessa+ja+esiopetuksessa&l2=>
- Seta. (i.a.-a) *Seksuaalinen suuntautuminen*. <https://seta.fi/sateenkaaritieto/seksuaalinen-suuntautuminen/>

- Seta. (i.a.-b). *Sukupuolen moninaisuus*. <https://seta.fi/sateenkaaritieto/sukupuolen-moninaisuus/>
- Sinkkonen, J. (2020). *Onnellinen lapsi*. WSOY.
- Suomen ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutuksen verkosto. (SOAMK). (i.a.). Sosiaalialan tutkinnot ja kompetenssit. <https://www.sosiaalialanamkverkosto.fi/sosiaalialan-tutkinnot-ja-kompetenssit/>
- Suomen monikkoperheet ry. (i.a.). *Me ollaan monikkoperhe – Tukea vanhemmuuteen*. <https://monikkoperheet.fi/tieto/monikkoperheille/>
- Supli. (i.a.). *Mikä on uusperhe?* <https://supli.fi/tietoa/mika-on-uusperhe/>
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. (THL). (13.7.2022). *Perheiden moninaisuus*. <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/tasa-arvon-tila/perheet-ja-vanhemmuus/perheiden-moninaisuus>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). (2010). *Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa: Suuntaviivat poliittisille päättäjille opetus- ja terveydenhoitoalan viranomaisille ja asiantuntijoille*. WHO. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201205085324>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). (7.4.2020). *Turvataitokasvatus*. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/hyvinvointi-ja-terveys/vakivallan-ehkaisy/lapsiin-kohdistuva-vakivalta/turvataitokasvatus>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). (8.10.2021). *Seksuaalikasvatus seksuaaliväkivallan ehkäisyssä*. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/hyvinvointi-ja-terveys/vakivallan-ehkaisy/seksuaalivakivalta/seksuaalikasvatus-seksuaalivakivallan-ehkaisyssa>
- Tilastokeskus. (i.a.-a). *Reliabiliteetti*. <https://www.stat.fi/meta/kas/reliabiliteetti.html>
- Tilastokeskus. (i.a.-b). *Validiteetti*. <https://www.stat.fi/meta/kas/validiteetti.html>
- Toikko, T. & Rantanen, T. (2009). *Tutkimuksellinen kehittämistoiminta: näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon*. Tampere University Press.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2006). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi.

Turvallinen Oulu-hanke. (i.a.). *Mitä on tunne- ja turvataitokasvatus*.

<https://www.ouka.fi/oulu/turvataitokasvatus/info>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). (7.7.2021). *Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK)*.

<https://tenk.fi/fi/tiedevilppi/hyva-tieteellinen-kaytanto-htk>

Vuori, J. (i.a.). *Tutkimusetiikka ihmistieteissä. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusetiikka/tutkimusetiikka-ihmistieteissa/>

Väestöliitto. (28.10.2018). *Pitääkö lapselle aina vastata?* <https://www.hyvakysymys.fi/artik-keli/pitaako-lapselle-aina-vastata/?msclkid=edc4b5f2aaa911ec82ff5ccb20324ffe>

Väestöliitto. (i.a.-a). *Pusuhippaa, lääkrileikkejä ja haikaravauvoja-tutkimus*.

<https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2021/06/8ac2e7a6-pusuhippaa-kyselyn-kuvaus.pdf>

Väestöliitto. (i.a.-b). *Mitä on kehotunnekasvatus?* <https://www.vaestoliitto.fi/ammattilaiset/lasten-kehotunnekasvatus/mita-on-kehotunnekasvatus/>

Väestöliitto. (i.a.-c). *Keho ja tunteet*. <https://www.vaestoliitto.fi/ammattilaiset/lasten-kehotunnekasvatus/keho-ja-tunteet/>

Väestöliitto. (i.a.-d). *Seksuaalikasvatus*. <https://www.vaestoliitto.fi/seksuaalisuus/seksuaalikasvatus/?msclkid=03eeb9d6a91911ecb7c515d1758c3086>

Väestöliitto. (i.a.-e) *Unnutus, mitä se on?* <https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2021/03/10d0c59f-unnutus.pdf>

Väestöliitto. (i.a.-f). *Lasten kehotunnekasvatus*. <https://www.vaestoliitto.fi/ammattilaiset/lasten-kehotunnekasvatus/?msclkid=b25a5d30aa9a11ec962966166089c71f>

Väestöliitto. (i.a.-g). *Mitä on kehotunnekasvatus*. <https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2021/01/17d8cd7e-tiivistelma-suomi-netti-1-2020.pdf>

Väestöliitto. (i.a.-h). *Etusivu*. <https://www.vaestoliitto.fi/>

Väestöliitto. (i.a.-i). *Vanhemman tietovihko: Tutkimusmatka upeaan kehoon. Neuvoja leikkikäisen lapsen seksuaalikasvatukseen*. <https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2020/11/bac46f71-vanhemmantietovihko-netti-2-20.pdf>

Väestöliitto. (i.a.-j). *Jos lapsi on nähnyt pornoa*. <https://www.hyvakysymys.fi/kurssi/lapsen-kehottunnekasvatus-verkkokurssi/jos-lapsi-on-nahnyt-pornoa/>

Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325#Pidm45237817004640>

LIITTEET

Liite 1. Alkukartoituskysely

Liite 2. Alkukartoituskysely in English

Liite 3. Infoposteri

Liite 1. Alkukartoituskysely

0–6- vuotiaiden kehotunnekasvatus

 Pakolliset kysymykset merkitty tähdellä (*)

Hei!

Tämä on maksuton kysely, jonka vastauksia käytetään tutkimukseen. Voit osallistua tutkimukseen torstaihin 31.3.2022 asti. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten 0–6- vuotiaiden lasten huoltajat kokevat kehotunnekasvatuksen sekä mistä kehotunnekasvatukseen liittyvistä asioista huoltajat haluavat ja tarvitsevat lisätietoa. Sana "kehotunnekasvatus" on selitettyä seuraavalla sivulla erikseen.

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja voit keskeyttää siihen osallistumisen missä tahansa vaiheessa syytä ilmoittamatta. Vastaa tutkimukseen anonyymina ja tutkimuksen aineisto käsitellään kokonaisuutena. Tutkimustietoa käytetään vain tähän tutkimukseen ja tutkimusaineisto tuhoataan asianmukaisesti tutkimuksen päätyttyä.

Kysely on käännetty myös englannin kielelle. Voit valita ylhäältä oikeasta kulmasta kielen. This survey is translated to english likewise. You can choose language from right upper corner.

Tutkimuksen toteuttaa opinnäytetyönään Seinäjoen Ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelija Natalia Peltokangas. Tutkimuksen yhteistyökumppanina on Nokian kaupungin varhaiskasvatus. Tutkimus toteutetaan Webropol- kyselynä ja linkki tietosuojaselosteeseen löytyy kyselyn lopusta. Opinnäytteen tarkoitus on tuottaa informatiivinen video-opas 0–6- vuotiaiden lasten huoltajille kehotunnekasvatuksen tueksi ja tämä kyselytutkimus toimii pohjana video-oppaan kehittämiselle.

Valmis opinnäytetyö julkaistaan Theseus- tietokannassa ja on kaikkien saatavilla. Valmis video jaetaan Nokian kaupungin sivuilla ja lisäksi tulee nähtäväksi sinne, mistä alkuperäisen linkin tähän kyselyyn löysit.

Lisäkysymyksiä voit esittää tutkimuksesta vastaaville henkilöille

Tutkija/ opinnäytetyön tekijä
Natalia Peltokangas

Tutkimuksesta vastaa/ opinnäytetyön ohjaaja
Aino Ala-Verdyan

Kyselyssä käytetään termiä "kehotunnekasvatus", joka tarkoittaa alle 8- vuotiaiden lasten seksuaalikasvatusta. Kehotunnekasvatus lapselle on lyhyesti selitettynä omaan kehoon tutustumista, omien ja muiden ihmisten rajojen tunnistamista, tunne- ja turvataitojen opettelua, perheiden ja sukupuoli-identiteettien monaisuutta, läheisyyttä sekä normien ja tapojen opettelua. Jokaisella lapsella on oikeus saada seksuaalikasvatusta/ kehotunnekasvatusta ikätasoisesti.

1. Sukupuolesi *

- Nainen
- Mies
- Muu
- En halua kertoa

2. Ikäsi vuosina *

3. Onko sinulla huollettavia lapsia? *

- Kyllä
- Ei

Kysymyksen säännöt

Onko sinulla huollettavia lapsia?

Kyllä

Sääntö: Näytä kysymyksiä

Jos vaihtoehto on valittu Näytä kysymyksiä Montako huollettavaa lasta sinulla on (numeroina)?

Sääntö: Näytä kysymyksiä

Jos vaihtoehto on valittu Näytä kysymyksiä Minkä ikäisiä huollettavat lapsesi ovat (numeroina)?

Ei

Ei vaihtoehdon sääntöjä

4. Montako huollettavaa lasta sinulla on (numeroina)?

Kysymyksen säännöt

Montako huollettavaa lasta sinulla on (numeroina)?

Ei vielä kysymyssääntöjä

Kysymys Onko sinulla huollettavia lapsia? on Näytä kysymyksiä sääntö tälle kysymykselle

5. Minkä ikäisiä huollettavat lapsesi ovat (numeroina)?

Kysymyksen säännöt

Minkä ikäisiä huollettavat lapsesi ovat (numeroina)?

Ei vielä kysymyssääntöjä

Kysymys Onko sinulla huollettavia lapsia? on Näytä kysymyksiä sääntö tälle kysymykselle

6. Mitä mielestäsi 0–6- vuotiaiden kehotunnekasvatus on ja mitä sen toteuttamisessa tulee ottaa huomioon? *

7. Miten arvioisit omaa tietämystäsi kehotunnekasvatuksen toteuttamisesta? Eli tietämystä siitä, miten opetat lapselle näitä asioita:

	Tiedän erittäin vähän	Tiedän melko vähän	En osaa sanoa	Tiedän melko paljon	Tiedän erittäin paljon
Turvataidot *	☐	☐	☐	☐	☐
Ihmisoikeudet *	☐	☐	☐	☐	☐
Seksuaalinen identiteetti *	☐	☐	☐	☐	☐
Tunnetaidot *	☐	☐	☐	☐	☐
Keho ja kehitys *	☐	☐	☐	☐	☐
Läheisyys, hyvä olo ja itsetunto *	☐	☐	☐	☐	☐
Internet ja sosiaalinen media *	☐	☐	☐	☐	☐
Lisääntyminen *	☐	☐	☐	☐	☐
Normit ja tavat *	☐	☐	☐	☐	☐
Monenlaiset perheet *	☐	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä?	☐	☐	☐	☐	☐

8. Miten tärkeänä pidät 0–6- vuotiaiden lasten kehotunnekasvatusta? *

- Erittäin tärkeänä
- Melko tärkeänä
- Jokseenkin tärkeänä
- En lainkaan tärkeänä
- En osaa sanoa

9. Miten toteutat kehotunnekasvatusta huollettavillesi lapsille? *

- Päivittäin arkisten askareiden lomassa
- Erikseen suunniteltuna hetkenä esim kirjojen avulla
- En ollenkaan, mutta luotan, että varhaiskasvatuksessa asiaa opetetaan
- En ollenkaan, enkä halua kehotunnekasvatusta annettavat huollettavilleni myöskään muiden toi- mesta
- Muuten, miten? _____

10. Miten koet 0–6- vuotiaiden kehotunnekasvatuksen toteuttamisen? *

- Todella vaikeaksi
- Vaikeaksi
- Melko vaikeaksi
- Melko helpoksi
- Helpoksi
- Todella helpoksi
- En osaa sanoa

Kysymyksen säännöt

Miten koet 0–6- vuotiaiden kehotunnekasvatuksen toteuttamisen?

Todella vaikeaksi

Sääntö: Näytä kysymyksiä

Jos vaihtoehto on valittu Näytä kysymyksiä Mitkä asiat koet kehotunnekasvatuksen toteuttamisessa haastavana?

Vaikeaksi

Sääntö: Näytä kysymyksiä

Jos vaihtoehto on valittu Näytä kysymyksiä Mitkä asiat koet kehotunnekasvatuksen toteuttamisessa haastavana?

Melko vaikeaksi

Sääntö: Näytä kysymyksiä

Jos vaihtoehto on valittu Näytä kysymyksiä Mitkä asiat koet kehotunnekasvatuksen toteuttamisessa haastavana?

Melko helpoksi

Ei vaihtoehdon sääntöjä

Helpoksi

Ei vaihtoehdon sääntöjä

Todella helpoksi

Ei vaihtoehdon sääntöjä

En osaa sanoa

Ei vaihtoehdon sääntöjä

11. Mitkä asiat koet kehotunnekasvatuksen toteuttamisessa haastavana? *

Kysymyksen säännöt

Mitkä asiat koet kehotunnekasvatuksen toteuttamisessa haastavana?

Ei vielä kysymyssääntöjä

Kysymys **Miten koet 0–6- vuotiaiden kehotunnekasvatuksen toteuttamisen?** on **Näytä kysymyksiä** sääntö tälle kysymykselle

Kysymys **Miten koet 0–6- vuotiaiden kehotunnekasvatuksen toteuttamisen?** on **Näytä kysymyksiä** sääntö tälle kysymykselle

Kysymys **Miten koet 0–6- vuotiaiden kehotunnekasvatuksen toteuttamisen?** on **Näytä kysymyksiä** sääntö tälle kysymykselle

12. Mistä 0–6- vuotiaiden kehotunnekasvatukseen liittyvistä asioista haluaisit saada lisätietoa? *

- Turvataidot
- Ihmisoikeudet
- Seksuaalinen identiteetti
- Tunnetaidot
- Keho ja kehitys
- Läheisyys, hyvä olo ja itsetunto
- Internet ja sosiaalinen media
- Lisääntyminen
- Normit ja tavat
- Monenlaiset perheet
- Muu, mikä? _____

13. Kuinka paljon kokisit hyötyväsi siitä, että saisit kuulla esimerkkejä kehotunnekasvatuksellisista tilanteista ja kuinka niissä tulisi toimia? *

- Erittäin paljon
- Paljon

- Melko paljon
- Melko vähän
- Vähän
- Erittäin vähän

14. Onko sinulla mielessäsi jokin 0–6- vuotiaiden kehotunnekasvatukseen liittyvä esimerkkitapahtuma, johon toivoisit saavasi neuvoja? Kertoisitko tapahtuman?

15. Vapaa sana. Mitä muuta haluaisit sanoa aiheeseen liittyen?

16. Kuinka mielekkääksi koit kyselyyn vastaamisen?

[Tietosuojaseloste \(SeAMK Webropol\)](#)

Liite 2. Alkukartoituskysely in English

Body emotion education for 0–6 year old children

 Mandatory questions are marked with a star (*)

Hey! This is a free survey and the answers are used for thesis research. You can participate in the survey until Thursday, March 31, 2022. The aim of the survey is to find out how guardians of children between the ages of 0–6 are experiencing body emotion education. In addition, we would like to know how familiar body emotion education is for guardians and if there is some challenges or need to increase additional information. The word "body emotion education" is explained in the next page. Participation in the study is voluntary and you can suspend participation at any stage without stating a reason. You respond to the study anonymously and the data of the study is treated as a whole. Research data will only be used for this study and it will be appropriately destroyed after the thesis research is completed.

The study is part of thesis and carried out by Natalia Peltokangas, a Bachelor of Social Sciences student at Seinäjoki University of Applied Sciences. The research is executed on co-operation with Nokia's Early Childhood Education. The study is carried out as a Webropol survey and a link to the privacy policy can be found at the end of the survey. The purpose of the thesis is to produce an informative video for guardians of children aged 0-6. The guide video's function is to give support on body emotion education. Therefore this survey will be the fundamental for video guide.

The final thesis is published in the Theseus database and is available to everyone. The final video will be shared on the website of the city of Nokia. In addition, it will be shared on the same platform that this survey was found.

If there is anything to ask about the thesis research, don't hesitate to ask

Researcher/ thesis author
Natalia Peltokangas

For research responds/ thesis supervisor
Aino Alaverdyan

The survey uses the term "body emotion education" meaning sex education for children under the age of 8. Body emotion education for a child is briefly explained in terms of getting to know your own body, identifying the boundaries of one's own and other people, learning emotional and security skills, diversity of families and gender identities, intimacy, and learning norms and customs. Every child has the right to have sex education/body emotion education based on the age level.

1. Your gender *

- Woman
- Man
- Other
- I don't want to tell

2. Your age (number) *

3. Do you have dependant children? *

- Yes, I do have
- No, I don't have

Kysymyksen säännöt

Do you have dependant children?

Yes, I do have

Sääntö: Näytä kysymyksiä

Jos vaihtoehto on valittu Näytä kysymyksiä How many dependant children do you have (number)?

Sääntö: Näytä kysymyksiä

Jos vaihtoehto on valittu Näytä kysymyksiä How old are your dependant children? (number)

No, I don't have

Ei vaihtoehdon sääntöjä

4. How many dependant children do you have (number)?

Kysymyksen säännöt

How many dependant children do you have (number)?

Ei vielä kysymyssääntöjä

Kysymys Do you have dependant children? on Näytä kysymyksiä sääntö tälle kysymykselle

5. How old are your dependant children? (number)

Kysymyksen säännöt

How old are your dependant children? (number)

Ei vielä kysymyssääntöjä

Kysymys Do you have dependant children? on Näytä kysymyksiä sääntö tälle kysymykselle

6. What does body emotion education for 0–6 year old children mean to you? What should you take into account when you give body emotion education? *

7. How would you estimate your knowledge about executing body emotion education? Your knowledge about how you can teach these things to children:

	I know very little	I know quite little	I'm not sure	I know quite much	I know very much
Safety skills *	☐	☐	☐	☐	☐
Human rights *	☐	☐	☐	☐	☐
Sexual identity *	☐	☐	☐	☐	☐
Emotion skills *	☐	☐	☐	☐	☐
Body and development *	☐	☐	☐	☐	☐
Nearness, good feeling and self-esteem *	☐	☐	☐	☐	☐
Internet and social media *	☐	☐	☐	☐	☐
Human reproduction *	☐	☐	☐	☐	☐
Norms and customs *	☐	☐	☐	☐	☐
Multifunctional families *	☐	☐	☐	☐	☐
Other, what? _____	☐	☐	☐	☐	☐

8. How important is body emotion education for 0–6 year old children in your opinion? *

- Very important
- Quite important
- Not very important
- Not important at all
- I don't know

9. How do you give body emotion education for your dependant children? *

- I do it during our everyday chores
- I make plan for it and do it in separately moment, for example with books.
- I don't do it at all but I trust that they teach it on early childhood education
- I don't do it and I don't want that anyone else does it for my dependant children
- Other, how? _____

10. How do you feel about giving body emotion education for your dependant children? *

- It is very hard to me
- It is hard to me
- It is quite hard to me
- It is quite easy to me
- It is easy to me
- It is very easy to me
- I'm not sure

Kysymyksen säännöt

How do you feel about giving body emotion education for your dependant children?

It is very hard to me

Sääntö: Näytä kysymyksiä

Jos vaihtoehto on valittu Näytä kysymyksiä Which challenges make body emotion education hard to fulfill?

It is hard to me

Sääntö: Näytä kysymyksiä

Jos vaihtoehto on valittu Näytä kysymyksiä Which challenges make body emotion education hard to fulfill?

It is quite hard to me

Sääntö: Näytä kysymyksiä

Jos vaihtoehto on valittu Näytä kysymyksiä Which challenges make body emotion education hard to fulfill?

It is quite easy to me

Ei vaihtoehdon sääntöjä

It is easy to me

Ei vaihtoehdon sääntöjä

It is very easy to me

Ei vaihtoehdon sääntöjä

I'm not sure

Ei vaihtoehdon sääntöjä

11. Which challenges make body emotion education hard to fulfill? *

Kysymyksen säännöt

Which challenges make body emotion education hard to fulfill?

Ei vielä kysymyssääntöjä

Kysymys How do you feel about giving body emotion education for your dependant children? on Näytä kysymyksiä sääntö tälle kysymykselle

Kysymys How do you feel about giving body emotion education for your dependant children? on Näytä kysymyksiä sääntö tälle kysymykselle

Kysymys How do you feel about giving body emotion education for your dependant children? on Näytä kysymyksiä sääntö tälle kysymykselle

12. Which topics about body emotion education you would like to have more information? *

- Safety skills
- Human rights
- Sexual identity
- Emotion skills
- Body and development
- Nearness, good feeling and self-esteem
- Internet and social media
- Human reproduction
- Norms and customs
- Multifunctional families
- Other, what? _____

13. How much would you get benefit about hearing examples about body emotion education situations and how to act during them? *

- Very much
- A lot

- Quite much
- Quite a little
- A little
- Very little

14. Do you have some case situation on body emotion education on your mind with children and could you share your example? (Selected cases are given responses in the video).

15. Open word.

16. How meaningful was answering to this survey for you?

[Tietosuojaseloste \(SeAMK Webropol\)](#)

Liite 2. Infoposteri

MITEN TUKEA VANHEMPIA VARHAISKASVATUS-ikäisten lasten SEKSUAALIKASVATUKSESSA

Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa tietoa vanhemmille varhaiskasvatuskäisten lasten seksuaalikasvatuksen toteuttamiseksi kotona. Tavoitteena on tehdä alkukartoituskysely ja teorian perusteella video-opas seksuaalikasvatuksen tueksi. Videon on tarkoitus olla informatiivinen ja helposti saatavilla oleva.

AIKATAULU

Opinnäytetyön on tarkoitus valmistua viimeistään joulukuussa 2022, mahdollisesti jo aiemmin syysyllä. Videon olisi oltava valmis syyskuussa 2022.

TILAAJA

Nokian kaupunki/ Varhaiskasvatus
Anette Lehtonen

TILAAJAN TOIVEET

Tilaaaja haluaa, että video on tekstittetty. Tekstitykset tulee olla myös mahdollisuus ladata englanniksi. Yhdessä pohdimme myös, että videon on oltava lyhyt, max 5min.

LEVITYS

Nokian kaupunki järjestää vanhempainillan seksuaalikasvatuksesta Nokian kaupungin alueen varhaiskasvatuksessa oleville vanhemmille. Vanhempainillassa esitellään videovideot. Video esitellään myös Nokian kaupungin varhaiskasvattajille koulutuspalvelussa keväällä 2023. Lisäksi video laitetaan Nokian kaupungin nettisivuille sekä facebook sivuille, jolla kyselyyn etsitään vastaajia.

OTA YHTEYTTÄ PIAN!

Natalla Peltokangas
natalla.peltokangas(at)seamk.fi
(ensisijaisesti sähköpostilla)
+358401802221

Mökki! Olen Natalla, 23-vuotias sosionomio opiskelija SeAMK:sta. Haluan tehdä merkityksellisen ja tärkeän opinnäytteen.
AUTTAISITKO SINÄ MINUA VIDEON SUUNNITTELUSSA JA TOTEUTTAMISESSA OSANA OPINTOJASI?